

አዘጋጅች

ደነደአ ቦጋለ

ከበቡሽ ለሜሳ

ለሚ ቤኛ

ተርጓሚዎች

ምናሴ ተክሌ

ደጀኔ ሮቢ

ወላንሳ ሽመልሽ

ተዋበች አበበ

የጥራት ቁጥጥር

ደቀበ ጉዬ

ግራፊክስ

ታደሴ ድንቄ

© የኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ፣ 2014/2021

ይህ መጽሐፍ በኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ እና በአሰላ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ትብብር በ2014/2021 ተዘጋጀ፡፡

የዚህ መጽሐፍ የባለቤትነት መብት በህግ የተጠበቀ ነው፡፡

ከኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ ፈቃድ ውጪ በሙሉም ሆነ በከፊል ማሳተፍም ሆነ አባዝተው ማሰራጨት በህግ ያስጠይቃል፡፡

ማጠቃለያ

ይዘት

ገጽ

ምዕራፍ 1 የስነ-ጥበባዊ ግንዛቤ.....	1
1.1 መሰረታዊ የዲዛይን አለባውያን ጥቅምና ድርሻ.....	3
1.2 የኢትዮጵያ መብቶች እና ባህላዊ ወዝዋዜ	18
1.3 የስነ-ቴያትር እና ስነ-ፊልም ልዩነት	27
ምዕራፍ 2.....	37
የስነ-ጥበብ ፈጠራ ችሎታ.....	37
2.1. የውሃ ቀለም ቅብና ህትመት ስራ	38
2.2. የሶልፌጅዮ ልምምድ በትዝታና በባቲ ቅኝት.....	78
2.3. ባህላዊ ወዝዋዜ.....	94
2.4. የስነ-ትያትርና ስነ-ፊልም ሃሳብ መፃፍ.....	96
ምዕራፍ 3.....	108
የታሪክ እና የባህል ነባራዊ ሁኔታ.....	108
3.1 የኦሮሞ ዘፋኞች እና ተወዛዋገሮች የመብቶች ታሪክ.....	109
3.2 ባህላዊ ጌጣጌጦች	119
3.3 በሀገር በቀል እውቀት ስነ-ትያትር እና ስነ-	123
ፊልምን ማሳየት.....	123
ምዕራፍ 4.....	137

የሥነ-ጥበባት መስፈሪያ	137
4.1 የሥነ-ጥበባት ስራ ጥቅም በተግባር ማሳየት	138
4.2 ሀገር በቀል ሥነ-ጥበባት ስራዎች	138
4.2.3. የሀገር በቀል የትያትር ስራዎች.....	146
ምዕራፍ 5	153
የሥነ - ጥበባት ትስስር	153
5.1 የሸክላ ስራና ማሳመሪያ ሙያ ቅደም ተከተል.....	153
5.2 የሥነ-ትያትር ትምህርት ክሊሎች ጋር ያለው ግንኙነት	156
5.3 ትያትር ከጤና እና ሰውነት ማሳልመሻ ትምህርት ጋር ያለው ትስስር	158

ምዕራፍ 1

የስነ-ጥበባዊ ግንዛቤ

የዚህ ትምህርት ምዕራፍ ዉጤቶች፤

በዚህ ትምህርት ምዕራፍ መጨረሻ፤

- የዲዛይን አካላት ትርጉም እና ምንነትን ትረዳላችሁ፡፡
- መሠረታዊ የዲዛይን አካላትን ትለያላችሁ፡፡
- የዲዛይን አካላት ያላቸውን ጥቅሞች ትለያላችሁ፡፡
- የመብረቃ እና ውዝዋዜን ግንኙነት ለይተህ/ሽ ታሰባስላችሁ፡፡
- የሶልፌጅዮ ትርጉም እና ፒች (የድምጽ ክፍታና ዝቅታ) ትረዳላችሁ፡፡
- በክልላችን የሚገኙ ዘፋኞች ታሪክ ታውቃላችሁ፡፡
- የስነ-ስዩቲያትር እና የስነ-ፊልም ልዩነትን ትረዳላችሁ፡፡

መግቢያ

ለአንድ ዲዛይን መፈጠር የዲዛይን አካላት ጥምረት ወይም ቅንጅት ወሳኝ ናቸው። አንድ ዲዛይን በትክክል ሙሉ ነው የሚያስብለው የዲዛይን አካላት በሚገባ ሁኔታ ሲቀናጁ ወይም ሲሰሩ ነው። ስለዚህም ፣ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ አስፈላጊው

ፅንሰ-ሃሳብ የዲዛይን ስነ-ጥበብ እና የዲዛይን አካላትን በስፋት ይዞ ቀርቧል።

ስድስተኛ (6) ክፍል በተማራችሁት ትምህርት መሠረት የሚጀር፣ ማይነር፣ፒችና የቁልፎች ምልክቶች በሙዚቃ ውስጥ ያላቸውን ጠቀሜታና ሚና/ድርሻ ተገልጾልኝ።

በዚህ ክፍል ውስጥ ደግሞ የሙዚቃ፣የባህል ውዝዋዜ፣ሶልፌጅዮ፣ያገራችን ሙዚቃ ጠቀሜታና ድርሻ፣የሙዚቀኞችና ተወዛዋጦች ታሪክና የመሳሰሉትን ትማራለህ/ሽ።

ባለፉት ጊዜያቶች የስነ-ትያትር ምንነት ፣የትያትር ተወኔተ ጽሁፍ አካላት ፣አለባበስና እቃዎች በትያትር ማሳየት ውስጥ ያላቸውን ጠቀሜታ እንዲሁም የስነ-ጥበብ ትምህርት ከሌሎች ትምህርት ጋር ያለውን ግንኙነት ተምረሃል/ሻል። በተጨማሪም፣ የተወኔተ ጽሁፍ ምንነትና ዝግጅት በራሳችን ሀሳብ ስነ-ትያትርና ስነ-ፊልም በመጠቀም በዚህም ክፍል የስነ-ፊልምና ስነ-ትያትር ልዩነት፣አጠቃቀም፣ድርሰት እንዲሁም የሀገር በቀል እውቀት በመጠቀም ለማህበረሰቡ አጉልቶ ማሳወቅን ትማራለህ/ሽ።

1.1 መሰረታዊ የዲዛይን አለባውያን ጥቅምና ድርሻ

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናፀፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት፤

በዚህ ትምህርት ርዕስ መጨረሻ ላይ፤

- የዲዛይን ትርጉም ትገልጻላችሁ፡፡
- የዲዛይን አለባውያንን በመለየት ትዘረዝራላችሁ፡፡
- የዲዛይን አለባውያን ጥቅም ትገልጻላችሁ፡፡

ውይይት 1

ቤት ለመሥራት የተለየ ዲዛይን ወይም ሌላ ነገር ለመስራት የተሳለ ዲዛይን ወይም ስዕል አይታችሁ ታውቃላችሁ? በየቡድናችሁ በመሆን ተወያዩና ለክፍል ተማሪዎች አቅርቡ፡፡

1.1.1. የዲዛይን ትርጉም/ፍቺ

የዲዛይን ጥበብ (ሙያ) ከቴክኖሎጂና ከሰው ልጅ እድገት ጋር እኩል እያደገ የመጣ ነው፡፡ ከድሮ ዘመን ጀምሮ የሰው ልጅ ባህሉንና ታሪኩን ዲዛይንን በመጠቀም ሲያንፀባርቅ የቆየና አሁንም እየተጠቀመበት ያለ ነው፡፡ አንድ ሰው ዲዛይን ከመስራቱ በፊት ዲዛይኑ እንዴት እንደሚሰራና ምን እንደሚመስል ማወቅ ይኖርበታል፡፡

ዲዛይን ማለት የዕቃ ወይም ስዕላዊ ስራ እቅድ ወይም የስራ ህደት መመሪያ (ንድፈ-ትልም) ማለት ነው፡፡ እንዲሁም የመነሻው የስዕላዊ እቅድ ወይም የፎርምን ፍሰት የያዘ ነው፡፡ ይሁንና፣ ግልጽ ያልሆነ ንድፈ-ትልም ሳይኖራቸው የሚሰሩ እጅ ስራና ሎሎችም በዲዛይን ስራ ሊካተቱ ይችላሉ፡፡

ዲዛይን ከስነ-ጥበብ ስራዎች አንዱ ሆኖ ሰዓሊው በተለያዩ ዘዴዎች በመጠቀም የአንድ የሰውነት ፍሰት ወይም ፎርም በማቀናጀት ትርጉም

ባለው (ሙሉ በሙሉ) መንገድ የሚፈለገውን መልዕክት የሚያስተላልፍበት ነው። እንዲሁም ተፈጥሯዊና ሰው-ሰራሽ የፎርም ይዘቶችን በማቀላቀል፣በመጨመር ወይም በመቀነስ የተፈለገውን መልእክት የሚያስተላልፍበት መንገድ ነው።ይህም የሚሆነው ፈጠራው ለዐይን በሚያምር ሁኔታ መልእክት የሚችል ሆኖ ስገኝ ነው።ያማረ ዲዛይን ለመስራት፣የስራው ባህርይ እና ለማስተላለፍ የተፈለገው መልዕክት በደንብ ወይም በጥልቀት አስቀድሞ ሊታወቅ ይገባል።

1.1.2.የዲዛይን አለባውያን

ውይይት 2

የዲዛይን አካላት አይነቶች ምን ምን እንደሆኑ በየቡድናችሁ ተወያዩበት እና ለክፍሉ አቅርቡ።

አንድ የዲዛይን ስራ ይዘታዊ ቅንብር መገለጫ አሉት። ይህ እንደ ግባት የሚያገለግለው ይዘታዊ ቅንብር ደግሞ የዲዛይን አካል ነው። የዲዛይን አካላት ማለት፡- የንድፍ ግንባታ ወይም ቅንብር የሚፈጥረው የዲዛይኑ ስራ ማለት ነው። ለሚፈጠረው ዲዛይን ስራ መነሻ ነው።

ሰባት (7) የዲዛይን ክፍል-አካላት አሉ።እነርሱም፤

1. መስመር
2. ቅርፅ(ዝርጉ-ቅርጽ)
3. ፎርም(ዝርጉ-ገጽ)
4. ቀለም
5. ቦታ
- 6.ለስላሳማነት ወይም ሻካራማነት(ጥራት)
- 7.ፍካት(ብርሃንና ጥላ)

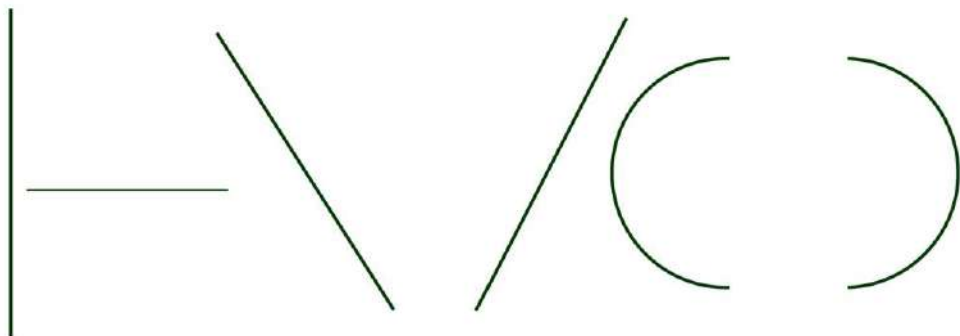
የዲዛይንና የስነ-ስዕል አለባውያን አንድ ስም ቢኖራቸውም በተወሰነ ደረጃ የትርጉም ልዩነት አላቸው። ምክንያቱም እነዚህ አለባውያን የዲዛይኑን ይዘት የሚገልጹ በመሆናቸው ነው።።

ለዲዛይን ሥራ መስመሮችን በተለያዩ መንገድ መጠቀም መስመሮች የተለያዩ ባህሪያት አላቸው፡፡ እነሱም፡-

- መርዘምና ማጠር ወይም መካከለኛ መሆን
- ወፍራምና ቀጭን መሆን
- ለስለሳና ሸካራ መሆን
- ቀጣይነት
- አቅጣጫ መቀየር

የመስመር አጠቃቀም

መስመር ከሚሰጣቸው ጥቅሞች ውስጥ ፊደላትና ቁጥሮችን ለመፃፍ የምንገለገልበትን ማንሳት አስፈላጊ ነው፡፡ ፊደላትም ሆኑ ቁጥሮች የተለያዩ መስመሮች በሚያደርጉት ግንኙነት የሚፈጠሩ እንደሆኑ ባለፉት ክፍሎች ተምረቻለን፡፡ በመሆኑም ፊደል ወይም ቁጥር ለመፃፍ በመጀመሪያ እጅ ለመፍታት ለኒደረግ ልምምድ በተለያዩ መስመሮች ላይ መለማመድ ያስፈልጋል፡፡

በዲዛይን ስራ ውስጥ የመስመር ጥቅም ይህ ብቻ አይደለም፡፡ መስመሮች በትክክል ከተቀናጁ ማራኪና ትርጉም ያለው ዲዛይን ይሰጣሉ፡፡ ይህም የራሱ የሆነ ህግና ሂደት አለው፡፡

- ✓ ማቀናጀት
- ✓ የገፅታ ሁኔታ
- ✓ ለዓይን ማራኪነት
- ✓ እንቅስቃሴ ይፈጥራል

በአጠቃቀም ላይ በመመስረት መስመሮች እንደሚከተሉት ይከፈላሉ፡፡

ሀ. ከፍታ መስመር (እንደርከኔ)

የከፍታ መስመር (contour line) በተከታታይነት በመስመር የስዕል መጨረሻው ጠርዝ በጥልቀት ተሰምሮ የሚያሳይ ነው፡፡ ይህ የመስመር አይነት፤ ጠርዝን ወይም የዲዛይኑ ወይም ንድፉ መጨረሻ ስፍራ ለመፍጠር የሚያገለግል ነው፡፡ የከፍታ (የኮንቲር) መስመር ከሌሎች የስዕል መስመሮች ይልቅ በተደጋጋሚ በስዕሉ ላይ እና በቅርጹ ውጭአዊና ውስጣዊ ስፍራዎች ላይ የሚፈጠር ነው፡፡

ስዕል 8፡የኮንቲር መስመር የሚሳይ ስዕል

ለ. የንድፍ መስመር

እርሳስን ወይም ሌሎች የስዕል (የመሳያ) መሣሪያን በመጠቀም ፍጥነት ባለው ሁኔታ የሚሰራ ስዕላዊ መስመር ነው፡፡ ይህ መስመር ድርጊትን ፤ እንቅስቃሴንና ተግባርን የሚያሳይ ነው፡፡

ስዕል 9: የንድፍ መስመርን የሚያሳይ ስዕል

ሐ. እምጥላይድ መስመር

የእምጥላይድ መስመሮች የሚፈጠሩት የሰው ልጅ በሚያስምረው ወይም የተለያዩ እቃዎችን በመቀናጀት ሳይሆን ከርቀት የሚታዩ መስመሮች ናቸው፡፡ ይህ ማለት ከርቀት የሚታዩ ነገሮች በራሳቸው ግዜ ተቀናጅተው የሚፈጥሩት ለየት ያለ መስመር ማለት ነው፡፡ በሚሰራው ስራ ላይ ተሞርኩዞ ምናባዊ ሀሳብ በማመንጨት ተጨባጭ አድርገን የምንወክልበት ነው፡፡

ስዕል 10: እምጥላይድ መስመርን የሚያሳይ ስዕል

መ. የቶር መስመር (ውጫዊ መስመር)

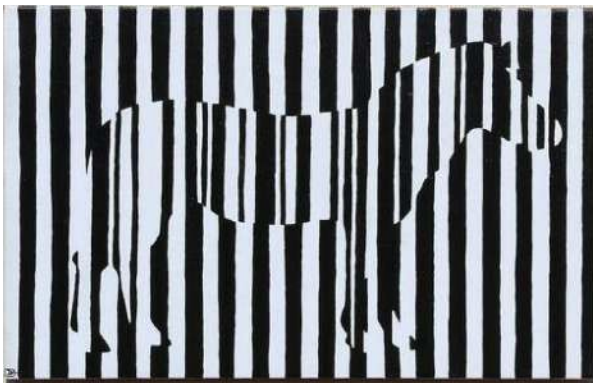
ይህ መስመር ብዙውን ጊዜ የስዕሉ ውጫዊ (ድንበር) ላይ የሚገኝ ነው። ስለዚህም **በዲዛይን** እና በእቃዎች ጠርዝ ላይ ይገኛል ማለት ነው።

ስዕል 11.የቶር መስመርን የሚያሳይ ስዕል

ሠ. ካለግራፍ መስመር

ካለግራፍ ማለት ውበት ያለው የእጅ ዕሁፍ ሲጻፍ ማለት ነው። በስነ-ጥበብ እና ዲዛይን ስራ ውስጥ በሚያምር እጅ ጽሁፍ ከምንመለከተው ነው።

ነገሮች ሚዛናቸውን ጠብቀው ስለሚቆሙ ረጅም መስለው እንዲታዩ ያደርጋቸዋል። በስዕል ውስጥም ቆሞ ያለ ነገርን ለማሳየት ያገለግላል።

ተግባር 1

የመስመር አጠቃቀምን የሚያሳዩ ስዕሎችን በማየት ሌላ ስዕል ሰርታችሁ ለክፍላችሁ አቅርቡ፡፡

ሀ. ቅርፅ(ዝርዝር-ቅርፅ)

መልመጃ 1

ቅርፅ ማለት ምን ማለት ነው?

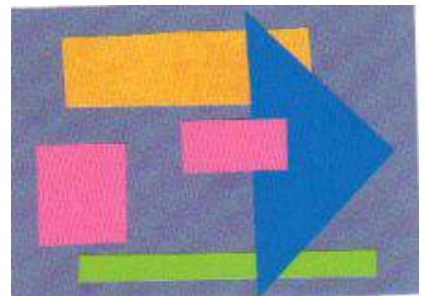
ቅርፅ ከዲዛይን **አካላት** አንዱ ሲሆን ርዝመት እና ቁመት እንዲሁም እኩል አካል ያለው ሆኖ በመስመር የሚገለፅ ነው፡፡ የመስመሮች ጫፍ በዲዛይን ውስጥ ሲገናኙ እና ስፍራን ስሸፍኑ የሚፈጠር ነው፡፡

የቅርፅ አይነቶች ሁለት ናቸው፡፡እነርሱም፤

1. መሰረታዊ ቅርፅ
2. አ-መሰረታዊ ቅርፅ/መሰረታዊ **ያልሆነ** ቅርፅ/

መሰረታዊ ቅርፆች፡- ጂኦሜትሪካል/

መሰረታዊ ቅርፅ ያላቸው ሆኖ ማዕዘንም ቅርፅ ኖሯቸው በሒሳብ ትምህርት ውስጥም የተለያዩ የቅርፅ መልኮች ለማሳየት የምንጠቀምባቸው ናቸው፡፡

እነዚህ ቅርጾች በአብዛኛው ሰው ሰራሽ ናቸው፡፡ ምክንያቱም በቀላሉ የተለያዩ መሳሪያዎች በመጠቀም የሚሰሩና ምቹ የሆኑ ናቸው፡፡

ኢ.-መሰረታዊ ቅርፆች/መሰረታዊ ያልሆኑ ቅርፆች

እነዚህ ቅርፆች በአብዛኛው ተፈጥሮአዊ የሆኑ ነገሮች ላይ የሚታዩ ዘወትር /ማዕዘን/ ለመለካት አስቸጋሪ የሆኑ መልኮች ናቸው። ለምሳሌ፡- የደመና ቅርጽ፣ የዛፍ፣ ቅጠልና የመሳሰሉት አካላት ላይ ሊታዩ ይችላሉ። ሁሉም ነገሮች ከቅርጽ እንደሚገነቡ ሁሉ የዲዛይን አካላትንም ከተለያዩ የቅርፅ ዓይነት መገንበት ይቻላል። እነዚህ ቅርፆችም ቅብ የተቀቡ፣ፎቶ አልያም የቅብ አልባ ስእሎች ላይ ሊኖሩ ይችላሉ።

ሐ. ፎርም

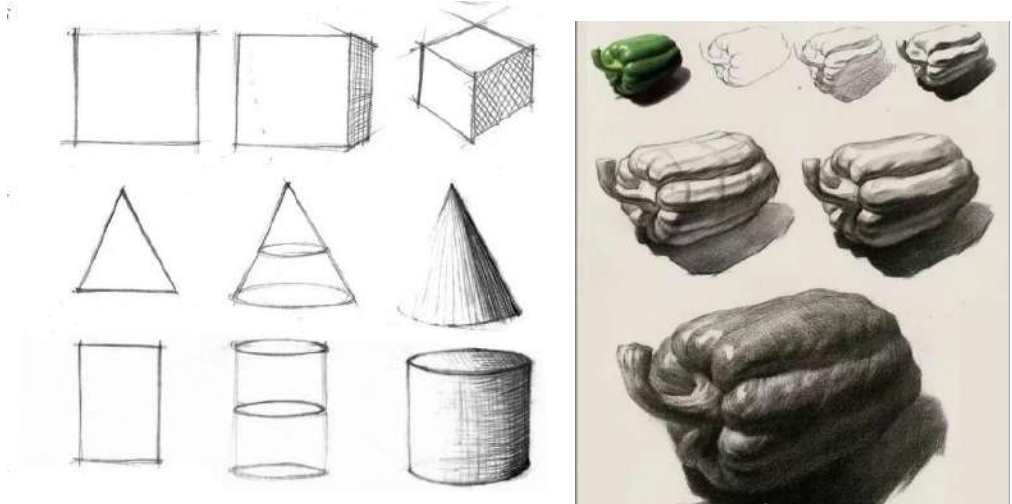
ተግባር 3

ፎርም ማለት ምን ማለት ነው?

ፎርም ማለት ፡- ከዲዛይን አካላት አንዱ እና ከቅርፅ ተመሳሳይነት ያለው ሆኖ ግን ልዩነቱ በስነ-ስዕል ውስጥ ርዝመት፣ስፋትና ቁመት ኖሮት አንድ ፊዚካዊ አካል ከራሱ ሰውነት ጋር ያለውን ፍሰት /ውህደት በስዕል ውስጥ ብቻ የምንመለከተው ነው።

ፎርም በቅርፅ ላይ ተጨማሪ የሆነ አካል/ምልከታን ሊፈጥር ይችላል። ለምሳሌ ክብ ቅርፅ ለጥ ያለ አካል ያለው ሆኖ ቁመትና ርዝመት ኖሮት በስዕል ውስጥ ብቻ የምንመለከተው ነው። ነገር ግን በቅብ ወይም በእርሳስ ምት ብርሃንና ጥላ ሰርተን ወደ እሰፊር በመቀየር የኳስን ቅርፅ ይይዛል። በዲዛይን ውስጥ ፎርም በሁለት ይከፈላል። እነሱም፤

1. መሠረታዊ ፎርም
2. ኢ. መሠረታዊ (ተፈጽጥሮአዊ ዝርጉገጽ)

ስዕል 13: መሠረታዊ እና መሠረታዊ ያልሆኑ ፎርሞች የሚያሳይ ስዕ

ጂኦሜትሪካል ፎርም ተመጣጣኝነት እና ተመሳሳይ ባህሪ ያላቸው ሆነው በአብዛኛው ተፈጥሮአዊ በሆኑ ነገሮች ላይ የማይገኙ ናቸው፡፡ ስለዚህም በአብዛኛው ሰው-ሰራሽ በሆኑ ነገሮች ላይ የሚታዩ ናቸውማለት ነው፡፡ ነገር ግን ጂኦሜትሪካል ያልሆኑ ፎርሞች ተመሳሳይ ያልሆኑ ገፅታን ተጎናፅፈው በአብዛኛው ግዜ ተፈጥሮአዊ ቁሶች ላይ የሚታዩ ናቸው፡፡ ነገሮች በተፈጥሮ እንዳሉ ሁሉ ፎርሞችም በተፈጥሮ በተለያዩ ቁሶች ላይ እንመለከተዋለን፡፡ ለምሳሌ፡ -ድንጋይ፣ዛፍ፣የመሬት አቀማመጥ እና የመሳሰሉት ላይ ይታያል፡፡ በተጨማሪ፣ መሰረታዊ እና ጠቃሚ የሆኑ ፎርሞች ደግሞ ሉል (እስፊር) ኪዮብ፣ቲን፣ሲሊንደር፣ፒራሚድ እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡ ርዝመት፣ቁመት እና ስፋት ኖሯቸው በስዕል መልክ ሲገለጹ ፎርም ይሆናሉ፡፡ ሰው-ሰራሽ ፎርሞች በሒሳብ ትምህርት ውስጥ እንደ ጂኦሜትሪካል ቅርፅ ሆነው የሚያገለግሉትተፈጥሮአዊ እና ኦርጋኒክ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡

መ.ፍካት (ብርሃንና ጥላ)

ብርሃን እና ጥላ (ፍካት) አንዳንዴ እንደ ቶን ይተረጎማል፡፡ቶን የአንድ ነገር ብርሃማነት ወይም ጥቁረት ደረጃ ቢለያይ ብርሃን እና ጥላ ተብሎ ይጠራል፡፡

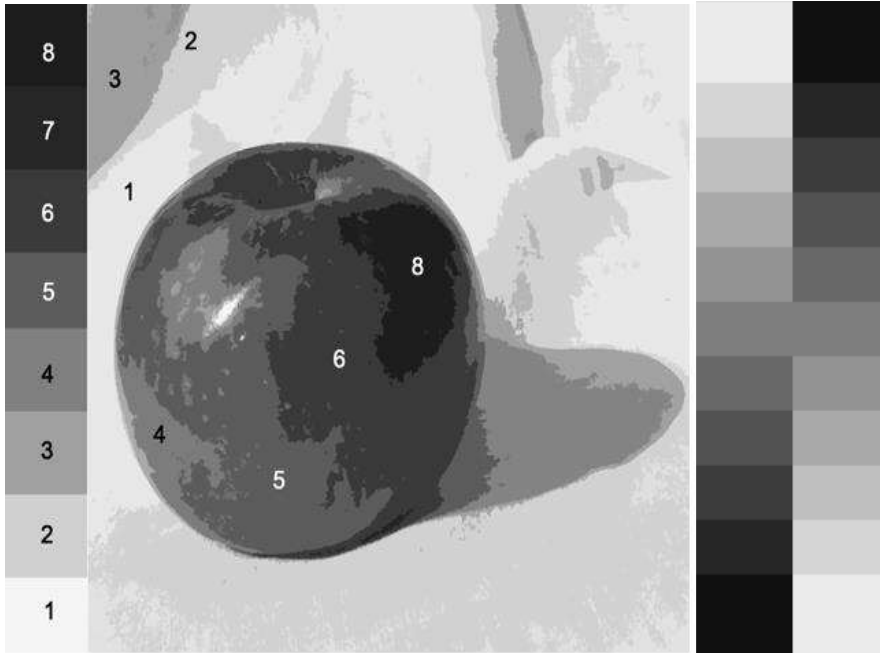
ፍካት በአንድ ዲዛይን ስራ ውስጥ ስዕሉ ያለውን የብርሃን እና ጥላ መጠን የሚገልጽ ወይም የሚሳይ ነው፡፡ ብርሃን በስዕሉ አካል ላይ እየጨመረ በሄደ ቁጥር የፍካት ደረጃ ይጨምራል፡፡ ነገር ግን የጥላ መጠኑ እየጨመረ ሲሄድ የፍካት ደረጃው ይቀንሳል፡፡ ስለዚህም፡- ተማሪዎች ስዕልን ስትስሉ የብርሃን የጥላ መጠን እንደ አስፈላጊነቱ ማመጣጠን አስፈላጊ ነው፡፡

ፍካት /ቫልዩ/ ንድፍና ቀለም ቅብ ለመስራት በጣም አስፈላጊ ነው፡፡ ምክንያቱም የብርሃን እና ጥላ በስዕሉ ላይ በማቀናጀት ስዕሉ ውበት እና ትርጉም እንዲኖረው በማድረግ የተቀናጀ መልእክት እና የዐይን ስበት እንዲኖረው ያደርጋል፡፡ /ፍካት በባህሪው ቁመትና ርዝመት ያለው ሆኖ በአይናችን ብቻ ስዕሉን በማየት የምንረዳው የሆነ ነው፡፡ ፍካትና ቀለም ቅብ በስነ-ስዕል ውስጥ ተቀራራቢ የሚያደርጋቸው ነገሮች አላቸው፡፡ ይሁን እንጂ፡- ብርሃን እና ጥላን ሁሉም የዲዛይን ስራ ሊኖራቸው ይገባል፡፡ ቢሆንም የቀለም ቅብ ሁል ጊዜ ፍካት ሊኖረው አይገደድም፡፡ ስለዚህም የብርሃን እና ጥላ በስዕል ውስጥ ያላቸው ከፍተኛ ልዩነት የስፍራውን ጥልቀት ሊገልፅ የሚችል ሆኖ፤ በተጨማሪም ስሜት እና ሁኔታ በስዕላችን ላይ እንድንሰራ ይረዳል፡፡

ለ. የፍካት ደረጃ

የፍካት ደረጃ ማለት በስዕሉ ላይ ያለው የብርሃንና ጥላ፣ልዩነት፣መጠን፣ ደረጃ፣የሚያሳይ ሂደት ሆኖ ቶን ተብሎ ይጠራል፡፡ የፍካት እስኬል /ደረጃ/፣ብርሃን ደረጃ እየጨመረ ሲሄድ አልያም የጥቁረቱ ደረጃው

ሲጩምር ወይም እየቀነሰ በሚሄድበት ጊዜ የሚፈጠር የብርሃን እና ጥላ ደረጃ ነው፡፡

ሠ. ቀለም

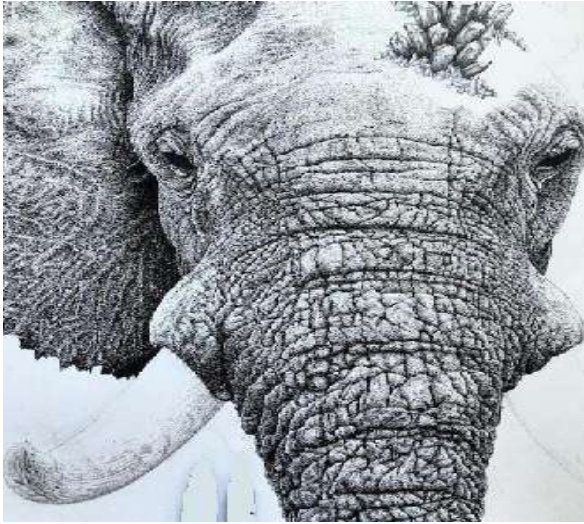
ስለ ቀለማት አፈጣጠር ለማወቅ አስቀድመን በተወሰነ መልኩ ስለቀለማት ንድፈ-ሃሳብ (ቲዮሪ) መረዳት ይኖርብናል፡፡ ቀለም የሚለው ስም ጠቅላላ የቀለሞች መጠሪያ ነው፡፡ ቀለም ከብርሃን ነጸብራቅ እና ከሰው ሰራሽ የሚገኝ ነው፡፡ አነስተኛ ብርሃን ካለበት ቦታ ሁሉ አነስተኛ መልክ/ቀለም እይታ ይታያል፡፡ ሀይለኛ ብርሃን ሲኖር ደግሞ ቀለሙ በሚገባ ግልፅ ሆኖ በባህሪው የተለያዩ ድምቀት ይኖረዋል፡፡ በብርሃን ነጸብራቅ ውስጥ ያሉ ቀለማት/አንድ ላይ ሲታዩ ንጣት ያለው ወይም ብርሃኖማ መስለው ይታያሉ፡፡ ነገር ግን የብረሃን ነፀብራቅ ውስጥ

ያሉ የተለያዩ ቀለማት ሰባት(7) ሆነው ቀስተ-ደመና ተብለው ይጠራሉ፡
፡ ይህም ሊታየን የሚችለው ፀሐይ በካፍያ ውስጥ ስትወጣና አንድ
የፀሐይ ጮራ/ቀስት ፕሪዝም በሚባል የብርሃን አስተላላፊ ሶስት ጎኑ
ቅርፅ ያለው መስታወት ውስጥ በሚያልፍበት ጊዜ የሚፈጠሩ ቀለማት
ናቸው፡፡

ሆኖም እኚህ ቀለማት ብዛታቸው እና ቅደም ተከተላቸው መቼም ቢሆን
የማይቀያየር እና ስማቸውም የቀለማት እስፔክትረም በማለት የሚታወቅ
ሆኖ ሰባቱን ቀለማት በአንድ ላይ ይዞ የሚታየው እይታ ነው፡፡ አንድን
መልክ ለማየት ደግሞ በእስፔክትረም ውስጥ ያሉትን ቀለማት
ነገሮች/አካላት የየራሳቸውን መልክ ከራሳቸው ላይ ሲያንጸባርቁ እና
ነፀብራቁን ደግሞ በዓይናችን ስናየው ነው፡፡ ስለዚህም ሶስት ነገሮች
ማለትም ዐይን፣አካልና ቀለም (ብርሃን) አብረው ሲኖሩ ወይም ቅንጅት
ስፈጥሩ ነገሮች ትርጉም ባለው ሁኔታይታዩናል፡፡

ፈ.ሸካራና ለስላሳማነት

ሸካራማነት እና ለስላሳማነት ማለት አንድ ገፅታ ሊኖረው የሚገባ
ንፁህነት (ጥራት) ነው፡፡ ስለዚህም ሁሉም ነገሮች የራሳቸውን የገጽታ
ጥራት ይኖራቸዋል ማለት ነው፡፡ ይህም የገፅታን ጥራት የሚገለጸው
በቁርቋሬው፣ልስላሴው፣ብርሃን አንፀባራቂነት፣ማብለጭለጭ ወይም
ሸካራማነት ላይ በመቆም ልንገልጸው እንችላለን፡፡ ታዲያ፣ እነዚህን
የገጽታ ጥረት በቅብ ውስጥ ስንገልፅ ተፈጥሮአዊ ወይም ሰው ሰራሽ
መሆናቸውን መረዳት አለብን፡፡ አንዳንዴ በእይታችን በጣም ስለታማ
ወይም የሚቆርጥ መስለው ሊታዩ ይችላሉ፡፡ ነገር ግን **ለስላሳ** ሊሆኑ
ይችላሉ፡፡

ስዕል 1.9: ሸካራማነትና ለስላሳማነትን የሚሳይ ስዕል

7.ቦታ /ስፍራ/

ውይይት 3

ቦታ ማለት ምን ማለት ነው?

ቦታ ከዲዛይን አካላት ባዶ ስፍራን ወይም ክፍት የሆነ የቁሶች ውስጣዊ፣ አካባቢክላይ ትክክር ወይም **ከታች** የሚገኝ **ስፍራ** ነው። በስነ-ስሌዳ ስራ ውስጥ ስለ ስፍራ/ቦታ/ መገንዘብ በጣም አስፈላጊ ነው። በቅርጽ-ቅርጽ እና ጠንካራ የሆነ ፎርም ላይ የሚታይ ቀዳዳ ሆኖ የሚታይ ስፍራ ሊኖር ይችላል። ሆኖም፣ ጠፍጣፋ (ለጥ ያለ) ስፍራ ላይ የተሰራ ክፍት ቦታ እንደ ስዕሉ አካል ይታያል። ቦታ (ስፍራ) በቀለም ቅብ፣ፎቶ፣ ንድፍ፣ቅርጽ ቅርጽ ስራ ላይ በጣም አስፈላጊ ከሆኑት አንዱ በመሆን ተመልካች ስዕሉን እንዲረዳና እንዲመለከተው ይረዳል። በዚህ

ምክንያት እንደ ዕረፍት መውሰጃ/ዐይንን ማሳረፊያ/ ቦታ ተደርጎ የሚያገለግል ነው። አምስት(5) የተለያዩ ቦታዎች አሉ። እነርሱም፡-

- ፖዘቲቭ ስፍራ
- ነጌቲቭ ስፍራ
- የስዕሉ ስፍራ
- የቅንብራዊ ስፍራ
- የትኩረትነጥብ ስፍራ

1. **ፖዘቲቭ ስፍራ፡-** የሚሳለው ስዕል የያዘው ቦታን የሚያሳይ ሲሆን ለተመልካች እይታ እንዲታይ የተሰራ ስፍራ ሆኖ የስዕል ስፍራ ላይ ትኩረት በማሰብ ይታያል።

2. **ነጌቲቭ ስፍራ፡-** ክፍት ወይም ባዶ ቦታ በስዕሉ መሀል፣ውስጥ እና አካባቢ ላይ ቀርቶ የምንመለከተው ባዶ ስፍራ ነው።

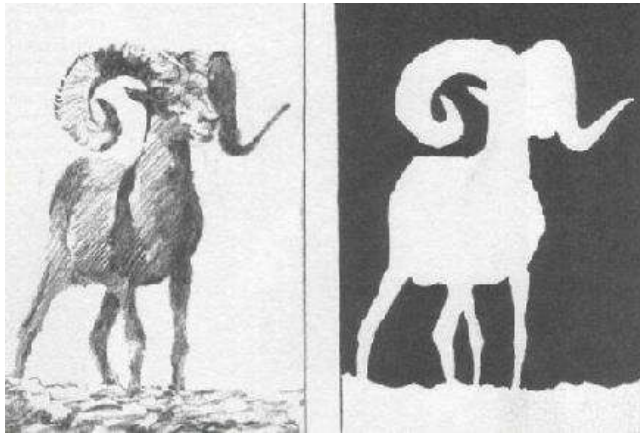
3. **ጠቅላላ የስዕሉ ስፍራ፡** ስዕል ከመሳሉ በፊት ሊሳልበት የተዘጋጀ ባዶ ቦታ ማለት ነው። ይህ ቦታ የትኛውም ንድፍ ሊያርፍበት የቀረበ ቦታ ነው። ለምሳሌ፤

ለስእል አመቺ የሆኑ እንደ ወረቀት፣ሰሌዳ፣ጠፍጣፋ ጣውላ፣ብንሻስ ወይም የስዕል ሽራ እና የመሳሰሉት እንደ ጠቅላላ የስዕል ቦታ ተደርገው ሊወሰዱ ይችላሉ።

4. **የቅንብር ስፍራ፡-** ቅንጅታዊ ስፍራ የተለያዩ ነገሮችን ሊይዝ ይችላል። ለምሳሌ፤ ዋናውን ስዕል፣አጃቢውን፣በክፍት ስፍራ እና በስእሎቹ መካከል ያለውን ርቀት ጨምሮ ያካትታል። እንደዚሁም ይህ ስፍራ የስነ-ስዕል /የዲዛይን/ አካላት ቅንብር እና አቀማመጥ አካቶ የሚታይ ነው።

5. የስዕሉ ትኩረታዊ ስፍራ(ግነታዊ ቦታ)

አንድ ሰዓሊ ስዕሉን በሚሰልበት ወቅት የተመልካችን ትኩረት የሚሰብ ወይም ራሱ ሰዓሊውን ከሌሎች በተሻለ ሁኔታ /በጥልቀት/ ጊዜውን ወስዶ እንዲሰራ የሚያስገድደው የስዕሉ አካል **ትኩረታዊ ስፍራ** ተብሎ ይጠራል፡፡

ስዕል 1.10 ስፍራን የሚያሳ ስዕል

1.2 የኢትዮጵያ መ.ዚ.ቃ እና ባህላዊ ውዝዋዜ

የግንዛቤ ጥያቄ

ማንኛውም የሚደረግ እንቅስቃሴ ውዝዋዜ ሊሆን ይችላል?

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናፀፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት፤

በዚህ **የትምህርት** ርዕስ መጨረሻ ፤

- ባህላዊ መ.ዚ.ቃ እና ውዝዋዜ ትገልጻለችሁ፡፡
- የውዝዋዜ አይነቶችን ለይተህ/ሽ ትናገራለችሁ፡፡
- የመ.ዚ.ቃ እና የውዝዋዜ ግንኙነት ለይተህ/ሽ ትገልጻለችሁ፡፡
- የአካባቢህን/ሽ ባህላዊ ውዝዋዜ በተግባር ታሳያለችሁ፡፡

ተግባር 6

ሀ. ባህላዊ መ.ዚ.ቃ ምንድን ነው?

ለ. መ.ዚ.ቃ እና ባህላዊ ውዝዋዜን የሚያመሳስለው ምንድን ነው?

ሐ. ከባህላዊ ውዝዋዜ ዉስጥ የሚታወቁትን በመዘርዘር ከነርሱ ውስጥ አንዱን በተግባር አሳዩ?

በኢትዮጵያ ውስጥ የሚኖሩ ብሔር ብሔረሰቦች ብዙ እንደሆኑ ሁሉ ያላቸውም ባህል ብዙ ነው፡፡ በተለይ የብሔሮች የመ.ዚ.ቃ ባህልና ውዝዋዜ ከቦታ ቦታ ብዙ ልዩነት ያለቸው እና በቁጥሩም ብዙ ናቸው፡፡ ከሀገራችን ከሚኖሩት ብሔር ብሔረሰቦች ውስጥ የኦሮሞ መ.ዚ.ቃ እና ውዝዋዜ ወስደን ብናይ የኦሮሞ ብሔር የራሱ የሆኑ በጣም ሰፊ ሕዝብና የዘፈን እና የውዝዋዜ ባህል አለው፡፡

በተለያዩ ኦሮሚያ ክፍሎች ውስጥ የሚኖር እንዴት እንደሚዘፍን እና እንደሚወዛወዝ የራሱ የሆነ አለው፡፡ የሚካሄደው ዘፈን እና ውዝዋዜ ምክንያት እና የሚካሄድበት ጊዜ የራሱ ያለው ሆኖ በበዓል፣ በሰርግ፣ በለቅሶ እና በመሳሰሉት ጊዜ ይካሄዳል፡፡ ከዚህ ውጭ የሚሳተፉት

ሰዎችም በተለያዩ እና እድሜ ውስጥ የሚገኙ ሆኖ ወንዶች እና ሴቶች፤ አዋቂዎች እና ልጆች ይሳተፋሉ። ሁሉም የኦሮሚያ ዞኖች የኑሮአቸው ሁኔታ የሚያሳየው የራሳቸው ዘፈን እና ውዝዋዜ አሏቸው። ከነርሱም ውስጥ የተወሰኑ ዘፈኖችን እንመልከት።

የወለጋ ባሕላዊ ውዝዋዜ

ወለጋ የተለያዩ ባህላዊ ውዝዋዜ አለው። ከነርሱም ውስጥ ጥቂቶቹ፡-

ጌሎ

ጌሎ በግል ወይም በቡድን መጫወት ይቻላል። ግን የሚያሳየው ስሜት ግን ሞቅ ያለ አይደለም። ይህም የሚፈጽመው ወጣት ወንዶችም ሆኑ ሴቶች የሚያራሩ ዘፈኖችን ሲዘፍኑ እውን ለማድረግ ሲባል ጌሎ ይዘፈናል። የክንውኑ ሁኔታ አንገት፣እጅና እግርን በማቀናጀት እየቆሙ ወይም እየተንቀሳቀሱ በማወዛወዝ ነው።

ኩምኩሚ

የኩምኩሚ ውዝዋዜ በጣም ፈጣንና ሞቅ ያለ ነው። ይህ ደግሞ የደስታ ስሜት በሰው ውስጥ ይፈጥራል። የሚፈጸመው ሁኔታ ደግሞ ጉልበትን በማጠፍ እና አንገትን በማንቀሳቀስ መቀናጀት እንዲችሉ ተደርጎ ወገብ ይዘው ወጣት ሴቶች እና ወንዶች በመቀላቀል ክብ ሰርተው በመዞር ይወዛወዛሉ።

ሥዕል17.፡ የወለጋ ባሕላዊ ውዝዋዜን የሚያሳይ

የቦረና ባህላዊ ውዝዋዜ

ሆሀዮ

በቦረና ዞን ከሚታወቁ ውዝዋዜዎች ውስጥ አንዱ ሆሀዮ ይባላል። የውዝዋዜው ሁኔታ በቡድን ወጣት ወንዶች እና ሴቶች መስመር ይዘው ፊት ለፊት በመሆን ወጣት ወንዶች የተረከዝ እና አንገታቸውን በማቀናጀት ወደቀኝ እና ግራ ያንቀሳቅሳሉ። ወጣት ሴቶች ደግሞ እጃቸውን ወደኋላ እና ወደ ሰማይ በማንሳት እጅጃግር እና አንገታቸውን በማቀናጀት ያወዛውዛሉ።

ሥዕል 18 የቦረና ባህላዊ ውዝዋዜ የሚያሳይ ስዕል

የጂማ ባሕላዊ ውዝወዜ

አል ቱሜና ገድ ቱሜ

በጂማ አካባቢ የሚታወቀው ውዝዋዜ አል ቱሜና ገድ ቱሜ ይባላል። ይህም እንደ ሌሎች የኦሮሞ ባህል በቡድን የሚጫወቱት ነው። ትኩረቱ እጅ መዘርጋት፣ ማጠፍ፣ ወደታች ማውረድ፣ ወደ ላይ ማውጣት፣ እጅና አንገትን በተቃራኒ ማድረግ፣ እግርን ማጠፍ እና መዘርጋት ላይ ነው። በወጣት ሴቶች እና ወንዶች የሚጫወቱት ጨዋታ ነው። የአል ቱሜ እና ገድ ቱሜ ስያሜ በክንዋኔዉ ላይ የተመሰረተ ነው።

ሥዕል 19: የጅማ ባህላዊ ወዝዋዜን የሚያሳይ ስዕል

የሸዋ ባህላዊ ወዝዋዜ

ዲቺሳ (ጭፈራ)

የዲቺሳ (ጭፈራ) ክንውን የሸዋ ኦሮሞ ጀግንነቱን የሚያንጸባርቅበት የጀግንነት ዘፈን እና ልብ-ጀግንነትን በማነሳሳት ላይ የሚዘፈን ነው። ይሄም በወጣትነት እድሜ ደረጃ ላይ ያሉ ፎሌ በሚባሉት ወጣቶች የሚዘፈን ነው። ይህ ወዝዋዜ ወጣት ሴቶችን አያሳትፍም። የክንውኑ ሁኔታ ወጣት ወንዶች ሽመልና ከሌላ እንጨት የተሰራ ዱላ እና ጋሻ በመያዝ ወደ ላይ እየተሰፈነጠሩ ይዘፍናሉ። በዱላው እርስ በእርሳቸው ይመታታሉ ከዚያም ከራሳቸው ላይ በመከላከል አየዞሩ ይጨፍራሉ።

ስዕል 20: የሸዋ ባህላዊ ወዝዋዜን የሚያሳይ

ራጺሳ

በውስጣቸው ያለውን የፍቅር ስሜት በዚህ ወዝዋዜ የሚገለጽበት ነው። የክንውኑ ሁኔታ በሸዋ ኦሮሞ ባህላዊ ወዝዋዜ ዘንድ ቢገለጽም ወጣት ወንዶች እና ሴቶች በመስመር ተራ በመያዝ የወጣት ሴቶች ቡድን

እግር፡ደረት እና አንገታቸውን በማቀናጀት እጃቸውን ወገባቸው ላይ በማድረግ ሲያወዛወዙ፣የወጣት ወንዶች ቡድን ደግሞ እግር፡እጅና አንገታቸውን በማቀናጀት ያወዛወዛሉ፡፡

ስዕል21፡የሸዋ ባህላዊ ውዝዋዜ ራጲሳን የሚሳይ ስዕል

ረገዳ/ዳንስ/

ረገዳ/ዳንስ መወዛወዝ የሚችሉ ወጣት ወንዶች ናቸው፡፡ረገዳ /ዳንስ/ ሞቅ ባለ በፍቅር ስሜት ተራ በተራ በማዜም አንገታቸውን ወደ ታች በመምታት በእግር መሬትን እየረገጡ ይደንሳሉ፡፡በረገዳ(ዳንስ) ውስጥ ዜማ የሚያደርጉት ቃላታቸው በሚደንሱበት የስሜታቸውን ታሪክ የሚነሳሳ፣ተራርቀውመቆየታቸውን የሚገልጽ፣መነፋፈቃቸውን የሚገልጽ፣ በፍቅራቸው ውስጥ ክፋት በመካከላቸው ሲፈጠር፣መተያየታቸውን በማጠንከር እየተቀባበሉ ይደንሳሉ፡፡በክንውኑ ውስጥ ድምጽ በሚሰማበት ጊዜ ቀስ ባለ ረገዳ/ዳንስ ግጥሙ በሁለት ሁለት መስመር ሲያልቅ ይደንሳል፡፡ አንገት እና እግር ከሚደንሰዉ ሰው ጋር ወደ መሬት ይጎነበሳል፡፡ .

ስዕል 22 የሸዋ ረገዳ/ዳንስ ውዝዋዜን የሚሳይ ስዕል፡፡

የቱለማ ሶዶ ባህላዊ እንቅስቃሴ

ኤቦላላ

የቱለማ ሶዶ በኦሮሞ ባህላዊ ውዝዋዜ ኤቦላላ ይባላል። ይህ ስም ዘፈኑ የተወሰደው በአብዛኛው ጊዜ ከመደጋገም ከሚጠቀሙባቸው ነው። የክንውኑ ሁኔታ በሙሉ ሰውነት ላይ ያተኮረ ነው። እግርን በተራ ከእጅ ጋር በማቀናጀት ወደ ላይና ወደታች ያደርጋል። ይህ ውዝዋዜ በሰርግ ጊዜ እና በተለያዩ በዓላት ላይ ወጣት ወንዶች እና ሴቶች በቡድን ይፈጸማሉ።

ስዕል 23: የቱለማ ሶዶ ባህላዊ ውዝዋዜን የሚሳይ ስዕል።

የአርሲ ባህላዊ ውዝዋዜ

ትሪ

በአርሲ አካባቢ ታዋቂ የሆነ ውዝዋዜ ትሪ ነው። የክንውኑ ሁኔታ በወጣት ወንዶች እና ሴቶች የሚፈጸም ሆኖ ወጣት ወንዶች ቡድን 'ሲቄ' የሚመስል ቀጭን ዱላ ወይም ጦር በእጃቸው በመያዝ እግራቸውን ተራ በተራ በማንሳት ከዱላው ጋር በማቀናጀት እንዲሁም ዱላውን በመያዝና በመዝለል ይወዛወዛሉ። የወጣት ሴቶች ቡድን ደግሞ 'ከበላ' ወይም 'ቡንሽ' የሚባለው ከእንጨት እና ከቀንድ የተሰራውን በመምታት ድምፅ ያለው ዜማ በማሰማት ፀጉራቸውን በመበተንና እንገታቸውን በተከታታይ ያዞራሉ።

ስእል 24: የአርስን ባህላዊ ዘፈን የሚሳይ

የባሌ ባህላዊ ውዝዋዜ

እሽኩሜ

በባሌ አካባቢ ባህላቸውን የሚገለጹበት ውዝዋዜ እሽኩሜ ይባላል፡፡ የእሽኩሜ ውዝዋዜ አፈጻጸም ሁኔታ በወጣት ሴቶች እና ወንዶች ቡድን መካከል ሆኖ ሴቶች ወገኖቻቸውን በመያዝ አንገታቸውን እና ደረታቸውን በማንቀሳቀስ በእግራቸው የድምጽ ምት እየተከተሉ በከበሮ እያሞቁ ይወዛወዛሉ/ይጫወታሉ፡፡ የወጣቶች ቡድን ደግሞ እጃቸውን ወደላይ በማድረግ በእግራቸው በመዝለል አንገትና ትክሻን በማቀናጀት የከበሮ ምት በመጠበቅ ወደ ወጣት ሴቶች ፊታቸውን በማዞር ይወዛወዛሉ፡፡ የእሽኩሜ ውዝዋዜ በሠርግ ጊዜ በልዩ ልዩ በዓላት ላይ ይፈጸማል፡፡

ስእል 25: የእስኩሜ ባህላዊ ውዝዋዜን የሚያሳይ ስዕል

የሐረርጌ ባህላዊ ውዝዋዜ

ሸጎዬ እና ምሪሳ

የሸጎዬ ባህላዊ ውዝዋዜ የፍቅርን ስሜት ለመግለጽ የሚጠቀሙበት ነው፡፡ የክንውኑ/አፈጻጸሙ ሁኔታ ወጣት ወንዶች እና ሴቶች በጥንድ ሆነው ወጣት ወንዶች እጃቸውን በመያዝ ወደ ግራ እና ወደ ቀኝ በአንድ ላይ እንደ ወገብና አንገት ስያንቀሳቅሱ፤ ሴቶች ደግሞ ጸጉራቸውን በመበተን

ይጫወታሉ። ወንዶች ደግሞ በራሳቸው ምት በመጠበቅ ይጫወታሉ። የሴቶች ቡድን ደግሞ እነርሱን የሚያዙትን በማስተዋል ከሸንዬ ውዝዋዜ ቡድን ጋር ይጫወታሉ። ምሪሳ ደግሞ ከሸንዬ ልዩ የሚያደርገው የፍቅርን ስሜት በይበልጥ ጀግንነት እና ሞራልን ለማጠናከር የሚወዛወዙበት/የሚጫወቱበት ነው። ከዚህም ውጪ በሚሪሳ ተሳታፊ ሴቶች አይካተቱም።

ስእል 26: የሃረርጌ ባህላዊ ውዝዋዜን የሚሳይ ስዕል

የወሎ ኦሮሞ ባህላዊ ውዝዋዜ

ሀሚሳ

ሀሚሳ ከወሎ ኦሮሞ ባህላዊ ውዝዋዜ ውስጥ አንዱ ነው። የሀሚሳ ውዝዋዜ ሴት ልጃገረዶች እና ወጣት ወንዶች የሚጫወቱ ሆኖ ሴት ልጃገረዶች እና ወጣት ወንዶች ፊት ለፊት በመቆም የፍቅር መልዕክት ያላቸውን ግጥሞች እያዘሙ በሁለቱም በኩል እርስ በእርሳቸው ከተደናነቁ በኋላ ተራ በተራ አንድ ወጣት ወንድ እና አንድ ሴት ልጃገረድ ፊት ለፊት ወጥተው አብረው ይወዛወዛሉ። ይህ የሀሚሳ ውዝዋዜ ሁኔታ ወጣት ወንድ ዱላ በመያዝ አንዱን እግር ትንሽ ወደ ፊት በማምጣት ያንን ዱላ ከእግሩ ምት ጋር እያቀናጀ ከመሬት ወደ ላይ እየዘለለ መወዛወዝ ሲጀምር ወጣት ልጃገረዱ ደግሞ ከጓደኛቸው አንድ ወይም ሁለት ሰው ይዛ የወጣት ወንድን እንቅስቃሴን የሚመስል

በእኩል ምት ከተወዛወዘች በኋላ በመጨረሻም እራሷን ዝቅ በማድረግ ጸጉሯን ወደ ወጣት ወንድ በመበተን ትጨርሳለች፡፡ በዚህ አካሄድ የቀሩትም ተራ በተራ ይወዛወዛሉ፡፡

ስዕል 27: የሃሚሳ ባህላዊ ውዝዋዜን የሚሳ ስዕል

ሲዳሜ

ሲዳሜ የወሎ ኦሮሞ ባህላዊ ውዝዋዜ ሌላኛው ሲሆን ይህ ውዝዋዜ እንደ ሀሚሳ ወጣት ልጃገረዶች እና ወጣት ወንዶች የሚጫወቱት ነው፡፡ የሲዳሜ ባህላዊ ውዝዋዜ አካሄድ ወጣት ልጃገረዶችና ወጣት ወንዶች በጥንድ በመሆን የሚጫወቱ ሲሆን አንድ ዋሽንት የሚችል ሰው ከተመረጠ በኋላ የፍቅር ገጥም ለሚሆን ልጃገረዶችና ወንዶች የሚወዛወዙበትን አዘጋጅተዉ ለዋሽንት ተጫዋቹ ከነገሩ በኋላ ሰውየው በዋሽንቱ ሲያጅባቸው ጥንዶቹ ደግሞ ተራ በተራ ከሚያምረው ዘፈን ጋር ይወዛወዛሉ፡፡ ሲወዛወዙ ወጣቱ ወንድ ዱላውን በመያዝ ከአንደበቱ የሚያንኮራፋ ድምፅ በማውጣት መወዛወዝ ሲጀምር ሴት ልጃገረዷ ደግሞ ዱላውን/ወገቡን/ በመያዝ ትካሻውን እኩል በመምታት አብረው ይወዛወዛሉ፡፡ በዚህ ውዝዋዜ ውስጥ ቆመው ከተወዛወዙ በኋላ ቀስ በቀስ እያሉ እላያቸዉ ላይ በመቀመጥ ከወገብ በላይ ባለው አካል ወደ ላይ

በማንሳት ይጫወታሉ፡፡ ከዚያም ልክ እሳያቸው ላይ እየተቀመጡ ሳሉ በሚያራራ ግጥም እርስ በእርሳቸውን በማሞጋገስ ዋሽንት ለሚጫወተው ወግ ይነግራሉ፡፡ ሴት ልጃገረዱ ደግሞ ለወጣት ወንድ 'አሪቲ' በመስጠት አብረው ይወዛወዛሉ፡፡

ስዕል 28: የስዳሜ ባህላዊ ዉዝዋዜን የሚያሳይ ስዕል

1.3 የስነ-ቴያትር እና ስነ-ፊልም ልዩነት

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናጸፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት ፤

ከዚህ የትምህርት ርዕስ በኋላ፤

የቴያትር እና የፊልም ጥበብ ልዩነት ትገልጻላችሁሉ፡፡

ድርጊት 4

1. የቴያትር እና የፊልም ጥበብ ልዩነት ምን ብለህ ታስባለህ/ሽ?
ከጓደኞቻችሁ ጋር ተወያዩበት፡፡
1. አንድ ሰዉ ብቻውን በተቀመጠበት ፊልም መመልከት ይችላል ብላችሁ ታስባላችሁ? ይችላል ብላችሁ ካሰባችሁ በምንና የት እንደሆነ ከጓደኞቻችሁ ጋር ተወያዩበት?
2. ትያትር የሚታይበት ቦታ የት ነው?

1.3.1. ስነ-ትያትር

በትያትር አዳራሽ መስሪያዎች እና ተዋንያን የሚጠቀሙበት ነገሮች እንደተዋንያን ልብስ፣መብራት፣ጥላ እና ማሳመሪያ እነዚህን በአንድ ላይ በማምጣት የማሳያ ቦታ /የቲያትር መድረክ/ ጨምሮ ትያትር ይባላል፡፡

ከዚህ ውስጥ መታወቅ ያለበት ነገር፤

ሀ. የምናየው ነገር መኖር

ለ. የሚከወነው ነገር መኖር

ሐ. ተግባሩ የሚካሄድበት ቦታ መኖር

ይህም ቲያትር የሚታየው በቲያትር አዳራሽ ነው፡፡ የቲያትር አዳራሽ ለቲያትር አዳራሽ ስራ ተለይቶ እንዴት ቲያትር እንደሚታይበት እንዲመች ተደርጎ የሚሰራ ነው፡፡ ይህ የትያትር መድረክ የቲያትሩን ስራ እውን ለማድረግ ጨለማን ተገን አድርጎ መግቢያ መንገድ እና መውጫ መንገድ ያለው እንዲሁም የዋንያን የስራ ቦታ እና መቀመጫ ቦታ ለተመልካቾች ምቹ የሆነ ቦታ ያለው ነው፡፡ በአጠቃላይ በመድረክ ስራ ላይ ያሉት ሁኔታዎች እንዲሁም በመድረክ እንቅስቃሴ ላይ የሚታየው ሁሉ ትያትር ይባላል፡፡ በስነ ትያትር ውስጥ ተዋንያን በቀጥታ ለተመልካቾች በመድረክ ላይ ያቀርባሉ፡፡ የትያትር መቼት ሲነሳ ለመፍጠር እንደታሪኩ ሁኔታ ተዘጋጅቶ ይቀርባል፡፡ መብራት ድምጽም እንዲሁ ነው፡፡

ስዕል 29:የትያትርን መድረክ የሚያሳይ ስዕል

ተዋንያን በተሰማቸው ቃለ-ምልልስ ላይ በመደጋገም አንብበው ከያዙ በኋላ መግቢያወና መውጫ መንገድ እንዲሁም በሚወጡበት እና በሚገቡበት እይታ በመድረክ ላይ በማየት በቀጥታ በተመልካቾች ፊት ያቃርባሉ፡፡ አንድ ትያትር ተውቦ ተመልካቾችን የሚስብ ሆኖ በመድረክ ላይ ለመቅረብ በተደጋጋሚ ልምምድ ይደረግበታል፡፡ በዚህ ልምምድ ጊዜ ተዋንያን በመድረክ ላይ የተለያዩ መሳሪያዎችን ለትያትር ስራ የሚውሉ አውቀው የመቼት ተግባሩን በማስተዋል መለማመድ ይኖርባቸዋል፡፡ አንድ ትያትር ከዚህ በላይ በተጠቀሱት ውስጥ በማለፍ ተውቦ በመድረክ ላይ ለተመልካቾች ይቀርባል፡፡

1.3.2. የፊልም ጥበብ /ስነ- ፊልም/

ፊልም እንደ ትያትር ለተመልካቾች የሚቀርብ ሲሆን ተመልካቾች ጋር የሚደርሰው በእስክሪን አማካኝነት ነው፡፡ እስክሪን በካሜራ የተቀዳ/የተቀረጸ ነገርን ያሳያል፡፡ ካሜራ ድምጽ እና ምስልን የሚያሳይ እና የሚቀዳ/የሚቀረጽ በቀጥታ ወደ ሌላ ቦታ ለማስተላለፍ እና

ለማከማቸት የሚችል መሳሪያ ነው። ይህ ቅንጅት ምስለ ድምፅ ወይም ፎቶ ግራፍ የባላል።

ስነ-ፊልም የፎቶ ቀረፃ መሳሪያ አካሄድ “ሴሊሎስን” በሚባል ላይ መብራትን በመጠቀም የሚሰራ ነው። ፊልም የመገናኛ ብዙሀን መሳሪያ ሆኖ ዋና የቴክኖሎጂ ዝግጅት ወይም ማምረቻ የሚያስፈልጉ ካሜራ እና የእርታኢ መሳሪያ፣ የፎቶ ግራፍ መሳሪያ በእስክሪን ላይ የሚንቀሳቀሱ የሚያሳይ በውስጡ የያዘ ነው። ፊልም የግለሰብን ፍሬሞች በውስጡ የያዘ ሲሆን በፍጥነት ተከታትለው በሚታዩበት ጊዜ ለተመልካቾች የስሜትን እንቅስቃሴ የሚፈጥር ነው።

በአጠቃላይ የስነ ፊልም እና ትያትር ልዩነት ስነ-ፊልም ካሜራ በመጠቀም የሚያስፈልገው ቦታ ውስጥ በማለፍ የሚፈለገውን ቦታ በመውሰድ ቆርጦ በማውጣት እና አስተካክሎ በመቀጠል የሚዘጋጅ ነው። ትያትር ደግሞ በመድረክ ላይ በቀጥታ ተመልካቾች ባለበት ቦታ ይቀርባል። በፊልም ውስጥ ተመልካች በቀጥታ መገኘት ግዴታ አይሆንም። ተመልካች በእስክሪን መንገድ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መመልከት ይችላል። ትያትር በመድረክ ላይ ይመሰረታል። ተመልካችም የግድ በቀጥታ መከታተል ወይም መመልከት አለበት። ፊልም ግን ትኩረቱ ካሜራ ወይም በእስክሪን መስኮት አማካኝነት ይቀርባል።

ስዕል 30: የሲኒማ አደራሽን የሚሳይ ስዕል

በአጭሩ የቲያትር እና የፊልም ልዩነት ከዚህ በታች በተቀመጠው ቻርት መረዳት ይቻላል፡፡

ትያትር	ፊልም
የእምነት ክብረ-በዓላት ከዳዮናይሱስ ላይ የመጣ፡፡	በ 20ኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ተጀመረ፡፡
በቀጥታ ክንዋኔ/ክወና ይታያል፡፡	በክንዋኔ/ክወና ይቀዳል/ይቀረጻል፡፡
በምዕራባውያን ዓለም ስነ-ስዕል በአሁኑ ጊዜ ትልቅ ደረጃ ላይ ደርሶ የምናየው ይህ መሰረቱ ከግሪኮች ክብረ-በዓል የመጣ ነው፡፡	ተዋንያንና ተመልካቾች ግንኙነት የሚቀዳው/ የሚቀረጸው በካሜራው ይዘትና በቅርበት ላይ በመመስረት ነው፡፡
ከመጋረጃ ግንኙነት ጋር ትልቅ ቁርኝት አለው፡፡	ከመጋረጃ ጋር በቀጥታ ሳይሆን በቴሌቪዥን አማካኝነት ይገናኛል፡፡
የትያትር ክንዋኔ የራሱ የሆነ ባህሪ አለው፡፡	ሁሉም ፕሮፎርማንስ የተመሳሰለ ባህሪ አለው፡፡
ፎቶ የተለያየ ሁኔታ ያለው ሆኖ መታየት ይችላል፡፡	የተለየ ሁኔታ ከውስጡ ይታያል፡፡
በሚታይበት ጊዜ ማንኛውም የሚፈጠረው ስህተት ተዋንያን በዘዴ እና ድንገታዊ ፈጠራን በመጠቀም ያስተካክላል፡፡	በቀረጻ አካሄድ ውስጥ ደራሲ በተውኔት ፅሁፍ ማስተካከል ይችላል፡፡
ትኩረቱ መድረክ ላ ነው፡፡	ትኩረቱ በካሜራ መጠን ላይ ነው፡፡

የምዕራፍ 1 ማጠቃለያ

- የዲሳይን ስራ ከስነ-ጥበብ አንድ ሆኖ አንድ የስነ-ጥበብ ባለሙያ የተለያዩ ዘዴን በመጠቀም የተለያዩ አካል ፎርምን በማቀናጀት ሙሉ በሙሉ መልዕክት የሚያስተላልፍበት መንገድ ነው።
- የይዘቶች ስብስብ እንደ ግባት ሆነው የሚያገለግሉ የዲሳይን አካላት ናቸው።
- ከዲሳይን አካላት ውስጥ መስመር አንዱና መሰረታዊ ነው።
- የዲሳይን አካላት ቅርጽ ቁመትና እና ርዝመት እኩል ሆኖ በመስመር የሚገለጽ ነው።
- የዲሳይን አካላት ፎርም ከቅርፅ ጋር ትልቅ ተመሳሳይነት አለው።
- ፍካት/ብርሃን እና ጥላ የዲሳይን አካላት የሚገለፅበት ነው።
- ሸካራማነት እና ለስላሳማነት የአንድ ነገር አካል ጥራት ገጽታ ነው።
- ፡
- ቦታ የሁሉም የስነ-ጥበብ የስራ ማረፊያ ነው።
- የኦሮሞ ብሔር ብዙና ሰፊ የሆነ የራሱ የባህል ዘፈኖች እና ውዝዋዜ አሉት።
- በኦሮሚያ ልዩ ልዩ ዞኖች ውስጥ የሚኖሩ የኦሮሞ ብሔሮች እንዴት እንደሚዘፍኑና እና እንደሚወዛወዝ የራሳቸው የሆነ ባህል አላቸው።
- በሁሉም የኦሮሚያ ዞኖች የአኗኗራቸውን ሁኔታን የሚገልጹ የራሳቸው የሆነ ዘፈን እና ውዝዋዜ አሏቸው።
- በመድረክ ስራ ላይ ሁኔታዎች እና ነገሮች እንዲሁም በመድረክ እንቅስቃሴዎች ላይ ያሉ ሁሉ የሚካሄደው/የሚታየው ትያትር ይባላል።
- ትያትር በመድረክ ላይ ይመሰረታል።

- በስነ-ትያትር ስራ ውስጥ ተዋንያን በቀጥታ በመድረክ ላይ ለተመልካች እየተቀያየሩ ያቀርባሉ፡፡
- አንድ ትያትር **የተዋበና** ሰውን የሚስብ ሆኖ በመድረክ ላይ ለተመልካች ለማቅረብ በተደጋጋሚ መጠናትና መለማመድ ይኖርበታል፡፡
- ፊልም ተመልካች ጋር የሚደርሰው በእስክሪን አማይነት ነው፡፡
- የፊልም ትኩረት ካሜራ ላይ ነው፡፡

የምዕራፍ አንድ መልመጃ

1. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆኑትን እውነት፣ ትክክል ያልሆኑትን ደግሞ ሐሰት በማለት መልስ ሰጡ፡፡

1. በንድፍ ውስጥ መስመር የተወሰነ ቦታ ብቻ ሆኖ ይታያል፡፡
2. አንድ የዲዛይን ስራ የይዘቶች ስብስብን የሚገልጽ ነው፡፡
3. የንድፍ ፍካት /ብርሃን እና ጥላ/ እና የቀለም አቀባብን ለመስራት በጣም አስፈላጊ ነው፡፡
4. የቦታ ጥራት የነገሮች አካል ገጽታ ነው፡፡
5. ቦታ የሁሉም የስነ-ጥበብ የስራ ማረፊያ ነው፡፡
6. ዲዛይን ማለት የዕቃ ወይም ስዕላዊ ስራ እቅድ ወይም የስራ ህደት መመሪያ (ንድፈ-ትልም) ማለት ነው፡፡
7. ባህላዊ ውዝዋዜ እና ባህላዊ ሙዚቃ ልዩነት የላቸውም፡፡
8. የኦሮሚያ ዞኖች ባህላዊ ውዝዋዜ ከቦታ ቦታ የውዝዋዜ ሁኔታ ልዩነት አሏቸው፡፡
9. የኦሮሞ ቱለማ ሶዶ በህላዊ ውዝዋዜ ሀሚሳ ይባላል፡፡
10. ከባህላዊ ውዝዋዜ ከሚገልፅ ውስጥ አንዱ የአልባሳት ባህል ነው፡፡
11. ማንኛውም ብሔር የራሱ ባህላዊ ውዝዋዜ ሊገልፅ/ሊያሳይ ይችላል፡፡

:

12. የፊልም ትኩረት መድረክ ነው፡፡

13. በስነ-ትያትር ስራ ውስጥ ተዋንያን በቀጥታ ለተመልካች መድረክ ላይ ያቀርባሉ፡፡

14. በፊልም ውስጥ ተዋንያን ከመጋረጃ ጋር በቀጥታ ሳይሆን በቴሌቪዥን አማካኝነት ይገናኛሉ፡፡

15. የትያትር ፐርፎርማንስ/ክወና በቀጥታ ይታያል፡፡

II. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ በመምረጥ መልስ ሰጡ፡፡

- ከዲዛይን አካላት ውስጥ ዋናውና መሰረታዊ የሆነው የቱ ነው?

ሀ) ቅርጽ ለ) ፎረም ሐ) ቀለም መ) መስመር
- በዲዛይን ስራ ውስጥ ስንት የመስመር አይነቶችን እንጠቀማል?

ሀ) 3 ለ) 7 ሐ) 7 መ) 5 መ) 9
- በዲዛይን መስመር ስራ ውስጥ እንቅስቃሴ እና አቅጣጫን በመፍጠር ከተቀናጀ በኋላ ደግሞ የፍጥነት ስሜት መፍጠር የሚችለው የትኛው መስመር ነው?

ሀ) ስያፍ ለ) አግድም ሐ) ቋሚ መ) ሽክርክሪት
- የሰውን ስሜት የሚረብሽ መስመር ሆኖ ሰውን የሚያነሳሳ እና መጨረሻ የሚያሳይ የቱ ነው?

ሀ) ጠመዝማዛ ለ) ስያፍ ሐ) ዝግዛግ መ) ቋሚ
- የመስመሮች ልዩነት ያልሆነ የቱ ነው ? ሀ) ርዝመትና እጥረት

ለ) መድመቅ እና መደብዘዝ ሐ) ለስላሳማነት እና ሸካራማነት መ) መልስ አልተሰጠም

6. ከትልቅ ነገሮች ቀለም ያላቸው ከሶስቱም (3) ያልሆነው የትኛው ነው?
- ሀ) ብርሃን ለ) ቀለም ሐ) ፍካት(ብርሃንና ጥላ) መ) ጥራት
7. የአንድ አካባቢ ሙዚቃ ወይም የባህል ዘፈን ማንን ይገልጻል?
- ሀ) የአካባቢውን ማህበረሰብ ለ) ዘፋኝ ሐ) ሀገር
- መ) ሁሉም መልስ ነው
8. ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት ውስጥ ልዩ የሆነው የቱ ነው?
- ሀ) ሀሚሳ ለ) ጭፈራ ሐ) እሽኬኬ መ) ፋክራ
9. ከዚህ በታች ከተጠቀሱት ውስጥ አንድ የባሌ ዞን ውዝዋዜ ነው፡፡
- ሀ) ኤቦላላ ለ) ሀሚሳ ሐ) እሽኬሜ መ) ትርትርስ
10. ከኦሮሚያ ክልል ዘፈኖች ውስጥ ሚሪሳ የየትኛው ዞን ውዝዋዜ ነው?
- ሀ) ከሚሴ ለ) ሐረርጌ ሐ) ራያ መ) ወለጋ
11. ከዚህ በታች ከተጠቀሱት ውስጥ በአርሲ የሚታወቀው ውዝዋዜ የቱ ነው?
- ሀ) ሀሚሳ ለ) ቲሪ ሐ) ረገዳ/ጭፈራ መ) እሽኬሜ
12. በመድረክ ላይ የሚሰሩ ነገሮች እና ሁኔታዎችን ጨምሮ እንዲሁም በመድረክ ላይ እንቅስቃሴዎች የሚቀርቡ ወይም የሚታዩ ሁሉ ምን ይባላሉ ?
- ሀ) ፍልም ለ) ተዋንያን ሐ) ትያትር መ) መጋረጃ
13. ፊልምን በተመለከተ ትክክለኛው የቱ ነው?
- ሀ) ምንጩ ሀይማኖት ነው ለ) ከዋኔው/ኪንጢክ በቀጥታ ይታያል
- ሐ) ከዋኔው/ኪንጢክ ይቀረጻል/ይቀዳል
- መ) ትኩረቱ መድረክ ላይ ነው

14. በስነ ትያትር ውስጥ ሲነር ለምን ይጠቅማል ?

ሀ) መጠለያ ይሆናል ለ) መቼት ይፈጥራል

ሐ) ትያትርን ይገልጻል መ) ትያትር ያስተካክላል/አርቲስትን

III. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በተጠየቃችሁ መሰረት ትክክለኛውን መልስ ስጡ፡፡

1. ከኦሮሞ ባህላዊ ውዝዋዜ ውስጥ ትሪ እና ሸጎዬ የየትኛው ዞን ውዝዋዜ ናቸው?
2. የከሚሴ ኦሮሞ እና የባሌ ባህላዊ ውዝዋዜ ምን ይባላል?
3. ከየአካባቢያችሁ ባህላዊ ውዝዋዜ ምን እንደሚባሉ እና እንዴት እንደሚጫወቱ ግለጹ፡፡
4. በተለያዩ የኦሮሚያ ዞኖች ባህላዊ ውዝዋዜዎች ውስጥ አንዱን በመምረጥ በቡድን በተግባር አቅርቡ፡፡
5. የመስመሮችን መገኛ በመጠቀም የተለያዩ ስዕሎችን አሳዩ፡፡

ምዕራፍ ሁለት

የስነ-ጥበብ ፈጠራ ችሎታ

የዚህ ትምህርት ምዕራፍ ውጤት፤

በዚህ ትምህርት ምዕራፍ መጨረሻ ላይ፤

- የቀለም ቅብ ስራ ሙያ ትረዳለህ/ሽ፡፡
- የእያንዳንዱን የቀለም ቅብ ስራ ፍቺ አካላትን ትርጉም ትለያለህ/ሽ፡፡
- የቀለም ቅብ ስራ አካላት ያላቸውን ጥቅምና የሚያስተላልፉትን መልዕክት ትለያለህ/ሽ፡፡
- የሶልፌጅዮ ትርጉምና ጥቅምን ታውቃለህ/ሽ፡፡
- የሙዚቃ ምት ዓይነቶችን ሰምተህ/ሽ መጻፍ ትችላለህ/ሽ፡፡
- በትዝታና ባቲ ቅኝት አጫጭር ዜማዎችን መጫወት ትችላለህ/ሽ፡፡
- የስነ- ትያትርና የስነ-የፊልም ሃሳብን መጻፍ ትችላለህ/ሽ፡፡
- ለጥሩ የተወኔት ጽሁፍ ዘዴ የሚረዱትን ነገሮች ትገነዘባለህ/ሽ፡፡

መግቢያ

የስነ-ጥበብ ስራና ስልት በተለያዩ ቦታዎች የተለያዩ ነገሮችን እየተሰሩ የነበሩና እየተሰሩ ያሉ ውስጥ አንዱ የቀለም ቅብ ስራ ነው፡፡ የቀለም ቅብ ስራ ረጅም ታሪክ ያለውና ከስነ- ጥበባት ዘዴያዊነት አንዱ ሆኖ የሰው ልጅ ከጥንት ዓመት ጀምሮ ሀሳቡን፣ ስሜቱን፣ሀዘኑን፣ ደስታውንና ምኞቱን ሲገልፅበት ቆይቷል፡፡ከቀለም ቅብ ስራ ውስጥ ቀለም ያለው ሚና ይህ ነው ተብሎ አይገለፅም፡፡

ቀለም ለቀለም ቅብ ስራ አካላት ወሳኝና ዋናና መሰረታዊ ነው። ያለ ቀለም የቀለም ቅብ ስራማሰብ አይቻልም። የቀለም ቅብ ስራን ለመስራት የቀለማትን ንድፈ-ሀሳብ ማወቅና መጠቀም አስፈላጊ እንደሆነ ቀለም አንድ የተዋበ ነገር ለመስራት ትልቅ ቦታ ያለው ነው።

በተጨማሪም፣ ውዝዋዜና የሰውነት እንቅስቃሴና ከዘፈን ወይም መዝሙር ጋር የሚሆን መሆኑን ተምረሃል/ሻል። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ደግሞ የሶልፊጅዮ ሳይንስ የሰው የጀሮ ችሎታ በሙዚቃ ማዳመጥ ላይ ያለውና ስለምት ፅንሰ-ሀሳብ የሚያዳብርበት እንዲሁም፣ የትዝታና የባቲ ቅኝቶች የምት ስልትና ጥቅምን ትማራለህ/ሽ። የስነ-ቲያትርና የስነ-ፊልም ጥበባትን ለማዘጋጀት መጀመሪያ በምናዘጋጀው ላይ ሀሳብ መያዝ አለብን። **የስነ-ትያትር** ጥበባትም ሆነ የስነ-ፊልም ጥበባት ሐሳብ ለማዘጋጀት ደግሞ የራሱ የሆነ ሂደት አለው። **የስነ-ትያትር** ጥበባትና የስነ-ፊልም ጥበባት ሀሳብ ሁኔታ የምናዘጋጀው በዚህ ርዕስ ስር የተዘጋጀ ነው።

2.1. የውሃ ቀለም ቅብና ህትመት ስራ

2.1.1. የዲዛይን መሰረታዊ አካላት ድርሻና ጥቅም

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናፀፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት፤

ከዚህ ትምህርት ርዕስ በኋላ ተማሪዎች፤

- የቀለም ቅብ ስራ ትርጉም ትናገራለህ/ሽ።
- የቀለም ቅብ ስራ ክፍሎችን ትዘረዝራለህ/ሽ።
- የቀለም ቅብ ስራ አካላት ጥቅም በቀለም አቀባብ ስራ ውስጥ ያላቸውን ትገልጻለህ/ሽ።
- የቀለማትን ንድፈ-ሀሳብ ትናገራለህ/ሽ።
- የህትመት፣እስቴንሰልና ብሎክ ስራ ሁኔታ ትለያለህ/ሽ።

- የስቴንሰል ህትመትና ብሎክ ከአካባቢያችሁ ከሚገኙ ቀላል ነገሮች ሰርተህ/ሽ ታሳያለህ/ሽ፡፡

ውይይት 1

1. በካባቢህ/ሽ ያሉት ሰዎች ቤት በሚገነቡበት ጊዜ ወይም ከሌሎች ነገር ቀለም ሲቀቡ አይተህ/ሽ ታውቃለህ/ሽ?
2. አይተህ የምታውቅ ከሆነ ምን ምን በመጠቀም ይቀባሉ? እንዴትስ ይቀባሉ? በየቡድናችሁ በመወያየት ለክፍላችሁ አቅርቡ?

2.1.2. የቀለም ቅብ ስራ ትርጉም

የስነ-ጥበብ ስራ ስልት በተለያዩ ቦታዎች ከተለያዩ ነገሮች እየተሰሩ የነበሩና እየተሰሩ ካሉት ዉስጥ አንዱ የቀለም ቅብ ስራ ነው፡፡ የቀለም ቅብ ስራ ታዋቂና ረጅም ዕድሜ ያስቆጠረ ነው፡፡

ይህ የቀለም ቅብ ስራ ከውስጥ በመቦርቦር ወይም በማለስለስ በቀለም ደግሞ በቀለም በመቀባት የሚሰሩ ናቸው፡፡ ከሚሰሩት ቀለም ደግሞ ቀይ ቀለም፣ቢጫ እና ጥቁር ናቸው፡፡ በይበልጥ ስዕሎች በቀለም ቅብ ተሰርተው የሚታዩ የፈረስ፣አንበሳ፣ጎሽ፣ዝሆን፣ኢጋዘን አልፎ አልፎ የተወሰኑ በሰው አካላት ተቀብተዉ የተሰሩ ነበሩ፡፡ ቢሆንም ግን አንዳንድ ጥናቶች አሁን እየወጡ ያሉ እንደሚገልፁት የቀለም አቀባብ ከዚህ በፊት ከተገለጹት ዓመታት በላይ የነበሩ በተለያዩ ቦታዎች የተገኙ እንዳሉ ነው፡፡

የቀለም ቅብ ስራ ማለት ቀለም ለመቀባት ሌሎች ነገሮችን በመጠቀም ጠንካራ ገጽታ ያላቸው ነገሮች ላይ ስዕል፣ዲዛይንና የውበት ሙያ የሚሰራበት ነው፡፡ የቀለም ቅብ ስራ በአብዛኛው ቀለምን በመጠቀም በመቀቢያ ጠንካራ ነገሮች ላይ ይሰሩ እንጂ እንደ ቢላዋ፣እስፖንጂ እና የመሳሰሉት መሳሪያዎች ላይ ይሰራል፡፡ በስነ-ጥበብ ውስጥ ቀለም ማለት

ክንዋኔ ያለው የእጅ ስራ ውጤት፣ፍጥረትን የሚገልፅምትክ የሆነ፤ፎቶ የሚመስል ትርጉማቸው ግልፅ ያልሆኑና የመሳሰሉት ሊሆን ይችላል፡፡

የቀለም ቅብ ስልት ከስነ-ጥበብ ስራ ከሚሰሩባቸው ውስጥ አንዱ ሆኖ እንደ ንድፍና ቅርጻ ቅርጽ ሺዎች አመታትን ያስቆጠረ ነው፡፡ ድሮ የቀለም ቅብ ስራ ይዘት በይበልጥ መልዕክታቸው በሀይማኖት ጉዳይ ላይ ተመስርቶ የተሰራና በተለያዩ ቦታዎች ላይ እንደ ባህል የሚታይ ነበር፡፡

የቀለም ቅብ ስራ ትልቅ ሃይል ያለው ነው፡፡ የመልእክቱ ሀይል በቀለም ቅብ ስራ የታወቁ ሆነው በስሜታዊ አመለካከት ደረጃ፣ስነልቦና አመለካከት ደረጃ፣በሰው መንፈስ ደረጃ ከሚያሳየው በላይ ሊሆን ይችላል፡፡ የቀለም ቅብ ስራ በአብዛኛው ከሁለም ነገሮች መሀል ተኮር ያደረገ ነው፡፡ ምክንያቱም የተለያዩ ገፅ ያላቸው ነገሮች እንደ ወረቀት፣ እንጨት፣የስዕል ሸራ፣ሸክላ፣ፕላስቲክ፣ግድግዳና ከመሳሰሉት ላይ ሊሰራ ይችላል፡፡ እንዲሁም ቅብ ስራ ከፈሳሽ ነገሮች ሆነው እርጥበት እና የአየር ሁኔታ ተቋቁመው ረጅም ጊዜ መቆየት ከሚችሉ የተሰሩ ናቸው፡፡

2.1.3 የቀለማት ንድፈ-ሀሳብ

ውይይት 2

1. ቀለም ምንድን ነው?
2. የቀለም ጥቅም ምንድን ነው?

ቀለም የሚል ቃል አጠቃላይ ስም ሁሉንም ቀለም የሚተካ ሆኖ ቀለም ማለት መልክ ያላቸው ነገሮች በብርሃን ነጸብራቅ አማካይነት በአካባቢያችን ያሉ ላይ በሚያርፉበት ጊዜ የሚፈጠር ነው፡፡ በዓለም ላይ የሚገኙ ተፈጥሮአዊ እና ሰው ሰራሽ የሆኑ በተለያዩ ቀለም የተዋቡ ናቸው፡፡ በዚህ ዓለም ላይ የሚገኙ ፍጥረታት በሺህ የሚቆጠሩ ቀለማት

ተሞልተዋል። ፍጥረትን አገናዝበን ብንመለከታቸው ውበታቸው የሰውን ልብ የሚሰርቁና የሰውን አዕምሮ በመማረክ የተሞሉ ናቸው። የመሬት አቀማመጥ፣ የሰማይ ዕይታ፣ የባህር አቀማመጥ፣ የጋራዎች አቀማመጥ፣ የሸንተረሮች አቀማመጥ፣ የውሃ ፏፏቴ፣ እንሰሳቶች፣ አዕዋፋት፣ ዛፎችና የመሳሰሉት ውበታቸው ሰውን የሚማርኩ ሆነው ፍጥረት ያጎናጸፏቸው አሏቸው። የተለያዩ ተክሎች እና አበባዎች ያላቸው መሬት በአፈር ተሸፍና ስላላች በርቀትና ቅርበት ካየናቸው የተለያዩ ቀለም ይታዩናል። አበባዎች እና ተክሎች አረንጓዴ ቦታ ስላላቸው አረንጓዴ መልክ፣ ቢጫ አበባ ያለው ደግሞ ቢጫ መልክና ቀይ እና ጥቁር አፈር ባለበት ደግሞ ቀይ ሆኖ ወይም ጠቁሮ ይታያል። ከዚህ ሌላ ብርሃንና ጥላ የሚታይበት ቦታ አለ።

ስለዚህ፣ ከቦታ አቀማመጥ ጋር የተያያዘ መሬት የተለያየ የቀለምና ቅርፅ ስላላት በሚጎበኝበት ጊዜ ሰውን ያስደስታል። ቀለም ያላቸው ሁሉ የተለያዩ ውበት ይኖራቸዋል። በአካባቢያችን ያሉ ተፈጥሮአዊም ሆነ ሰው-ሰራሽ ሆነው የሚታዩን የምንለያቸው በይበልጥ በመልካቸው ነው። በስነ-ጥበብ ስራ ውስጥ ቀለም አንድ ውብ የሆነ ነገር ለመስራት ትልቅ ቦታ አለው። እነዚህን ነገሮች በስዕል ወይም ዲዛይን የተለያዩ ቀለማትን በመጠቀም በሚሰራበት ጊዜ መገንዘብ ያለባቸው ነጥቦች ከዚህ በታች ባለው ሁኔታ ተገልፀዋል።

ስዕል 3: የቀለም ቅብን የሚሳይ ስዕል

2.1.4.የቀለማት ምንጭ

ተግባር 1

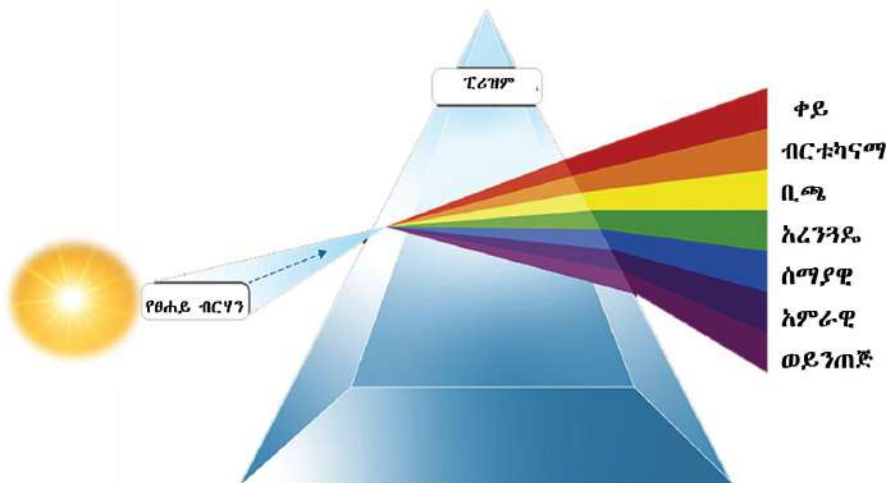
1. የቀለም ምንጭ ምንድን ነው ብላችሁ ታስባላችሁ? በቡድን በመወያየት ለክፍሉ አቅርቡ፡፡
2. የቀስተ ደመና ቀለማትን አስታውላችሁ ታውቃላችሁ? ስንት ቀለማት አሉት? እነሱስ?

ቀለማት በአካባቢያችን በዓይን አይተን የምንለያቸው ስም ጠርተን የምንለዩዋቸው በአይናችን እንደሚታዩን የሚያደርገው የጸሀይ ብርሃን ነው፡፡ ብርሃን ከለሌ አካባቢያችን ያሉትን ቀለማት መለየት አንችልም፡፡ ብርሃን የለም በምንልበት ጊዜ ወይም በማይታየን ጊዜ ማለት ነው፡፡ ስለዚህ የቀለም ምንጭ ብርሃን ነው፡፡ ከፀሐይ ብርሃን የሚገኘው የተለያዩ ሞገዶች ተቀናጅተው በተለያዩ ፍጥነት የሚርገበገብ ነው፡፡

ቀለማት እስፔሰክትረም እና ያስቨክትረም ትርጉም ከማየት በፊት ፕሪዝም ምን እደሆነ ማየት ያስፈልጋል፡፡ ፕሪዝም ብርሃንን ማስተላለፍ የሚችል እንደ ውሃ ወይም የውሃ ጠብታ መስታወት እና የመሳሰሉት ማለት ነው፡፡ የብርሃን ጨረር ፀሀይ በማንኛውም ጊዜ ቀለም በውስጡ ይዞ ይሄዳል፡፡ ግን ይህንን ቀለማት ለመለየት እና ማየት የምንችለው አንዱ በፕሪዝም በመጠቀም ነው፡፡ ለምሳሌ ውሃ በአፋችን ሞልተን ወደ ፀሐይ ብንረጭ በፊት ለፊታችን የተለያዩ ቀለማት እናያለን፡፡ ከዚህ ላይ ምን እንረዳለን ብንል የፀሐይ ጨረር የተለያዩ ቀለማትን ከውስጡ ይዞ እንደሚሄድ ነው፡፡ ብርሃን ያላቸውን ነገሮች ከውስጣቸው ማስተላለፍ የሚችሉ እንደ ፕሪዝም ውጪ ሌሎች ነገሮች ውስጥ መተላለፍ አይችልም፡፡ የፀሐይ ብርሃን በማንኛውም ጊዜ ከምንጫቸው በመነሳት

በትክክለኛ አቅጣጫ የሚሄዱ ናቸው፡፡ የብርሃን ጨረር ተጠማዞ ቢያልፍ ኖሮ ጥላ የሚባል ነገር ምንም አይፈጠርም ነበር፡፡ ግን ይህ የፀሐይ ብርሃን ጨረር በፕሪዝም ውስጥ በሚያልፉበት አቅጣጫቸውን ለውጠው በተለያዩ ማዕዘን በመበተን ነጭ ወረቀት ላይ በሚያርፉበት ጊዜ ልዩ መልክ ይፈጥራሉ፡፡ይህ ጨረር እስፔክትረም በመባል ይታወቃል፡፡

እስፔክትረም ማለት የፕሪዝም ቀለማት ወይም የውሃ ጠብታ ውስጥ ተጠማዞ ማለፍ የሚፈጠር ሰባቱ (7) ማለት ነው፡፡ ከፀሐይ ብርሃን እንደ ሞገድ የሚንቀሳቀስ ነው፡፡ ይህ እስፔክትረም እንደ ቀስተ-ደመና ሰባት (7) የተለያዩ የቀለማት መልክ በውስጡ አለው፡፡እነሱም”VIBGYOR” በመባል ይታወቃሉ፡፡ “VIBGYOR” የቀለማትን የፊደል ምትክ በእስፔክትረም ውስጥ በማለፉ ሰባቱ ከእንግሊዝኛ ፊደላት የተወሰዱ ናቸው፡፡ እነዚህ እያንዳንዳቸው ፊደላት ከእንግሊዝኛ ቋንቋ ቀለም ምን ምን እንደሚተኩ እና ይህ የቅደም ተከተል ስም የተሰየመው ከዚህ በታች ከተቀመጠው ምሳሌ ላይ ስላለ በትክክል አወቀህ/ሽ ተመልከት/ቺ፡

ስዕል 4:በፕሪዝም ውስጥ ውስጥ እያለፈ ያለውን የሚሳይ ስዕል፡፡

VIBGYOR” ማለት ከታች ወደ ላይ በሚነበብበት ጊዜ ፤

1. ‘R’ ማለት ‘Red’ ቀይ
2. ‘O’ ማለት ‘Orange’ ብርቱካናማ
3. ‘Y’ ማለት ‘Yellow’ ቢጫ
4. ‘G’ ማለት ‘Green’ አረንጓዴ
5. ‘B’ ማለት ‘Blue’ ሰማያዊ
6. ‘I’ ማለት ‘Indigo’ አምራዊ
7. ‘V’ ማለት ‘Violet’ ወይንጠጅ

ረጅም ወይም ትልቅ ሞገድ ያላቸው ቀለማት ትልቅ ሆነው የሚታዩትን ነገር ወይም ሩቅ ላይ ያላቸው ነገሮችም ወደ እኛ በማቅረብ ያሳዩናል። እኚህ ቀለማት ከቀይ ወደ ወይንጠጅ በሚሄዱበት ጊዜ በቅደም ተከተል የሞገድ ፍጥነታቸው እየቀነሰ ይሄዳል። ለምሳሌ አንድ ቀይ ቀለም ያለው ቢጫ ቀለም ካለው ነገር በርቀት ላይ ወደ እኛ ቀርቦ በእስፔክትረም ውስጥ ያሉ ቀለማት ሰባቱን (7) ብናቀላቅል ንፁህ ነጭ የሆነው የፀሐይ ብርሃን ይሰጠናል። ፀሐይ ያለው ቀለም ወይም መልክ ነጭ የሆነውን የተለያዩ ቀለም ይዛ ወይም ተለውጣ የምትታይ ልትመስለን ትችላለች። ግን አይደለም እንደዚህ አስመስሎ የሚያሳየን በምድር አካባቢ ያለው ነጸብራቅ እንጂ ፀሐይ መልኩን አትቀይርም። ቀለማት በሰው ሰራሽ እስፔክትረም (ለቅብ) የሚውሉ ሰባቱን (7) ካደባለቅናቸው ንፁህ ነጭ መልክ የሆነ ሳይሆን የደፈረሰ ወይም የተበከለ ይሰጠናል።

2.1.5. የቀለም ግንኙነት

ወይይት 3

1. በአካባቢ የሚገኙ ቀለማት የሚታይብህ/ሽ ለማየት ምን ምን ታስባለህ/ሽ እነሱም እነማን ናቸው?

1. አንድ ነገር የቀለም መልክ ይዞ እንዴት ይታይብሃል/ሻል?
በየቡድናችሁ እየተወያያችሁ ለክፍላችሁ አቅርቡ::

በአካባቢያችን የሚታዩ ቀለማት ለማየት ሶስት(3) ትላልቅ የሆኑ ነገሮች ያስፈልጉናል:: እነርሱም:-

- ✓ ብርሃን
- ✓ ገፅታ (ቀለም የሚያንፀባርቅበት ነገር)ና
- ✓ ዐይን ናቸው

እነዚህ ከላይ የተጠቀሱት ሶስት (3) ነገሮች **አንዱ** ቢጎድል ወይም ቢደበቅ ኖሮ በአለም ላይ የሚታዩ ማናቸውንም ነገሮች ማየት አንችልም:: እስካሁን የቀለማት ንድፈ-ሃሳብ ላይ እንደምንረዳው ቀለማት በሁለት መንገድ ይታያሉ እነርሱም:

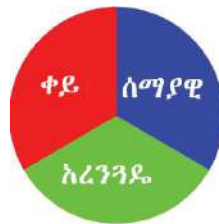
- ✓ የብርሃን ጨረር ቀለማት፣የተፈጥሮ ቀለማት እና ሰው-ሰራሽ ቀለማት

1. የብርሃን ጨረር ቀለማት (የተፈጥሮ ቀለማት)

ኢሳክ ኒወቶን ባካሄደው ጥናት የቀለማት ምንጭ ሁሉ ብርሃን እንደሆነ አረጋግጧል:: ብርሃን ከሌላ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ የቀለምን ስም

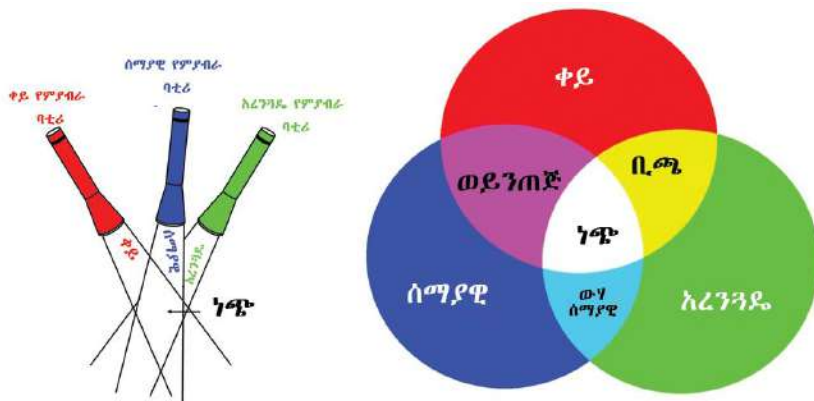
መጥራት አይቻልም፡፡ ምክንያቱም በጨለማ ውስጥ ያለ መልክ ሁሉ አንድ ይሆናል እነሱም ጥቁር ብቻ ነው፡፡

በብርሃን የሚታዩ ቀለማት የሚባሉ በብርሃን ጨረር ቀለማት በፕሪዝም ውስጥ በተለያዩ አቅጣጫ ተጠማዘው በእስፔክትረም ውስጥ ያሉ ቀለማት ማለት ነው፡፡ በብርሃን የሚታዩ ቀለማት ከሰው ሰራሽ ቀለማት ልዩነት አላቸው፡፡ ሶስቱ (3) መሰረታዊ ቀለማት በብርሃን የሚታዩ፤ ቀይ፣አረንጓዴ እና ሰማያዊ ናቸው፡፡

ስዕል 7:የተፈጥሮ ቀለማት ስዕል

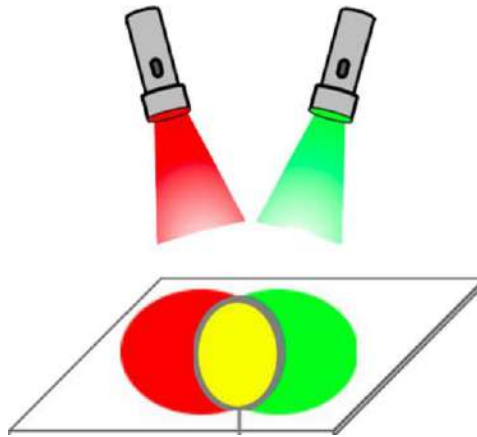
የእነዚህ ቀለማት ድምር ቀለም ወይም ንፁህ ነጭ ብርሃን የሆነ ይሰማል

ስእሳል 8:የመሰረታዊ ቀለማትን የሚያሳ ስዕል

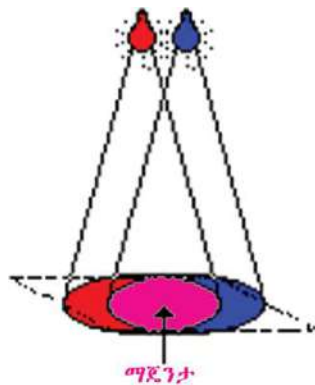
መሰረታዊ ቀለማት በብርሃን የሚታዩ የኤሌክትሮኒስ መሳሪያዎች እንደ ቴሌቪዥን፣ኮምፒውተር እና የመሳሰሉት ብቻ ውስጥ በማቀናጀት ማየት እንችላለን። ሶስቱ መሰረታዊ ቀለማት በብርሃን የሚታዩ እየአንዳንዳቸው ተራ በተራ ቢቀናጅ የሚሰጡት መልክ፡-

ቀይ + አረንጓዴ = ቢጫ

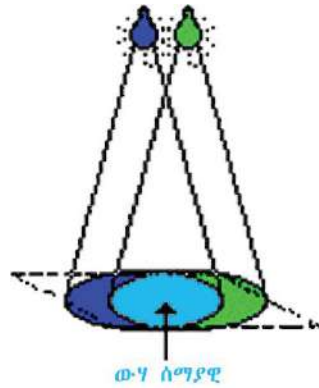
ስእል 9፡ የብጫ ብርሃን ቀለም እንዴት እንደሚፈጠር የሚያሳይ ስዕል

ሰማያዊ + ቀይ = ማጀታ

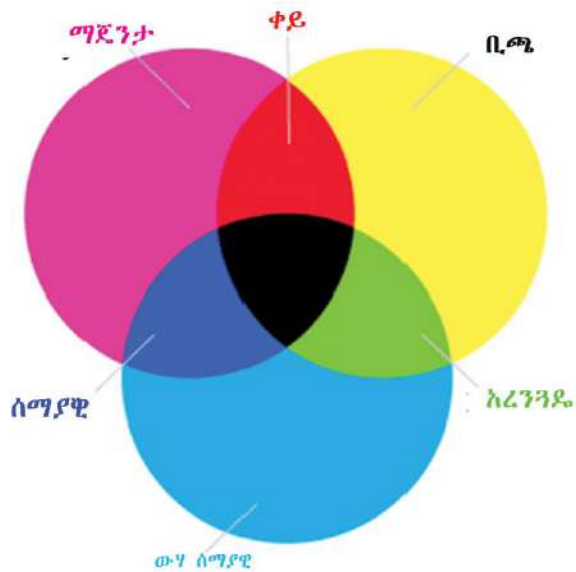
ስእል 10፡ የማጀታ ብርሃን ቀለም እንዴት እንደሚፈጠር የሚያሳይ ስዕል

ሰማያዊ + አረንጓዴ = ስያን

ስእል 12: የሰያን ብርሃን ቀለም እንዴት እንደሚፈጠር የሚያሳይ ስዕል

ቢጫ + ወይን ጠጅ + ውሃ ሰማያዊ = ጥቁር

ስዕል 12: በብርሃን ደረጃ የጥቁር ቀለም ግኝትን የሚያሳይ ስዕል

ሰው-ሰራሽ ቀለማት

ልምምድ 6

ሰው-ሰራሽ ቀለም ማለት ምን ማለት ነው?

ሰው-ሰራሽ ቀለም ማለት የሰው ልጅ በአካባቢው ከሚገኙ የማንኛውም ቀለም ሊሰጡን የሚችሉ ነገሮች ጨምቆ፣አደባባይ፣ቀላቅሎ ለቅብ ስራ የሚጠቀመው **ቀለም** ማለት ነው። ስለዚህም ሰው-ሰራሽ ቀለም ከተለያዩ ነገሮች ላይ ሊሰራ የሚችል ነው። ለምሳሌ፡- ከቅጠላት፣ አበባዎች፣ የዛፍ ፍሬዎች፣ ስራ ስር፣ አመድ፣ ከሰል የተለያዩ ቀለም ካላቸው አፈራት እና ሌሎች በውስጣቸው ቀለም ይዘው ከሚገኙ ከማንኛውም ነገር ሊዘጋጁ ይችላሉ። እነዚህን ቀለማት እንደ ፍላጎታችን በማደባለቅ የትኛውም ለቅብ የተዘጋጀ ስፍራ ላይ መቀባት ስለምንችል ለቅብ የሚያገለግሉ ቀለማት ተብለው ይታወቃሉ። በራሳችን ጨምቀን፣ቀላቅለን የምናመርታቸው ቀለማትም እንደ ሌሎች የቀለማት ዝርያ መደብ/ደረጃ አላቸው። ይህም ደረጃ በሶስት ትላልቅ ስፍራ ይከፈላል። እነርሱም፤

1. አንደኛ ደረጃ ቀለማት
2. ሁለተኛ ደረጃ ቀለማት
3. መካከለኛ (ሶስተኛ) ደረጃ ቀለማት

ሀ. አንደኛ ደረጃ ቀለማት (ንጥረ ቀለማት)

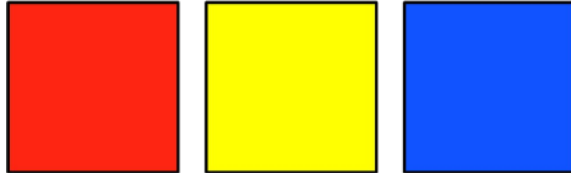
አንደኛ ደረጃ (ንጥረ ቀለማት) በተፈጥሮ ከልተገኙ በስተቀር በመደባለቅ እና በመቀላቀል አይገኙም። ስለዚህም አንደኛ ደረጃ በማለት እንጠራቸዋለን። ምክንያቱም እነዚህ ቀለማት ለሺዎች ቀለማት መፈጠር ምክንያት በመሆናቸው እና እነሱን ደግሞ ከሌሎች ቀለማት ደባልቀን የማናገኛቸው ስለሆነ ነው። ይሁን እንጂ አንዳቸውን ከሌላው ቀለም ጋር በመደባለቅ የምንፈልገውን የትኛውንም ቀለማትን መፍጠር እንችላለን። ስለዚህ እነዚህን ቀለማት በተፈጥሮ ከሚገኙ ነገሮች ላይ

የምናመርታቸው እንጂ ስናደባልቅ የምናገኛቸው አይሆኑም፡፡ አንደኛ ደረጃ ቀለማት በቀለማት ቻርት ላይም እኩል የሆነ ርቀት ጠብቀው የሚቀመጡ ሆነው፣ ብዛታቸው ደግሞ ሶስት ናቸው፡፡ እነሱም፤

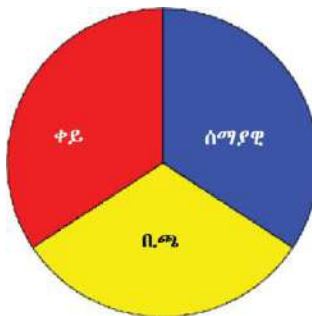
1. ቀይ

2. ቢጫ

3. ሰማያዊ

ለቅብ የሚውሉ ቀለማት ሁሉ በአንድ ላይ ሲቀላቀሉ ደግሞ ሶስቱ ያልሆነ ግርጫማ (የደፈረሰ) ቀለም ይሰጣል

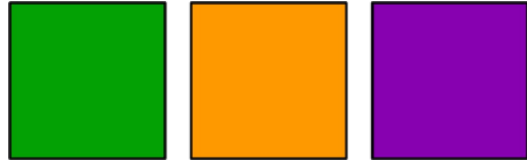
ስዕል 13: የአንደኛ ደረጃ ቀለማትን የሚሳይ ስዕል

ለ. ሁለተኛ ደረጃ ቀለማት

ሁለተኛ ደረጃ ቀለማት ንጥረ-ቀለማትን (መሰረታዊ ቀለማትን) በማደባለቅ የሚገኝ ሆኖ እኩል በሆነ ብዛትና መጠን ሁለት ሁለቱን በመደባለቅ የምናገኛቸው ይሆናል፡፡ እነዚህ መሰረታዊ ቀለማት ተደባልቀው የሚገኙት ቀለሞች ብዛታቸው ሶስት (3) ናቸው፡፡

እነሱም፡-

1. ብርቱካን
2. አረንጓዴ
3. ወይን ጠጅ

ሁለተኛ ደረጃዎች ቀለማት የሚፈጠሩበት ሁኔታዎች

ቀይ + ቢጫ = ብርቱካን

ቢጫ + ሰማያዊ = አረንጓዴ

ሰማያዊ + ቀይ = ወይን ጠጅ

እነዚህ ቀለማትም በ ዑደት ላይ ሲመጡ እኩል የሆነ ርቀት ይቀመጣሉ፡፡

ስዕል 14: የሁለተኛ ደረጃ ቀለማትን ዑደት የሚሳይ ስዕል

ሐ. መካከለኛ (ሶስተኛ ደረጃ) ቀለማት

ሶስተኛ ደረጃ ቀለማት መካከለኛ ቀለም ተብለው ይጠራሉ፡፡ ምክንያቱም በቀለማት ዑደት ላይ በመሰረታዊ ቀለማት እና ሁለተኛ ደረጃ ቀለማት መካከል ስለሚገኝ ነው፡፡ መካከለኛ ቀለማት በሁለት መንገድ መፍጠር እንችላለን፡፡ እነሱም፡-

1. ሁለት መሰረታዊ (አንደኛ ደረጃ) ቀለማትን ብልጫ ባለው (እኩል ባልሆነ መንገድ) በመደባለቅ መፍጠር፡፡
2. ቀጣዩ ሶስተኛ ደረጃ ቀለማትን መፍጠርያ ዘዴ ደግሞ አንድ ሁለተኛ ደረጃ ቀለም እና ሌላ አንድ መሰረታዊ ቀለም እኩል በሆነ መንገድ ሲደባለቅ ነው፡፡

በነዚህ መሰረት የፈጠሩት ቀለማት ብዛት ደግሞ ስድስት ናቸው፡፡ ስድስቱም የሶስተኛ ቀለም አይነቶች በሁለት የመካከለኛ ቀለም መፍጠሪያ መንገድ ሊገኙ ይችላሉ፡፡

የሶስተኛ ደረጃ ቀለማት አፈጣጠር ፡- ሁለቱም ዘዴዎች በአንድ ላይ እንመልከት

- ቀይ + ቡርቱካናማ = ቀይ- ብርቱካናማ
- ብዛት ያለው ቀይ + አነስተኛ ቢጫ = ቀይ-ብርቱካናማ
- ቀይ + ወይን ጠጅ = ቀይ- ወይን ጠጃማ
- ብዛት ያለው ቀይ + አነስተኛ ሰማያዊ = ቀይ- ወይን ጠጃማ
- ብጫ + አረንጓዴ = ብጫ- አረንጓዴያማ
- ብዛት ያለው ብጫ + አነስተኛ ሰማያዊ = ብጫ- አረንጓዴያማ
- ብጫ + ቡርቱካን = ብጫ- ብርቱካናማ
- ብዛት ያው ብጫ + አነስተኛ ቀይ ቀለም = ብጫ -ብርቱካናማ
- ሰማያዊ + ወይን ጠጅ = ሰማያዊ- ወይን ጠጅ
- ብዛት ያው ሰማያዊ + አነስተኛ ቀይ ቀለም = ሰማያዊ- ወይን ጠጅ
- ሰማያዊ + አረንጓዴ = ሰማያዊ- አረንጓዴ
- ሰማያዊ በብዛት + አነስተኛ ብጫ ቀለም = ሰማያዊ - አረንጓዴ

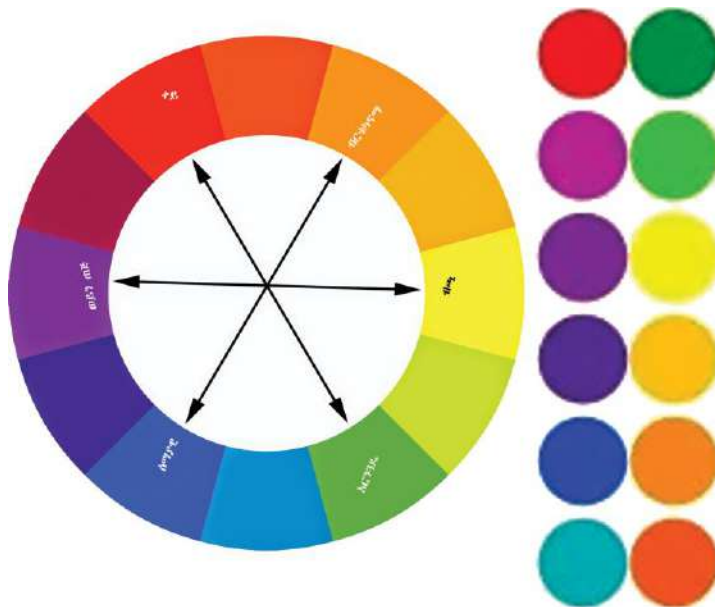
ስዕል 2.11: የሁለት ረጅም ቀለሞችን ውጤት የሚሳይ ስዕል

2.1.6 የቀለማት ውጤት/ቻርት

የቀለማት ውጤት/ቻርት አንዳንዴ ክብ የሆነ የቀለማት ማሳያ ተብሎ ይታወቃል። ይህ የቀለማት ውጤት/ቻርት ክባዊ ቅርፅ ባለ 360 ዲግሪ በሚሸከረከር ቻርት ላይ የሚቀመጥ ሆኖ የቀለማት ግንኙነት አልያም ጥምረት ጠብቆ የሚሰራ ነው። በተጨማሪም ይህ ቻርት ቀለማት ያላቸው ሕብረት፣ የመቀላቀል ግንኙነት፣ በቀለማት መካከል ያለውን የደረጃዎች (1ኛ 2ኛ እና 3ኛ ደረጃ) ልዩነት እና የቀለማቱ ዝምድና ወይም ተቃራኒነትን በአንድ ስፍራ የሚያሳይ ቻርት ነው። ይህ የቀለማት ቻርት ለሰዓሊም ሆነ ለሌሎች እጅግ በጣም አስፈላጊ የሚያደርገው ቀለማት ያላቸውን አብሮ የመሄድ ባህርይን ለመገንዘብ ነው።

1. ተቃራኒ ቀለማት

ተቃራኒ ቀለማት ማለት በቀለማት ዑደት ማሳያ/ቻርቱ ላይ ትይዩ በሆነ አቅጣጫ ተቀምጠው የሚታዩ ናቸው፡፡ ተቃራኒ ቀለማት አጠገብ ለአጠገብ ብንቀባ የዐይናችን እይታ አረፍ ብሎ እንዳይቆይ አልያም እንዲርገበገብ በማድረግ እይታችን ከበድ የሚል ስሜት እንዲፈጥር ያደርጋል፡፡ ስለዚህም ቅባዊ ስዕል ወይም ዲዛይን ስንሰራ ተቃራኒ ቀለማት በማከታተል ባይሆን ይመረጣል፡፡ እርስ በእርስ ሲደባለቁም የተረሸ/የደፈረሰ የቀለም ዝርያን በመፍጠር ይታወቃሉ፡፡ እነዚህን ቀለማት እስኪ እንመልከታቸው፡- ብጫ ከወይን ጠጅ ጋር፣ቀይን ከአረንጓዴ ጋር፣ሰማያዊን ከብርቱካናማ፣ብጫ አረንጓዴያማን ከቀይ ወይን ጠጃማ ጋር እና ሰማያዊ ወይን ጠጃማ ከብጫ ብርቱካናማ ጋር ማለት ነው፡፡

ስዕል 16:ተቃራኒ ቀለማትን የሚሳይ ስዕል.

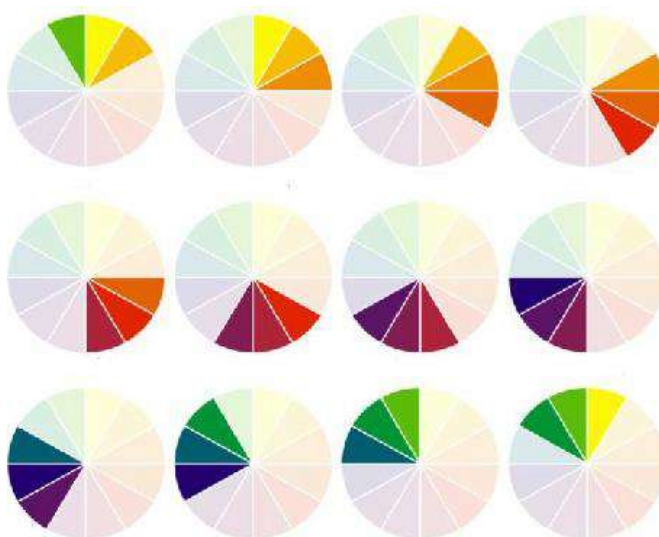
ልምምድ 1

በመጀመሪያ የቀለማትን ቻርት ስላችሁ ቀለማትን ከቀባህ/ሽ በኋላ እንደገና በስዕል 16 እንደተቀመጠው ተቃራኒ የሆኑትን ለብቻቸው ከቀባህ/ሽ በኋላ ያጋጠሙህን/ሽን ችግሮች እና ከስራችሁ ላይ ምን እንደተረዳችሁ ለክፍላችሁ ተማሪዎች ተራ በተራ ግለጹ፡፡

ትይዩ የሆኑ ቀለማት

ትይዩ ቀለማት የሚባሉት በክብ መልክ የተቀመጡ የቀለም ዑደት/ ቻርት ላይ ተከታትለው የሚወጡ ናቸው፡፡

ለምሳሌ፡ ቀይ፣ቀይ-ብርቱካናማ ፣ ብርቱ ካናማ ፣ቢጫ-ብርቱካናማና ቢጫ ናቸው፡፡

ስዕል 2.13፡ ተቃራኒ ስዕሎችን የሚሳይ ስዕል

2.1.7. የቀለማት ሙቀት መለኪያ /ቴምፕሬቸር/

የቀለም የሙቀት መጠን/ቴምፕሬቸር በሚባልበት ጊዜ ሞቃታማና ቀዝቃዛማ ቀለም በእጃችን በምንነካበት ጊዜ ማለት አይደለም፡፡ ሰውነታቸውና የሰው አእምሮአቸው የሚፈጥሩት ሁኔታና ስሜት ማለት ነው፡፡ ቀለም ጉልበት አለው፡፡ ቀለም የሰውን አእምሮ በፍጥነት የመቀየር ችሎታ አለው፡፡ በሚያሳዩት የሙቀት መጠን(ቴምፕሬቸር) ላይ በመመስረት ቀለማት በሁለት ትልልቅ ቦታ ይከፈላሉ፡፡ እነርሱም፡-

ሀ. ቀዝቃዛማ ቀለማት

ለ. ሞቃታማ ቀለማት

ሀ. ቀዝቃዛማ ቀለማት

ቀዝቃዛማ ቀለማት ማለት በእጃችን ስንነካ የሚቀዘቅዝ ማለት አይደለም፡፡ ስሜቱ በአእምሮአችን ላይ ይፈጠራል ማለት ነው፡፡ ያሉት ቀዝቃዛማ ቀለማት ስድስት (6) ናቸው፡፡ እነርሱም

ከአንደኛ ደረጃ ቀለማት አንድ አለ፡፡ እነርሱም ፡

ሰማያዊ

ከሁለተኛ ደረጃ ቀለማት ሁለት አሉ፡፡ እነርሱም ወይን ጠጅና አረንጓዴ

ከሦስተኛ ደረጃ ቀለማት ሶስት አሉ፡፡ እነርሱም

✓ ሰማያዊ ወይን ጠጅ

✓ ሰማያዊ አረንጓዴ

✓ ቢጫ አረንጓዴ

ብርዳም ቀለማት የውሃ አካል፣ የክረምት ወቅት እና ከመሳሰሉት ጋር ይመሳሰላል፡፡

ብርድ ወይም ቅዝቃዜ በሰው ውስጥ መፍጠር፣ ለድብርት መጋለጥ በአእምሮ ላይ ሚና ይፈጥራል፡፡

- የተረጋጋ ስሜት፣ዝምተኝነት እና የመሳሰሉትን ይፈጥራል፡፡

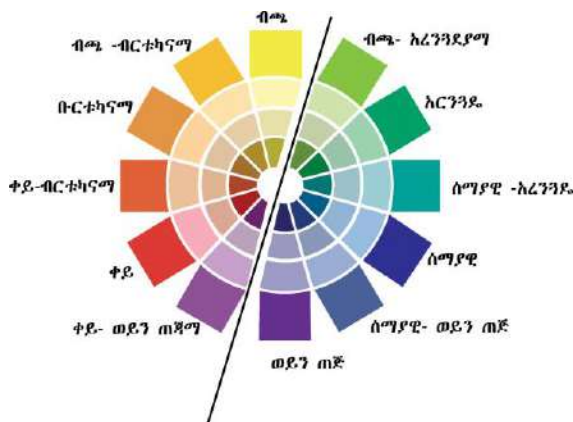
- የወንዶች ቀለማት ነው፡፡

ለ. ሞቃታማ ቀለማት

ሞቃታማ ቀለማት ማለት በእጃችን ስንነካ ያሞቀናል ወይም ያቃጠለናል ማለት አይደለም፡፡ በአእምሮአችን ላይ የሚያስከትሉት ስሜት ማለት ነው፡፡ ሞቃታማ ቀለማት ስድስት ናቸው፡፡ እነርሱም፡

ከአንደኛ ደረጃ ቀለማት ውስጥ ሁሉት አሉ፡፡ እነርሱም፡ ቀይ እና ብጫ ከሁለተኛ ደረጃ ቀለማት ውስጥ አንድ አለ፡፡ እነርሱም፡ ብርቱካን ከሦስተኛ ደረጃ ቀለማት ውስጥ ሶስት አሉ እነርሱም፡-

- ቀይ- ወይን ጠጅ
- ቀይ -ብርቱካን
- ቢጫ -ብርቱካን
- ከፍተኛ ሙቀት በሰው ውስጥ ይፈጥራል፡፡
- ሩቅ ላይ ያሉትን ነገሮች አቅርቦ ያሳየናል፡፡
- ሞቃታማ ቀለማት ከእሳት አካል፣ከቮልካኖ ከበጋ ወቅት እና ከመሳሰሉት ጋር ይመሳሰላሉ፡፡
- የሰውን ስሜት ይቀሰቅሳሉ፡፡
- የሴቶች እና ህጻናት ቀለማት ናቸው፡፡

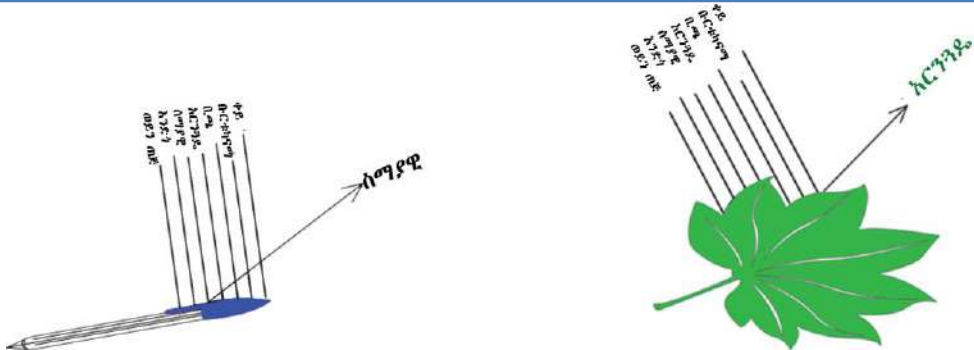
ስዕል 18:የቀለማትን ተምጥሬቸር የሚሳይ ስዕል

ልምምድ 2

የቀለማትን ቴምፕሬቸር ስዕል የሚያሳይ ስዕል 18 ላይ እንደተገለጸው አስመስለህ ከሰራሽ/ህ በኋላ ቅጣ/ቢ፡፡ እንዲሁም ከዚህ ስራ ያገኘሽውን/ሽውን እውቀት ለክፍል ተማሪዎች ግለፅ/ግለጪ፡፡

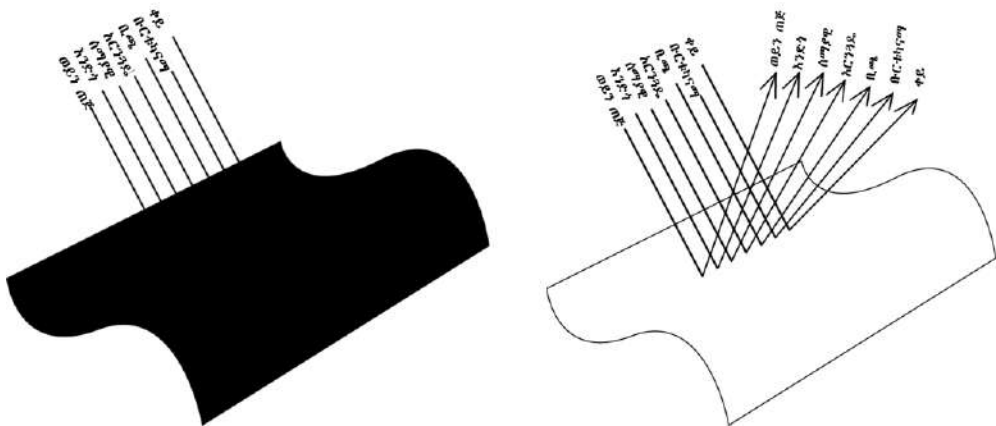
1.1.7. የምናያቸው የቀለም ፍጥረት ሁኔታ

የፀሀይ ብርሃን ወይም እስቴክትረም የተለያዩ ቀለማትን ከውስጡ እንዳለ ተምረችኋል፡፡ ይህ በአይናችን ያየነው ቀለም ቀይ ወይም ሰማያዊ ብለን የምንለያቸው የሚመነጩ ከፀሀይ ብርሃን ነው፡፡ አንድ ነገር ባህርይው ለብቻው ያለው ሞገዶች ከውስጡ ይዞ በሚያስቀርበት ጊዜ ሎሎችን ደግሞ በማንጸባረቅ ያሳያቸዋል፡፡ የጸፀሐይ ብርሃን ጨረር በቀለም የተቀበሉ አካላትን ላይ ሲያርፍ ሞገድ ያላቸው አካላት የአቶማቸው ግንባታ ጋር የሚዋሃደውን ከላይ በማንፀባረቅ ሎሎችን የማይዋሀደውን መጦ ያስቀራል፡፡ ለምሳሌ፤ ቀይ መልክ ያለው ልብስ ሎሎች ቀለማትን በመምጣጥ የቀይ ቀለም ብርሃንን ያንጸባርቃል፡፡ እንዲሁም የጸሀይ ብርሃን የተለያዩ ቀለማት ያለው ሰማያዊ ወይም አረንጓዴ ቀለም መልክ ያለው ላይ ሲያርፍበት ሎሎች የቀለማት መልክ ሞገድ በመምጣጥ ሰማያዊና አረንጓዴ ቀለም ወደ ላይ በመንጸባረቅ ይታያሉ፡፡

ስዕል 5: ስዕሎችን እንዴት እንደሚታዩ የሚገልጽ ስዕል

ይህ ማለት አንድ ቀለም መልክ ያለው ነገር የሚታየው ነገር ቀለማት በብርሃን ጨረር ውስጥ ያሉትን በውስጡ በማስቀመጥ የራሱ ቀለም የሆነ በማንጸባረቅ ያሳያል፡፡ ጥቁር መልክ ሰባቱ እስፔክትረም ቀለማትን እንዳለ በማሳመን ጥቁር የሆነ መልክ እንዲታይ የሚያደርግ ሲሆን ነጭ ቀለም ደግሞ ብርሃን ሲያርፍበት ሁሉም የፀሃይ ብርሃን ቀለማትን መልስ በማንፀባረቅ ነጭ መልክ ይዞ እንዲታይ ያደርጋል፡፡

ስዕል 6: የነጭና ቀይ ቀለም መታያ ሁኔታን የሚገልጽ

ለቀለም ቅብ ሥራ የሚያስፈልጉ ነገሮች

- ቀለም (የውሃ ወይም የዘይት)
- ቀለም መቀበያ ወይም ብሩሽ
- የቀለም ሽራ
- እዝል
- ፓሌት (ቀለም ማደባለቂያ ዕቃ)
- ውሃ ወይም ዘይት እና የመሳሰሉት

ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት ውስጥ ቀለም ዋናው የቀለም አቀባብ ስራ ለመስራት ምርጫ ወይም ምትክ የሌለው ነው፡፡

ሀ. ለቀለም ቅብ ስራ የሚያስፈልጉ የቀለማት አይነቶች

የቀለም አቀባብ ዓይነቶች በተለያዩ ቀለም ይሰራል፡፡ የቀለም አቀባብ የሚሰሩ ከጥንት አመት ጀምረው የተለያዩ ነገሮችን በቀለም አቀባብ ስራ ውስጥ ስሜት፣ሐሳብና ሊያስተላልፉ የሚፈልጉትን መልዕክት ለማስተላለፍ እንዲመች አድርገው የቀለም ቅብ ስራ እየተጠቀሙበት ቆይተዋል፡፡ አንድ ባለሙያ የቀለም ቅብ ስራ ከመስራቱ በፊት የሚሰራውን ነገር ለማወቅ ወይም ንድፉን ማዘጋጀት እንዳለበት የቀለም ዓይነት ከንድፉ ጋር የሚሄድና ሀሳቡን ለመግለፅ የሚመቸውን ለይቶ ማወቅ አለበት፡፡ ይህ ማለት ለቀለም ቅብ ስራ ለመስራት የሚውሉ ሁሉም የአንድ አርቲስት መልእክት ወይም ሀሳብ እኩል ማስተላለፉ ላይ ልዩነት ሊኖራቸው ይችላል፡፡ የተወሰኑ መሳሪያዎች የቀለም ቅብን ልንሰራባቸው የሚችሉ እና በቀላሉ በአካባቢ የሚገኙ ከዚህ በታች ያሉት ናቸው፡፡ እነርሱም፡-

- ✓ ፓስተል
- ✓ ኪራዮን

- ✓ የተለያዩ ቀለም ያለው እርሳስ
- ✓ የዘይት ቀለም
- ✓ የውሃ ቀለም

ስዕል 19: ፓስቲልን የሚሳይ ስዕል

ስዕል 20: ክራዮንን የሚሳይ ስዕል

ሀ. የውሃ ቀለማት

የውሃ ቀለማት ቅብ ታሪኩ ከድሮ ዘመናት ጀምሮ ሰዎች ሲጠቀሙበት የቆዩ መሆኑን ብዙ ጥናቶች ያመለክታሉ። የውሃ ቀለም የሚል ስያሜ ያገኘው ቀለሙ ውሃን በመጠቀም የሚቀጥን/የሚበጠበጥ/ በመሆኑ ነው። ይሄን ለመረዳት ደግሞ በሰሜን የኢትዮጵያ ክፍል የተሰሩ የሀይማኖታዊ ስዕላት ላይ ማየት ይቻላል። የውሃ ቀለም አቀባቡ ከብርሃን ወደ ጥላ የሚቀባ ነው። ምክንያቱም የማንቀባባቸው ስፍራ ነጭ ቀለም ያለው

ከሆነ የምንጠቀምባቸው ቀለማት ላይ ብርሃናማ ቦታ ለመፍጠር ነጭ ቀለምን የምንጠቀም ይሆናል። ቅባችን ብርሃንና ጥላ ሳይጠብቅ የተሳለ ከሆነ የምንፈልገውን ስሜት መልዕክት ሀሳብ ላያስተላልፍ ይችላል። እንዲሁም በውሃ ቀለም ቅብ ውስጥ ልንጠቀመው ከሚገባ ነገሮች አንዱ ቀለሞቹን የምንቀባበት ቅደም ተከተል ነው። ምክንያቱም የቀባነው ቀለም ለማጥፋት አስቸጋሪ ነው። የስእሉን ውበት የሚያጠፋ ነው። የውሃ ቀለምን የምንቀባበት የአቀባብ ዘዴዎች በሁለት (2) ይከፈላል። እነሱም እርጥብ በእርጥብ ላይ የአቀባብ ዘዴ እና ደረቅ ስፍራ ላይ ቀለሙን በመቀባት የሚከናወን ነው። በደረቅ ወረቀት ላይ የምንቀባው የውሃ ቀለም ቅብ የተለያዩ ፍካት ለመፍጠር ይረዳል። ለምሳሌ ድንጋያማ ምድርን፣የተለያዩ ብርሃንና ጥላ ያላቸው የመሬት አቀማመጥና የመሳሰሉት ስፍራዎች ላይ የሚታዩ ፍካትን በምስል ላይ ማሳየት እንችላለን። የትኛውንም የውሃ ቀለም ቅብ ለመቀባት የምንጠቀመው ብሩሽ በጣም ለስላሳ እና የቡሩሽ ጫፍ ውሃና ቀለምን በውስጡ መሸከም የሚችል መሆን አለበት።

ስዕል 21: በውሃ ቀለም ቅብ የተሰራ ስዕልን የሚያሳ

ልምምድ 3

የውሃ ቀለም በመጠቀም የሚከተለውን ሥዕል ሠርታችሁ አሳዩ፡፡

2.1.8. የቀለም አቀባብ አካላት

ተግባር 1

1. የቀለም ቅብ ስራ አካላት ማለት ምን ማለት ነው?
2. የቀለም ቅብ ስራ አካላት ምን ምን እንደሆኑና ጥቅማቸው በስነ-ጥበብ ውስጥ ያላቸው በቡድን ተወደቡት፡፡

የቀለም ቅብ ስራ አካላት የመሰረታዊ ግንባታ የቀለም ቅብ ስራ ዘርፍ አንዱ ነው፡፡ በሌላ ትምህርት ላይ የስነ-ጥበብ አካላት ሰባት (7)

እንደሆኑ ተምረሃል/ሻል፡፡ ግን፣በስነ-ስዕል ስራዎች ዓይነት እንደ የቀለም ቅብ ስራና ንድፍ ውስጥ ፎርም አያስፈልግም ወይም ይቀራል፡፡ ስለዚህ የቀለም ቅብ ስራ አካላት ስድስት (6) ናቸው፡፡እነርሱም፡-

- ቀለም
- ፍካት(ብርሃን እና ጥላ ቶን)
- መስመር
- ቅርፅ
- ቦታ
- ለስላሳነት ወይም ሸካራነት

ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት አካላት ውጪ የቀለም ቅብ ስራ መስረት በፍጹም አይታሰብም፡፡ እየአንዳንዳቸው በየቦታቸው የየራሳቸው መልዕክት እና ለየብቻቸው የሚያስተላልፉት መልዕክት አላቸው፡፡ ግን በአጠቃላይ በአንድ ላይ በሚቆሙበት ጊዜ ወይም ሲቀናጁ ደግሞ ሙሉ መልዕክት ያስተላልፋሉ፡፡

1. ቀለም

ከቀለም ቅብ ስራ ውስጥ ቀለም ዋናው ስለሆነ ምትክ የሌለው ነው፡፡ ቀለም ከቀለም ቅብ አካላት ውስጥ በጣም አስፈላጊ ስለሆነና ደረጃ /ቶን/ የተመልካቾችን ስሜት በዚያ ስራ ላይ ያላቸውን የሚያቀናጅ ነው፡፡ እንዲሁም ስሜትን የሚያነሳ ወይም የሚያረጋጋ ሊሆን ይችላል፡፡ ሰዎች በቀለም ቅብ ስራ ዉስጥ የሚሰሩት በቀለም ልዩነት ወሰን የለውም፡፡ ስለ ቀለም ለማወቅና ለመጠቀም የቀለም ንድፈ-ሀሳብ ማወቅ

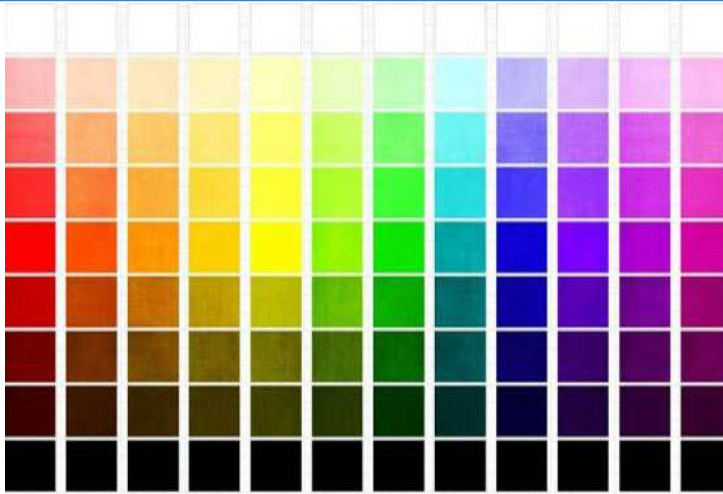
በጣም አስፈላጊ ነው። በተለይ የቀለም አቀባብ ስራ ለሚሰሩ ሰዎች በጣም ያስፈልጋቸዋል።

2. የብርሃንና ጥላ ደረጃ /ቶን/

ድርጊት 2

በቀለም ቅብ ውስጥ የብርሃንና ጥላ ደረጃ/ቶን ምን ማለት ነው? እንደ አቀማመጣቸው ጎን ለጎን በያሉላችሁ በዝህ ላይ ተወያዩ።

ቶን ማለት ብርሃናማነት ወይም ብዥታማነት ቀለም ነው። ቶን/የብርሃንና ጥላ ደረጃ ዝርግ ቦታ ወይም ለጥ ያለ ቦታ ያላቸው ላይ ፎርም ለመሳል ይረዳል። የቶን ልዩነት ፎርም የሆኑ ነገሮች ቀለም በሚሰሩበት ጊዜ በእጅ መጨበጥ/መንካት የሚቻለው መስሎ እንዲታየን ያደርጋል። እንዲሁም በጥልቅና በመራራቅ ወይም የምት ድግግሞሽ እንዲፈጠር ይረዳል። የተለያዩ የቶን አይነቶች ለቀለም ቅብ ይህ ነው የማይባል አስተዋፅኦ አለው። እየአንዳንዱ የቀለም ቅብ ስራ የተወሰነ ቶኖች ስላለው ሌሎች ደግሞ ሙሉ በሙሉ የተለያዩ ቶኖች ያላቸው አሉ። ቶን የሚታየው በቫሊዩ /እስኬል/ ደረጃ ላይ ነው። የጠቆረው ቶን በእስኬል ላይ በጣም የሚጠቁር ሲሆን በብርሃን ደግሞ በጣም ብሩህ ይሆናል። በቀለም ቅብ ስራ ውስጥ ከፍተኛ ጨለማ በጥቁር ሲገለፅ ከፍተኛ ብርሃን ደግሞ በነጭ ቀለም ይገለፃል። ስለዚህ በቀለም ቅብ ውስጥ እንዲጠቁር ወይም እንዲነጣ በማድረግ ሁለቱን በአንድ ላይ በማቀላቀል የቀለም ቅብ ስራ መስራት ይቻላል።

ስዕል 1: የቀለማትን ካልዩ እስኬል የሚሳይ ስዕል

3. መስመር

የንድፍ ስራን ለመስራት መስመርን መሰረት አድርገን እንደምንነሳ በቀለም ቅብ ስራ ውስጥም በመስመር ላይ እናተኩራለን። መስመር ምልክት ወይም የቀለም መቀቢያ /ብሩሽ መነሻ ሆኖ ሁለቱ የዲዛይን አካላትን በማገናኘት የሚፈጠር ነው። መስመር በስነ-ጥበብ ስራ ውስጥ በተለያዩ መንገዶች እንገለግልበታለን። ቅርፅ፣ ፓተርን፣ ፎርም፣ ግንባታ፣ እድገት፣ ጥልቀት፣ ምት፣ እንቅስቃሴና የስሜት ደረጃ ለማሳየት ይረዳል። አንድ የቀለም ቅብ ስራ የሚሰራ ሰው የተለያዩ የመስመር አይነቶችን ለይቶ መጠቀም አለበት። ለምሳሌ፣ አንድ ሰው የመሬት አቀማመጥ የቀለም ቅብ ለመስራት የአግድም መስመሮችን በትክክል መመልከት አለበት።

4. ቅርፅ

ማንኛውም የስነ-ጥበብ ስራ የቅርፅ አካላትን የመስመር እና ቦታ የያዘ በውስጡ ያካትታል። ቅርፅ ክብ የሆነ ቦታ መስመሮች በሚገናኙበት

ጊዜ ይፈጠራል። አርቲስቶች በሁሉም ነገር ውስጥ እንዴት ቅርፅ እያዩ እና እራሳቸውን ማለማመድ አለባቸው።

5. ቦታ

ቦታ ማንኛውም በስነ-ጥበብ ስራ ውስጥ በጣም አስፈላጊ የሆነ እና በቀለም ቅብ ስራ ውስጥ እንደ ትልቅ ግብአት የሚያገለግል ነው። በስነ-ጥበብ ስራ ጊዜ ውስጥ ስለ ቦታ ስናወራ ስለ ቦታ ሚዛን ፖዘቲቭ ወይም ነገቲቭ ማሰብ አለብን። ፖዘቲቭ የሚባለው ቦታ የቀለም ቅብ ስራ የተፈለገ ቦታ ሲሆን፤ ነገቲቭ የሚባለው ቦታ ግን ነጻ አካባቢ የሚሰራበት ነገር ወይም መካከል የሚሰራበት ነገር የሚቀርበት ማለት ነው። ስለዚህ አንድ አርቲስት ስራ በሚሰራበት ጊዜ ሁለቱን ሚዛኖች በመጠበቅ እንዴት የተመልካቾችን ሃሳብ እንደሚስብ አውቆ መስራት አለበት። ለምሳሌ ፣ የቀለም አቀባብ ከሰው አንገት በላይ በጎን አቅጣጫ (የፊት ቦታ ወደ ነገቲቭ) ዞሮ የሚሰራ ወደ ተመልካቾች ፊት ዞሮ ከተሰራ ይበልጥ ሰውን ይስባል።

6. ሽካራማነት እና ለስላሳነት

ወይም 2

ሽካራማነት ወይም ለስላሳማነት ከቀለም ቅብ ስራ ውስጥ እንዴት ይሰራል ብላችሁ ታስባላችሁ? በቡድን ተወያይበት።

የቀለም ቅብ ስራ ስልት ትክክለኛ የሽካራማነት እና የለስላሳማነት ስራ ለመፍጠር ይረዳል። ይህም በቀለም ቅብ ስራ ውስጥ እንደ ፓተርን ወይም እንደ መቀቢያ መስመር እንዲፈጠር ሆኖ ይገለጻል። አንዳንድ ቅብ በተለይ የዘይት ቀለም ቅብ ወፍራም ስለሆነ በስዕል ሽራ ወይም ገበታ ስራ ላይ ሲውሉ ለዚያ ስራ ትልቅ የሆነ ጥልቀት ይሰጣል።

እንዲሁም ደግሞ ሽካራማነት እና ለስላሳማነት ለቀለም ቅብ ስራ ለሚሰሩ አርቲስቶች በስራ ውስጥ አስቸጋሪ ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ በሚያንጸባርቀው ገጽታ ወይም በአለታማ መሬት የተሸነ የቀለም ቅብ ስራ ታግዞ ሽካራማነትና ለስላሳማነት ካላቸው ፍጥረታት ከተሰሩ ለማሳየት ትንሽ ሊከብድ ይችላል። ስለዚህ አርቲስት ሽካራማነት ወይም ለስላሳማነት እንደዚህ ነገር ለመፍጠር ሌላ የዲዛይን አካላትን እንደ መስመር ፣ቀለም፣ ቶን ወይም ሻሊዩ እና የመሳሰሉት ላይ መመርኮዝ ወይም መታገዝ የግድ ይሆናል።

ስዕል 2: የዚይት ቀለም ስራ ሽካራማነትና ለስላሳማነትን የሚሳይ ስዕል፡

የዘይት ቀለሞች

የዘይት ቀለም የሚባለው መጠሪያ ስም ያገኘው ከራስ ማቅጠኛ በመነሳት ነው። ለዚህ የቀለም አይነት **የሚያገለግል** ማቅጠኛ ፈሳሽ ዘይቶች/ቅባት/ ናቸው።

የዘይት ቀለም ቅብ ስራ ብዙ ጊዜ ከጥላ ወደ ብርሃን ይቀባል። ምክንያቱም ደግሞ ማቅጠኛ ፈሳሽ ቁስ የዘይት ቀለሙ በቶሎ የማይደርቅ ስለሆነ እና ሰዓሊያችን የቀለም ቅብ ስራቸውን በሚያከናውኑበት ጊዜ የዘይቱን ቀለም እዛው የቀለም ቅብ ስራ መስሪያ ሰሌዳው ላይ ቀለሙን እያዋሀዱ እንዲሰሩ ስለሚያግዛቸው ነው።

እንዲሁም የዘይት ቀለም ቅብ ከሌላው የሚለየው አንዱ ባህሪ በስህተት አስቀድመን የቀባነውን ቀለም በሌላ ቀለም መቀየራችን እና ስናቀጥነው ከዘይት ሌላ እንደ ጋዝ ቅባት አኳራጅ መጠቀም መቻላችን ነው።

ስዕል 22: በዘይት ቀለም ቅብ የተሰራ ስዕልን የሚያሳ

ልምምድ 3

1. የውሃ ቀለምን በመጠቀም የምትፈልገውን ምስል ሰርተህ አሳዩ?
2. የዘይት ቀለም በመጠቀም የምትፈልገውን ምስል ሰርተህ አሳዩ?

2.1.2. የህትመት አሰራር ሂደት

የህትመት አሰራር ዘዴዎች ብዙ ናቸው፡፡ ይሁን እና በአሰራራቸው እና በሚሰጡት ጠቀሜታ ላይ ተመርኩዘን የተወሰኑትን ብቻ በዚህ ክፍል እንመለከታለን፡፡ ምክንያቱም የህትመት ስራዎች ከቀላል ህትመት ስራ እስከ ከባድ የማሸን ህትመት ስራ የሚያካትት በመሆኑ ነው፡፡

2.1.2.1 የህትመት አይነቶች

እንደሚታወቀው ህትመት ማለት አንዴ ተዘጋጅቶ ዲዛይን ወይም ቅርፅ በተደጋጋሚ ተመሳሳይ በሆነ መልኩ በማባዛት ስንሰራ ነው፡፡ ይሁን እንጂ በዲዛይኑ አሰራር ላይ በመመርኮዝ የህትመት አይነት መጠሪያ ሂደቱ ከቀላል እስከ ከባድ ሊሆን ይችላል፡፡ በመሆኑም የህትመት አይነቶች ብዛት ሊኖራቸው የሚችል እንደሆነ ግልጽ ነው፡፡ ነገር ግን በአካባቢያችን የምናገኛቸው ማተሚያ እቃዎች እና አቅሞች (በተማራችሁው እውቀት) ላይ በመመርኮዝ ከዚህ በታች ያሉትን አይነቶች እናያለን፡፡ እነርሱም፡-

1. ቀጥተኛ ህትመት (እንዳለ ማተም)
2. የእስቴንስ ህትመት

1. ቀጥተኛ ህትመት (እንዳለ ማተም)

እንዳለ ማተም ማለት ካላይ የምናትመው ነገር እንደ አስፈላጊነቱ ሳቀይረው ወይም በተፈጥሮ እንዳለ ስናትመው ነው፡፡ ይህ ህትመት ዘዴ ከሌሎች የህትመት ዘዴዎች በተሸለ ቀላል እና በፍጥነት ምንፈልገውን አካል በብዛት የምናትምበት መንገድ ነው፡፡

ለዚህ ህትመት ከሚያስፈልጉት አካላት መካከል፣ቅጠል፣አበባ፣የዛፍ ፍሬ የእጅ እና የእግር መዳፍ፣ልብስ፣ድንጋይና የመሳሰሉትን ቀለም በማስነካት የምናትምበት ነገር ላይ በማተም የሚሰራ ህትመት ነው፡፡

ልምምድ 4

ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ቅደም ተከተል በማንበብ ከዛፍ ቅጠሎች የምንፈልገውን ዲዛይን ከሰራችሁ በኋላ ምን እንደተገነዘባችሁ በክፍል ውስጥ ግለፅ፡፡

ለዚህ ህትመት ስራ የሚያስፈልጉት ነገሮች፤

- የዛፍ ቅጠል
- መደመጫ
- ጠፍጣፋ መስታወት/ስንደምጥ የማይቆረቁር/
- ቀለም
- እስፖንጅ /ብሩሽ/
- የሚታተምበት ነገር/ወረቀት፣ክላሴር እና የመሳሰሉት/

የህትመት አሰራር ዘዴ

- የምንፈልገውን የቅጠል ዲዛይን በመምረጥ ማዘጋጀት
- ቅጠሉን በመዘርጋት ቀለም መቀባት ወይም የምንፈልገውን የቅጠሉን ገፅ ቀለም መንከር እና ሁሉም የሚፈልገውን የቅጠሉን ገፅታ ሳይበዙ ቀለሙን መደረብ፡፡
- የተቀባውን ቅጠል እንዳይተጣጠፍ በመጠበቅ የተዘጋጀው ማተሚያ (ወረቀት፣ክላሴር እና ሌሎች ለጥ ያሉ ነገሮች) ላይ በማስተኛት መደመጥ
- ስንደምጥ የምንፈልገው የዲዛይኑ ክፍል እንዳይበላሽ መጠንቀቅ አለብን
- ከተደመጠ በኋላ ቅጠሉን በአግባቡ ተጠንቅቀን ማንሳት
- ከህትመቱ በኋላ የታተመው የቅጠሉ ዲዛይን ለማየት እንደአስፈላጊነቱ በመደጋገም ማተም

- የሚፈለገው የህትመት ዲዛይን ከመጣልን በኋላ ያተምነው እንዲደርቅ አመቺ የሆነ ቦታ ላይ ማስቀመጥ

ስዕል 23. ቀጥተኛ ህትመት የሚያሳይ ስዕል፡፡

መልመጃ 5

ከቅጠል የሚያምር የልብስ ዲዛይን /ፓረተርን/ ወይም ድግግሞሽ ያለውን ህትመት ስርታችሁ አሳዩ፡፡

2. የእስቴንስል ህትመት

የእስቴንስል ህትመት ተጀመረበት አገር በሮማ ሲሆን ከጊዜ በኋላ እውቅናን ያገኘው በአሜሪካን አገር ውስጥ እንደ ሆነ ታሪክ ያሳያል፡፡ እንደ ስነ-ጥበብ እስቴንስል ማለት አንድ ዲዛይን ከተዘጋጀ በኋላ እንደአስፈላጊነቱ ከውስጥ ቀድቆ በማውጣት ሌላ የህትመት ወረቀት ላይ የሚታተም የህትመት አይነት ነው፡፡ እስቴንስል ከወረቀት፣ ፕላስቲክ፣ልብስ እና የመሳሰሉት መሳሪያዎች በመጠቀም የምንፈልገውን ዲዛይን ልንሰራ እንችላለን፡፡

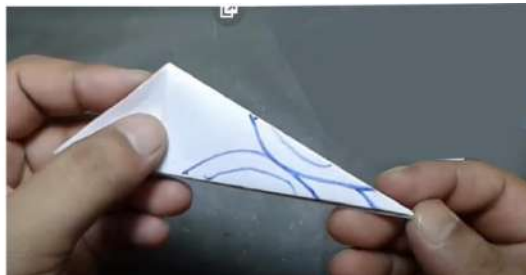
ሀ. ወረቀት በማጠፍ ቆርጦ የተፈለገውን ዲዛይን መስራት

ለዚህ ስራ የሚያስፈልጉ ነገሮች

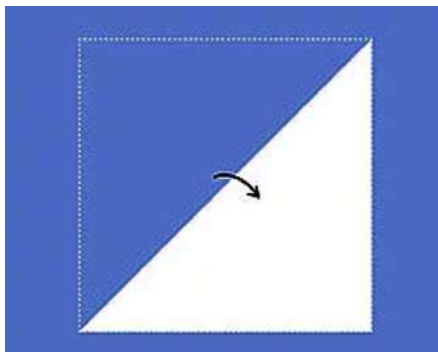
ለዲዛይኑ የሚያስፈልጉ መሳሪያ (ወረቀት፣ ልብስ እና የመሳሰሉትን) ማዘጋጀት

- መቁረጫ (መቀስ እና መቁረጫ)
- የሚታተምበት
- ወረቀት
- ቀለም
- ልብስ እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡
- መቀበያ
- ማጣበቂያ

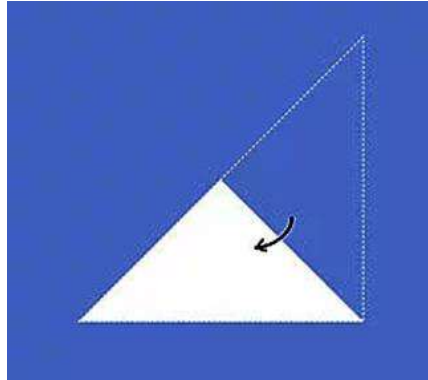
አሰራር

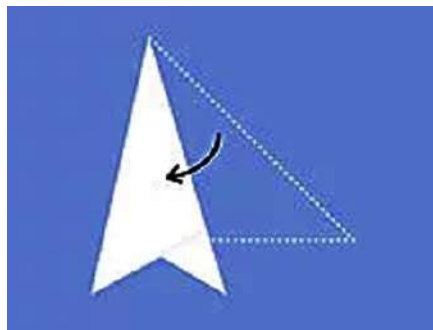
ወረቀቱን ሰያፍ/ስላሽ/ ማጠፍ

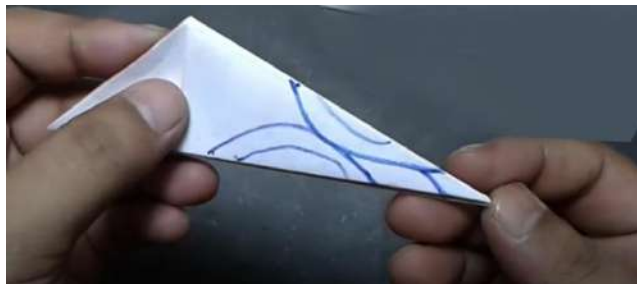
ስያፍ የታጠፈውን ወረቀት እኩል በሆነ ቦታ ማጠፍ

አሁንም ወረቀቱን እንደመጀመሪያው በደጋሚ ማጠፍ

የተጣጠፈውን ወረቀት ጫፍና ጫፍ ላይ እንደምንፈልገው ዲዛይን በእርሳስ ወይም ማርከር ማስምር፡፡ እንደ አስፈላጊነቱ የተሰራውን ዲዛይን መስመሩን በመጠበቅ በታጋጀው መሳሪያ ቆርጦ ማውጣት፡፡

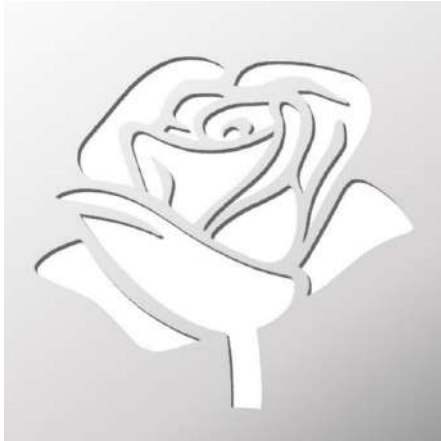

መልመጃ 6

በተማርከው የእስቴንሰል መስሪያ ዘዴ ከተረዳህ በኋላ ከዚህ በታች ያሉትን ቅደም ተከተል በመጠበቅ ስራ፡፡

ለ. የተዘጋጀው ዲዛይን ከውስጡ ቆርጦ በማውጣት ማተም

ይህ የእሴትን ህትመት የሚዘጋጅበት አዴ አስቀድመን የምንፈልገውን ዲዛይን ወይም ስዕል ከሳልን በኋላ እንደ አስፈላጊነቱ የስእሉን አካል ከውስጡ ቆርጦ በማውጣት ነው። ስለዚህ የተሰራውን ዲዛይን በቅብ ከማተሚያው በፊት ተቆርጦ የሚወጣውን እና ሳይቆረጥ የሚቀረውን

የስዕሉ አካል አስቀድመን በመወሰን ሊሆን ይገባል። ካልሆነ የምንፈልገው ዲዛይን በምናትምበት ጊዜ ሊመጣልን አይችልም። የተዘጋጀውን

የእስቴንስል ዲዛይን ለማተም ያዘጋጀነው ስፍራ ላይ በመዘርጋት ቀለም ስንቀባ ስንረጭበት በምንፈልገው ስዕል ይታተማ ማለት

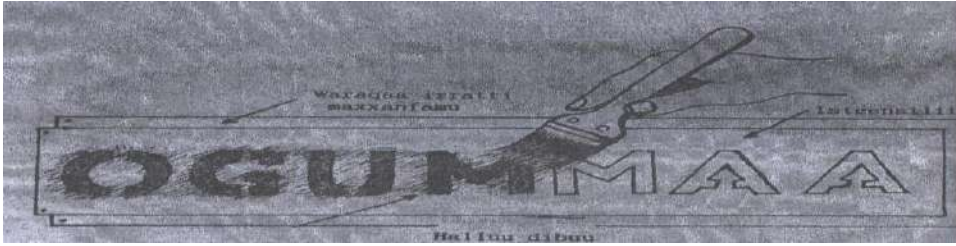
ነው። የዚህን የእስቴንስል ህትመት ዘዴ ከዚህ በታች የፊደላት ዘዴ አቀራረብ ማየት /መረዳት/ ይቻላል።

O G U M M A A

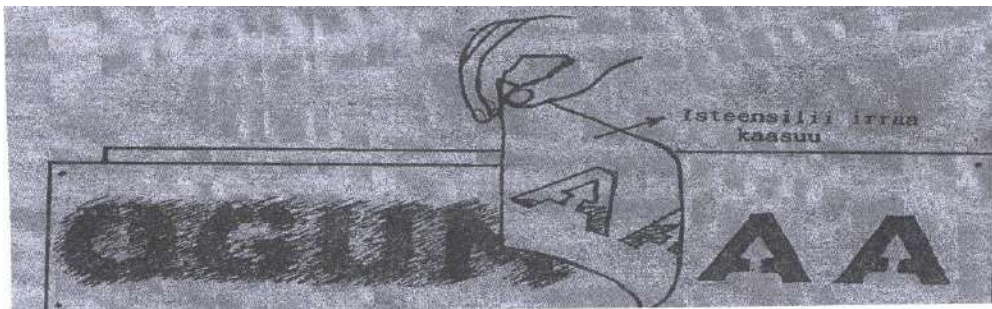
የፊደላት ቅርፅ ከላይ እንዳየነው መቅረብ

የተቀጋጀውን የፊደላት ቅርፅ ከላይ እንደሚያየው ቆርጦ ማውጣት

ተቆርጦ የወጣውን የፊደሉን ቅርፅ በቡርሽ ወይም በስፖንጅ በጥንቃቄ መቀባት

በጥንቃቄ የተጠቀምነውን የእስቴንሽል ወረቀት ማንሳት

በመጨረሻም የስራው ውጤት ይህን ይመስላል፡፡

2.2.የሶልፌጅዮ ልምምድ በትዝታና በባቲ ቅኝት

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናፀፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት

ከዚህ የትምህርት ርዕስ በኋላ፡

-የሶልፌጅዮ ትርጉምና ጥቅም በመለየት ትናገራለህ/ሽ

-የተለያዩ የኖታ ዓይነቶችን ታነባለህ/ሽ

-የትዝታና ባቲ ቅኝቶችን ለይተህ ትገልጻለህ/ሽ

2.2.1. ሶልፌጅዮ

ድርጊት 1 ሀ.ሶልፌጅዮ ምንድነው?

ለ.ሶልፌጅዮ ከዉስጡ ምን ምን ይይዛል?

ሐ. ሶልፌጅዮ በሙዚቃ ዉስጥ ያለዉ ጥቅሞች ምን ምን ናቸው?

ሶልፌጅዮ የሚል ቃል ከጣሊያን ቋንቋ ሶል...ፋ ከሚል የሙዚቃ ድምጽ ስያሜ የመጣ ስሆን ትርጉሙ የሰዉ ልጅ የጀሮ ችሎታ ሙዚቃ ሳይንስ ማዳመጥ ያለዉና በምት ላይ ግንዛቤዉን የሚያዳብርበት ነዉ። ሶልፌጅዮ ምት ወይም ራትምን በመጠቀም ዜማ ወይም የድምጽ ጣዕም በመለየት ጀሮአችንን እንድናለማምድ ይረዳናል።በሙዚቃ ኖታ የተጻፉትን ምቶች እጅ በማጨብጨብ፣በእግር መሬት በመምታት፣ወይም በድምጻችን የምት ዋጋ እንዳላቸዉ ካነበብን ሶልፌጂዮን እየተማርን ነን ማለት ነዉ።የተለያዩ የምት ምልክቶች በጀሮአችን ሰምተን ከጻፍን ሶልፌጅዮ መማር ሊሆን ይችላል።ሙዚቃ ለመጻፍም ይሁን ለማንበብ ሶልፌጅዮ ማወቅ ያስፈልጋል።

የተለያዩ ዘፈኖች እንቅስቃሴ ውዝዋዜውን ካየነው ሰዎች ከሚያደርጉት እጅ በማጨብጨብና ከበሮ በመምታት የሚያደርጉት ውዝዋዜ እንደ ምሳሌ ብንወስድ ከወሰጡ ሶልፌጅዮ አለው፡፡

1. የሶልፌጅዮ ጥቅም

ሶልፌጅዮ እንደ ሌሎች ትምህርት በሂደት ወይም በልምምድ ይማራል፡ ፡የሶልፌጅዮ ሚና በሙዚቃ ሳይንስ ውስጥ የሚጫወተውና የሙዚቃ ችሎታን ለማዳበር የሚያበረክተው አስተዋጽዖ ከፍተኛ ነው፡፡ እንደሚታወቀው በሙዚቃ ውስጥ ከፍተኛ ነው፡፡

እንደሚታወቀው በሙዚቃ ውስጥ የተለያዩ ዘፈኖችና መዝሙሮች ተወብደውና ተቀናጅተው የሰውን ስሜት የሚስቡና ተነሳሽነት በሰው ውስጥ የሚፈጥሩ ለሁላቸውም መሰረታዊ መመዘኛዉ ሶልፌጅዮ በወሰጡ ያካተተ መሆኑ ነው፡፡

የኖታዎች የቆይታ ጊዜ ምሳሌዎች ከታች የተዘረዘሩትን ተመልከት፡፡

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

2. ኖታዎችን ማንበብና ምታቸውን መለማመድ

ኖታዎችን ስናነብ ወይም ስንለማመድ የተለያዩ ስልቶችን በመጠቀም እንለማመዳለን፡፡የተለያዩ ኖታዎችና እረፍቶች እንዳሉ የተለያዩ

ምቶች አሏቸው፡፡ ስለዝህ ኖታዎች ድምጽ ያሏቸው ስሆኑ የተለያዩ እረፍቶች ደግሞ የተለያዩ የቆይታ ጊዜ አሏቸው፡፡

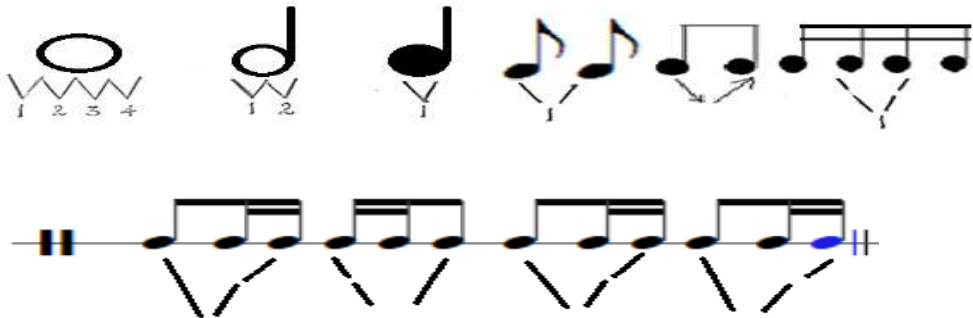
ስለዝህ ኖታዎችና ዕረፍቶች እንደ ቆይታ ጊዜያቸው ሁኔታ ላይ በመመርኮዝ እናነባቸዋለን፡፡ ኖታዎችን ስናንብ ወይም ስንለማመድ በእጃችን ጠረጴዛን በመምታት ወይም በእግራችን መሬትን በመምታት የምት ሂደት ቋሚ ፍጥነት እንለማመዳለን፡፡

ድርጊት 8 1. ከዚህ ሥር የተፃፉትን የኖታ ምቶች ከዝህ በፊት እንደተማራችሁ እርስ በርስ በማሰታወስ ለማነብብ

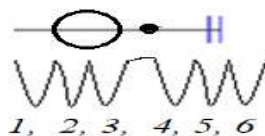
ሞክር /ሪ፡፡

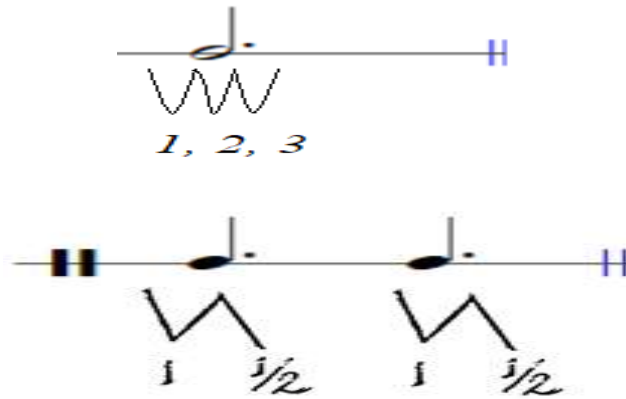
ድምጽ ያላቸው ኖታዎችን መለማመድ

1.

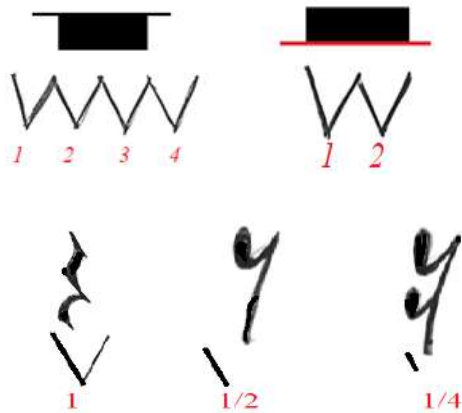
2. ኖታዎች ነጥብ ከሃናቸው ስኖር ደግሞ ባላቸው ዋጋ ላይ ግማሽ ዋጋ በመጨመር ይነበባሉ፡፡

ማሳሰቢያ፡ ከላይና ታች ያለው መስመር የኖታው አካል ሳይሆን ማንበብ እስከሚችሉ ድረስ የቆይታ ጊዜያቸውን ለመለካት እንዲቀል ብቻ ነው።

3. ዕረፍቶች ወይም ድምጽ የሌላቸው በአፋችን ዝም በማለት ዋጋቸውን በመለካት ማንበብ አስታውሱ።

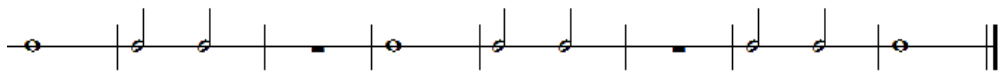

1. እጅህን በማምታት ወይም ጠረጴዛን በመምታት "ታ" ወይም "ላ" በማለት ከዚህ በታች ያሉትን ምቶች ተለማመድ።

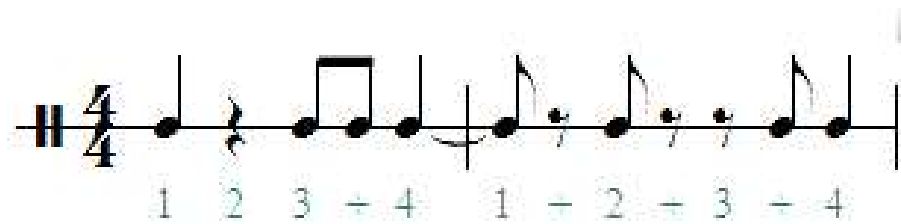
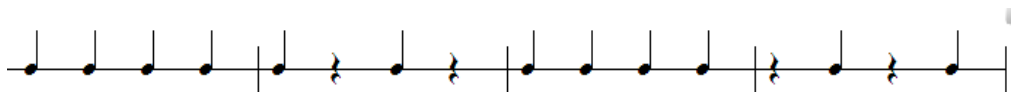
1.

2.

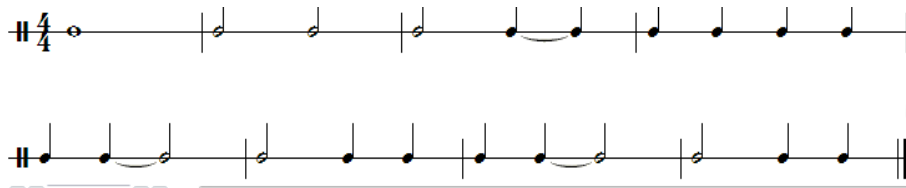

3.

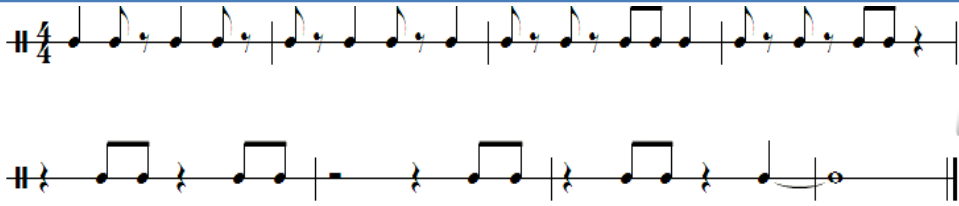
ምሳሌ 2

1.

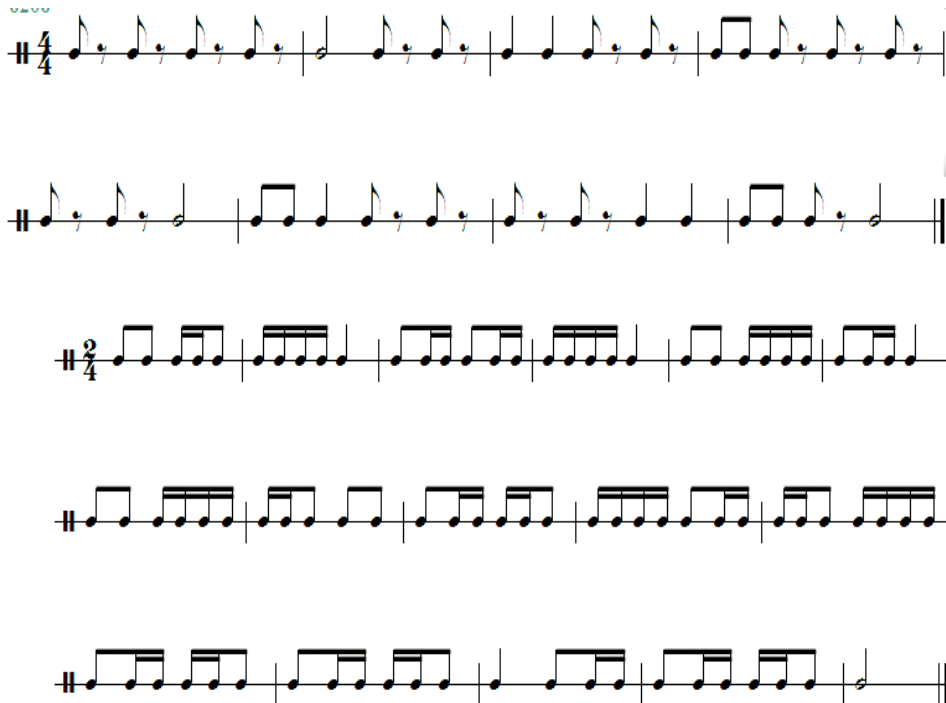

2.

የፖኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

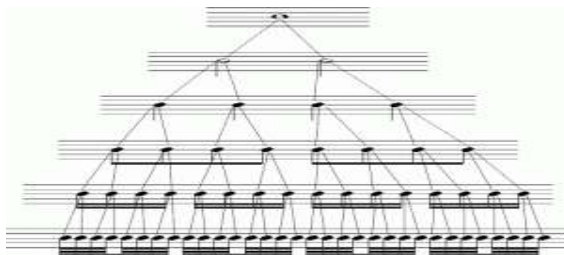
3.

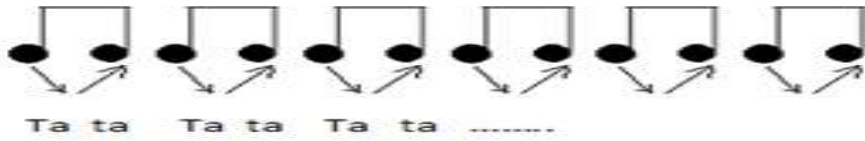
3.

4. በከዚህ በታች ያላቸው ኖታዎች ግንኙነት ተመልከት/ቱ

1.

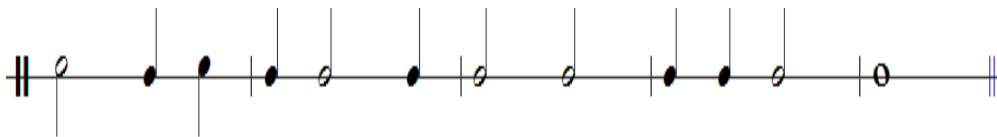
2.

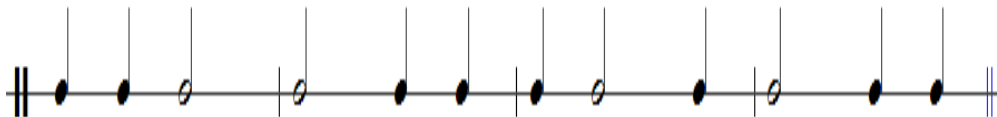
3.

4.

5.

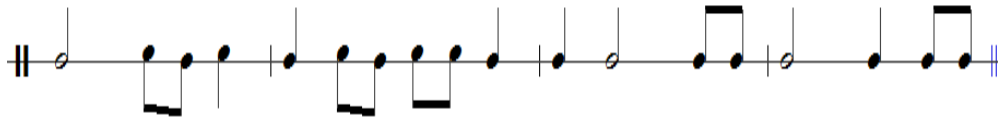
6.

7.

8.

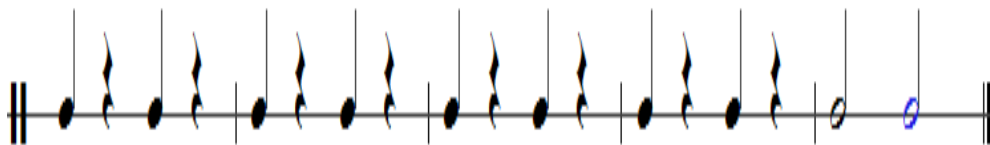

III. ኖታዎችና ዕረፍቶችን በማደባለቅ ለማንበብ ተለማመድ/ጂ

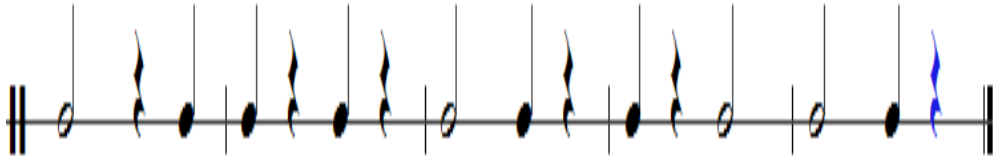
1.

2.

3.

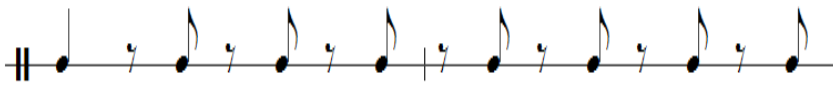
4.

3

5.

3

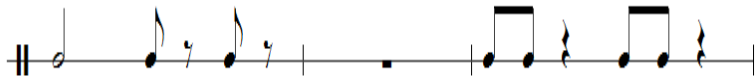

6.

የ7ኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

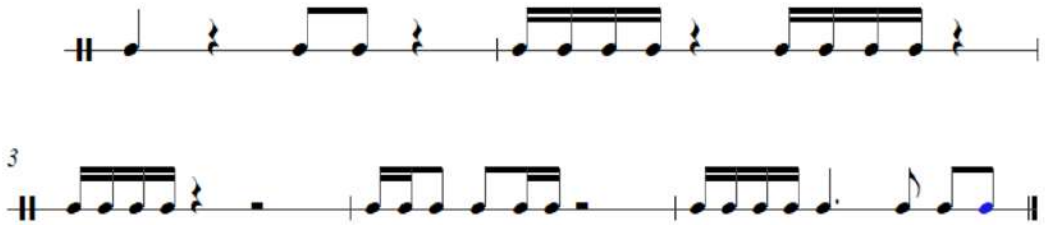
7.

8.

10.

2.2.2. የኢትዮጵያ ቅኝት

የሀገራችን መብቃት እስኪሉ ፔንታቶኒክ በመባል ይታወቃል፡፡ ፔንታቶኒክ ከ ግሪክ ቋንቋ የመጣ ሲሆን ፔንታ ማለት በግሪክ ቋንቋ አምስት ማለት ሲሆን ቶኒክ ማለት ደግሞ መላ ድምጽ ማለት ነው፡፡ ፔንታቶኒክ የሀገራችን መብቃት ቅኝቱ በአንድ አካታሻ ወሰጥ አምስት ድምጽ ያለው ነው፡፡

የሀገራችን መብቃት የድምጽ ቅኝት ሁኔታ

ቅኝት ማለት የድምጽ አወቃቀር ከወፍራም ወደ ቀጭን ወይም ከቀጭን ወደ ወፍራም ሕጋዊ በሆነ መልክ በተከታታይ የተስተካከለ ማለት ነው፡፡

ከሀገራችን ቅኝቶች ከተወሰኑት ወሰጥ ጥቂቶቹ ከዚህ በታች

1. ትዝታ

2. ባቲ

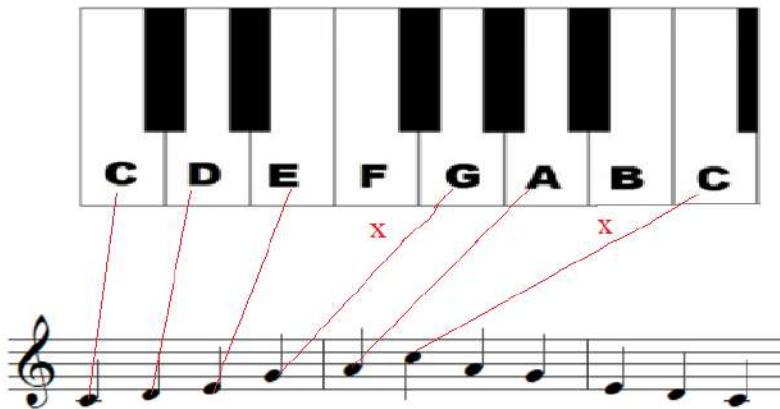
ሀ. የትዝታ ቅኝት

የትዝታ ቅኝት ሜጀርና ማይነር ማነር በመባል በሁለት ቦታ ይከፈላል፡፡ የትዝታ ሜጀር አወቃቀር ከሰባቱ የዓለም የመብቃት ድምጾች ላይ በመነሳት አራተኛ እና ሰባተኛ ድምጾችን በማወጣት በቀሩት በአምስት

ድምጾች እንጫወታለን። እንዲሁም ትዝታ ማይነርን ደግሞ በተጨማሪ ሶስተኛና ስድስተኛ ድምጾችን በግማሽ ድምጽ ወደ ኋላ በማስመለስ እንጫወታለን።

ለምሳሌ፣ ትዝታ ሜጀር C D E G A C

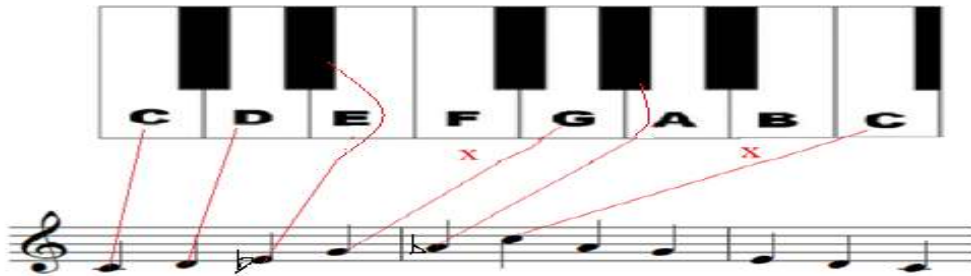
ይሄንን ከዝህ በታች ባለዉ ፒያኖ ወይም ትንሽ ኪሶርድ ላይ ድምጹን ተለማመድ/ጂ

የትዝታ ሜጀር አወቃቀር ከዝህ በታች ባለዉ ሁኔታ ይመስላል።

c d e^b g a^b c

ይሄንን ከዝህ በታች ባለዉ የሙዚቃ መሳሪያ ላይ ድምጾቹዉን ተለማመድ።

የትዝታ ማይነር ልምምድ

✚ ከዝህ ስር የተጻፈውን ዜማ ከአስተማሪዎቻችሁ ጋር በማዜም ተለማመዱ፡፡

☞ በትዝታ ሜጀር ላይ ያተኮረ እንደ ከዝህ በታች ተጽፎ ባለው በትንሽ ኪቦርድ ላ ተለማምዱ፡፡

1.

Doo Ree Mii sool laa doo laa sool mii ree doo

2.

Do. sol sol mi do re sol la sol do la sol mi re doo...

Doo solsolmi do ree do laa sol do la sol mi re doo....

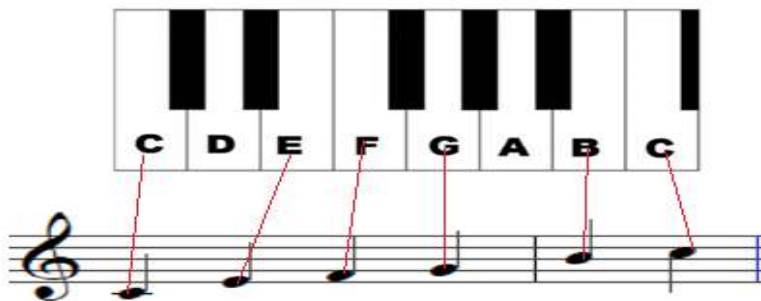
do do sol sol la la sol.... mi mi re re do do re do

ለ. የባቲ ቅኝት

የባቲ ቅኝትን እንደ ትዝታ ባቲ ሜጀርና ማይነር ብለን በሁለት ቦታ እንከፍላለን፡፡የባቲ ሜጀር ስንመሰርት ከሰባቱ የሙዚቃ ድምጾች ውስጥ ሁለተኛና ስድስተኛ ድምጽ እንመሰርታለን፡፡ባቲ ማይነርን ስንጫወት ሶስተኛና ሰባተኛ ድምጹን በግማሽ ድምጽ በመቀነስ እንጫወታለን፡፡

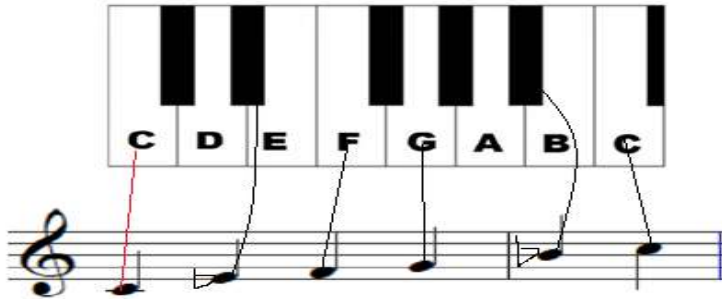
ለምሳሌ፡ 1. ባቲ ሜጂር C E F G B C

እርሱንም ከዝህ ቦታች እንደተገለጸው በኪቦርድ ላይ ተለማመድ/ጂ፡፡

ምሳሌ 2. D F[#] G A C[#] D

ምሳሌ 3. c e^b f g^b c

ምሳሌ 4. e g^b b a b d^b e

የባቲ ልምምድ

በባቲ ማይነር ላይ ያተኮረ ከዝህ በታች እንደተገለጸው በመብራቅ መሳሪያ በመታገዝ ተለማመድ፡፡

2.

ድርጊት 9: ከዝህ በታች ፊደላትን መነሻ በማድረግ C ና G ክሊፍ ላይ የትዝታና ባቲ ሜጀርና ማይነር መስርት/ቺ።

1. A
2. A^b
3. G
4. F
5. B^b

2.3.ባህላዊ ዉዝወዋዜ

ድርጊት 10. ሀ. ባህላዊ ዉዝወዋዜ በምን ዓይነት ሁኔታ ይከናወናል?

ለ. በአከባቢያችሁ ባህላዊ ዉዝወዋዜ መቼ መቼ ነዉ የሚካሄደዉ?

በስነ-ተግባር ዉስጥ ዉዝወዋዜ የሰዉ እንቅስቃሴና ምት ላይ በመመስረት ተመልካቾችን ለማዝናናት የሚገለግል ሆኖ ለማህበረሰብ ጉዳይና ባህል የሚገልጽ እንደሁም የአርቲስት ስቦትና የራሱ የሆነ ስነ-ስርዓት ያለዉ ነዉ። ከዝህም ዉጪ ዉዝወዋዜ ከግል እንቅስቃሴ እስከ ቡድን በመሆን ማሳየትን ይጨምራል። በተጨማሪም ዉዝወዋዝ የሚሰራዉ ተመልካቾች በሌሉበት ጊዜ በራሳቸዉ በማዝናናት እና ተሳትፎ ለማድረግ እንደሁም ተመልካቾች ባሉበት በማሳየት ለማዝናናት ስራ ላይ ይዉላል።

ዉዝወዋዜና የሰዉነት ቁመና

ዉዝወዋዜ በምንወዛወዝበት ጊዜ ትልቅ ትኩረት የሚሰጠዉ የእንቅስቃሴ አቅጣጫ የሚሰጥ አካል የሚካሄድበት ነዉ።ይህ ማለት የሰዉነት አካል ወይም ሙሉ ወይም በአንድ ጎን በማዞር፣በማጠፍ፣በመዘርጋት፣መዝለል እና መገልበጥን ያካትታል።እነኚህን በማቀናጀት የእንቅስቃሴ ሁኔታበመቀየርና በመድገም ከምት ጋር ሰዉን በሚሰጥ መልክ እና ሰዉን ማዝናናት የሚችሉ ዉዝወዋዜ ይወዛወዛል።

በዚህ መልክ ዉዝወዋዜ በተደጋጋሚ የሚታዉ በሌላ ቦታ የሚወዛወዘዉ ላይ ልዩነት በመኖር ባህል ሆኖ አንድን ብሄር ከሌላዉ ልዩ የደርጋል ማለት ነዉ።ለምሳሌ፣የሸዋን ዉዝወዋዜ ወስደን ብናየዉ የክንዉኑ ሁኔታ ደግሞ ወጣት ወንዶችና ሴቶች በተራ ሰልፍ ይዘዉ የሴቶች ቡድን እግር፣ጡትና አንገት በማስማማት እያንቀሳቀሱ እጃቸቸዉን ደግሞ ወገብ

ላይ በማድረግ በፍጥነት በሚወዛወዙበት የወጣቶች ቡድን ደግሞ እግር፣ እጅና አንገታቸውን በማስማማት ይወዛወዛሉ፡፡

በወዝዋዜ ውስጥ የሚደረገው የአካል እንቅስቃሴ በመደጋገም ለረዥም ጊዜ ልምምድ በማድረግ በይበልጥ እንዲጎለበትና እንዲሰፋ በማድረግ ይቻላል፡፡

ወዝዋዜ በማህበረሰብ ውስጥ ያለው ጥቅም

ማንኛውም ማህበረሰብ ልዩ የሆነ የራሱ ወዝዋዜ አለው፡፡ ህዝብን በማገናኘትና በማያያዝ ውስጥ ወዝዋዜ መንገድ በመሆን የሚሰጠው ጥቅም በቀላል የሚታይ አይደለም፡፡

ከወዝወዜ ጥቅም ውስጥ ጥቂቶቹ፡-

-የህብረተሰብን ግንኙነትና አንድነትን ለማጠናከር

-የመረዳዳትን ስሜት በማህበረሰብ ውስጥ መፍጠርና ማሳደግ

-የአንድን ብሔር ለማቆየትና ማንከባከብ

-ሀይማኖት፣አመለካከት፣ህግና የአንድን ማህበረሰብ እሴት ለመግለፅ

በተጨማሪም ወዝዋዜ በሚወዘወዝበት ጊዜ እያንዳንዱ የሰውነት ክፍል እንቅስቃሴ ስለሚያደርግ የሰውነትን ጤንነት ጥንካሬ ለመጨመር ትልቅ ሚና ጫወታል፡፡

2.4.የስነ-ትያትርና ስነ-ፊልም ሃሳብ መፃፍ

የመማር ብቃት ቢያንስ ተማሪዎች መጎናጸፍ ያለባቸው

በዚህ የትምህርት ርዕስ መጨረሻ ላይ፡

-የስነ-ትያትርና ስነ-ፊልም ሃሳብ መፃፍ ምን ማለት እንደሆነ ትገልጻለህ/ሽ፡፡

-ጥሩ የተዉኔት ዕውቀት ዘዴ ለመጻፍ የሚረዱ ትላያለህ/ሽ፡፡

-አንድ ጽሁፍ በምን ዉስጥ ማለፍ ያለበትን ቅደም ተከተል ትዘረዝራለህ/ሽ፡፡

ድርጊት11

1.የስነ-ትያትርና የስነ-ፊልም የሚሆን ሃሳብ አንድ ጸሐፊ ወይም ደራሲ ከየት ያገኛል ብለህ ታስባለህ/ሽ?ከንደኞችህ/ሽ ጋር ተወያይተህ/ሽ ለእርስ በርሳችሁ ግለጹ፡፡

2.አንድ መመዘኛዉ ሙሉ የሆነ የተዉኔት ጽሁፍ እንዴት ማወቅ እንችላለን?

መጻፍ ማለት አንድ በአእምሮአችን ዉስጥ የተፈጠረዉን በጽሁፍ መግለጽ ማለት ነዉ፡፡ይህ ማለት ሃሳቡን ትርጉም በጽሁፍ መልክ መግለጽ ማለት ነዉ፡፡አንድን ነገር በሚንጽፍበት ጊዜ ጽሁፋችን ከዝህ በታች ባሉት ቅደም ተከተል ዉስጥማለፍ አለበት፡፡

-ከመጻፍ በፊት

-ተርታ ማስያዝ

-በድጋሚ መጻፍ

-ማሰተካከል

-ማተም

የተወኔት ጽሁፍን መጻፍ ስንጽጅምር ከዝህ በታች ያሉትን ማወቅ አለብን፡፡

-ከየት ወደ የት ይሄዳል?

-ከማነ ጋር መሰራት አለበት?

-በምን ያህል ፍጥነት መሰራት አለበት?

-ምን ልሆን ነዉ?

-የተወኔት ጽሁፍን ለመጻፍ ሃሳብን ከየት እናገኛለ?

በስነ-ትያትርና ስነ-ፊልም ፕሮግራሙን ስራ ወስጥ የተወኔት ጽሁፍ ሃሳብ መጻፍ ዋናዉ ነዉ፡፡ከትያትር አካላት ወስጥ በጣም አስፈላጊና ወደ ተግባር የሚቀይረዉ ሆኖ ተወኔት ለመገኘት የግድ መቅረብ ያለበት ጽሁፍ ነዉ፡፡ በሌላ በኩል የዝህ ጽሁፍ ስም የተወኔት ጽሁፍ ይባላል፡፡የተወኔት ጽሁፍ ቁልፍ ትትርም ቢሆን ፊልም ሌላኛዉ ተቃራኒነት ነዉ፡፡ተዋንያን ሊደርሱ የሚፈልጉትን ግብ መኖር አለባቸዉ፡፡ግን ያለሙትን ግብ ሃሳብ ለመድረስ ተቃራኒነቱ በብዙ ክርክር የበዛበት ወስጥ ማለፍ የግድ ይላል፡፡ተቃራኒነት ከወሰጡ ከለለበት ታሪኩ የማይጥምና አሰልቺ ይሆናል፡፡

የስነ-ፊልምም ሆነ የስ-ትያትር መሰረታዊ ታሪክ እንደ ዘገባ፣መጽሀፍ፣ገጠመኝ፣ ከፊልም፣ከትያትር ቤት፣ከአነጋገር፣ሰዎች ከሚጣሉበት ነገር፣ከተለያዩ ስዕሎች፣ ከግለሰብ ሰዉ፣ከተለያዩ ሙዚቃ፣ሰዎች ከሚጫወቱት ጭዉዉት፣በአንድ አከባቢ ከሚኖሩ ህብረተሰቦች የኑሮ ሁኔታ፣የአንድ ሰዉና ህብረተሰብ ኑሮ ሁኔታ እና ከመሳሰሉት ይገኛል፡፡

የስነ-ፊልም የተወኔት ጽሁፍ ትኩረቱ ካሜራ ላይ ሲሆን የትያትር ትኩረት ደግሞ መድረክ ነዉ፡፡ይህ ማለት የስነ-ፍልም ተወኔት ጽሁፍ ለካሜራ ቀረጻ እንዲመች ተደርጎ ይጻፋል፡፡የስነ-ትያትር ደግሞ እንደ ትያትር መድረክ የሚመች ሆኖ ይጻፋል፡፡

2.4.1. ጥሩ የተወኔት ጽሁፍ ለመጻፍ የሚረዱን ዘዴዎች

ጥሩ የተወኔት ጽሁፍን ስናነብ የመጀመሪያው ገጽና ሃሳብ ማወቅ ይቻላል፡፡ እንደተወሰነ ቃላቶች ተቀናጅተው በወረቀት ገጽ ተጽፈው ታሪኩ የተቀናጀው ሁኔታ፣ የተዋነነ ያለው ታሪክ ጥንካሬ፣ በድራማው ጥንካሬ ጥሩ የተወኔት ጽሁፍ ለመጻፍ የሚረዱን ናቸው፡፡

1. ዋና ሃሳብ ትልቅ ሃሳብ ማለት ምን ማለት ነው? ትልቅ ሃሳብ ማለት ዋና የምንጽፈው ሃሳብ ማለት

ነው፡፡ የሚንጽፈው ዋና ሃሳብ ለማግኘት የሚንጽፈውን በማህበረሰብ ውስጥ በመግባት ጥናት ማድረግ ነው፡፡

2. ሃሳብን ማስፋፋት

3. መጫወት (ባለው ጨዋታ ውስጥ መሳተፍ)

4. የራስን አካባቢ ዓለም ማየት

5. ከሰዎች ጋር ጥያቄና መልስ ማድረግ

በተለይ ጥሩ የበሰለ ቃለ-ምልልስ ለማግኘት የሚናደርገው የጥያቄና መልስ ዘዴ ከፍተኛ ቦታ ይኖረዋል፡፡ ከዝህ በታች ያለውን ምሳሌ አስተውሉ፡፡ እንዲሁም አንድን የተወኔት ጽሁፍ ሃሳብ የተወኔቱ ጅማራ አካሄድ በህጉ እንድንጀመር ከዝህ በታች ባለው ምሳሌ መረዳት ይቻላል፡፡

አፈፃፀም አንድ

አንደኛ ምልከታ

ቦታዉ ትምህርት ቤት ውስጥ የተማሪዎች እረፍት ጊዜ ነዉ። ሊበን እና ለሌላ በጥላ ስር ይታያሉ።

ሊበን፡ማን ነህ አንተ?

ለሌላ፡ማወቅ ለምን አስፈለገህ?

ሊበን፡ማወቅ ፈልጌ ነዉ

ለሌላ፡እኔን ማሰር አትችልም። ይህንን ለማድረግ ነዉ አይደል?

ሊበን፡ለምን እርሱን አደርጋለሁ?

ለሌላ፡እኔ ብቻዉን መንገድ ላይ የሚኖር ሰዉ ነኝ። ብታደርግም አይቸግረኝም።

ሊበን፡ለምን መንገድ ላይ ትኖራለህ?

ለሌላ፡ከዝህ በላይ የማዉቀዉ ነገር የለኝም። ራሴን አጥቼ ራሴን መፈለግ በመንገድ ወጣሁ መሰለኝ ሳስብ።

ሊበን፡ስለ ምን?

ለሌላ፡ ስራ ማግኘትና ማጣት ያ አባቴ ያለዉ ነገር።

ሊበን፡ አባትህ ከቤት አባረረህ?

ለሌላ፡ ወደ ትምህርትና ስራ እንዲመለስ ይፈልጋሉ።

ሊበን፡እድሜህ ስንት ነው?

ለሊሳ፡ አስራ ስድስት፡፡ ብያንስ እድሜህ በቂ ነው አባቴ እንደሚለው፡፡

ሊበን፡ እርሱ ለምን ያንን ለማለት ፈለገ?

ይሄንን ቃለ-ምልልስ አስተውል

ተወኔት መጻፍ የራሱ ህግ እንዳለው እና ዕንዴት እንደሚጻፍ በመከተል ፊልምም የራሱ የሆነ ህግና ፎርማት አለው፡፡ ምክኒያቱም ፊልም በካሜራ ዓይን ትልቅ ትኩረት ስለሚሰጥ የቀረጸው ስራ ከካሜራ ጋር እየተስማማ ይሄዳል፡፡

ስለዝህ ለፊልም ሃሳብ መጻፍ ውስጥ የፊልም ሃሳብ እንደ ተወኔት መጻፍ በአዕምሮው የፈጠራ ችሎታን በመጠቀም አውጥቶ አወርዶ በጽሑፍ ዓለም ውስጥ ለማስተላለፍ የፈለገውን የፊልም መልዕክት ወደ ፊልም ቀይሮ በመፃፍ ሃሳቡን ይገልጻል፡፡ በዚህ ሂደት ውስጥ ፊልም መጻፍ ከዚህ በታች በቀረበው ፎርማትን በመከተል ይጻፋል፡፡

ስለዚህ ከዚህ በታች የቀረበው ምሳሌ እንዴት የፊልም ጽሁፍ እንደሚፃፍና የፊልም ሃሳብ ምን እንደሆነ ይገልጻል፡፡

የምስል መጥራት እና የድምጽ እየጎላ መሄድ /Fade In

ወስጥ-ክፍል-ጧት

ቦታው አባ ቶላና ሀዳ ቤት ነው፡፡ አባ ቶላ ከ ሃዳ ቶላ ጋር ይነጋገራል፡፡
:

አባ ቶላ

ያ ልጅ ቤትን ትቶ ሄዴ አሉ አይደል? እዚያ ገባ የሚል አልተሰማም?

ሃዳ ቶላ

ምን ይሰማል ብለዎት ነው፡ምንም የተሰማ ነገር የለም፡፡

አባ ቶላ

ጥላው ራሱ መድሃኒት ነበር። የእርሷ ማቃጠል ከቤት አወጣ።

ሃዳ ቶላ

ተቃጥያለው አባ ቶላኮ! ዛሬ መድረሱ ራሱ... (ያዳሺ ትገባለች)

ያዳሺ

ልጆች ቤቶች!

ሃዳ ቶላ

ማነው? ግብ! ያዳሺ አንቺ ነሽ ለካ? ጊቢ ወደ ወሰጥ!

አባ ቶላ

እኛ ስላንቺ ስናወራ መጣሽ... ጊቢ ወደ ወሰጥ!

ያዳሺ

ስለ እኔ ታወራላችሁ ማለት ነው?

ሃዳ ቶላ

አዎ! ይህ ሽማግሌ ስምሽን ሁሌ ያነሳል።

አባ ቶላ

መልካምም ብሆን፣ ክፉም ብሆን በህይወት ያለው እንዴት ማወራት ይቀራል? ይህ ልጅ ሆዱን ቆርጦ ካንቺ ተለየ? እዚያ ገባ የሚል የሰማሽው የለሽም?

ያዳሺ

አደራ ስሙን አታንሱብኝ፤ እዚያ ገባ የሚባለው አይሰማምን በደለኝ?

አባ ቶላ

ኤረ ተይ! ጥላው ራሱ መድሃኒት ነበር..

ያዳሺ

እርሱ ምን ጥላ አለው?ከእርሱ ጋር መኖር እሳት ነው።ይሄው እርሱ ከሄዴ በኋላ ከችግሩ በቀር እንደ እርሱ የሚያቃጥለኝ የለም። እስቲ ተነስቼ ልግባ...በሰላም ዋለ!

(ትወጣለች።ሃዳ ቶላ እርሷን ለመሸኘት ትወጣለች።ከአባ ቶላ ራቅ ብለው ድምጻቸውን ዝቅ በማድረግ ከእርሷ ጋር ያወራሉ።)

ያዳሺ

እነማ አባ ቶላን ፈርቼ እንጂ የሆነ ነገርን ተቸግራ ነው ሃዳ ቶላኮ!

ሃዳ ቶላ

ምን ተቸገርሽ ታዲያ? ምን ላግዝሽ?(በርህሩህነት ሰሜት)

የምዕራፍ ሁለት ማጠቃለያ

- የቀለም አቀባብ ማለት ለቀለም በሌሎች ነገሮች በመታገዝ ጠጠራማ ገጽታ ባላቸው ላይ ስዕል፣ዲዛይንና ሙያ ወሰን የሚሰማበት ነው።
- በቀለም አቀባብ ስራ ውስጥ ቀለም ዋናውና ምትክ የሌለው ነው፡፡
- ቶን/ቫልወ የቀለም ብርሃማነትና ደብዛማነት ነው።
- በአከባቢያችን ያሉ ቀለሞች/መልኮች በዐይናችን አይተን ስም ጠርተን የምንለያቸው ለዐይናችን እንድታይ የሚደርገው የፀሐይ ብርሃን ነው።
- ይህ እስፔክትረም እንደ ቀስተ-ደመና ቀለማት ሰባት የተለያየ መልክ በወስጡ ይይዛል።እነርሱም ስማቸው “VIBGYOR” በመባል ይታወቃሉ።
- እኚህም ቀለማት ከቀይ ወደ ወይን ጠጅ በሚሄዱበት ጊዜ ሞገዳቸው እየቀነሰ ይሄዳል።
- የአንድ ነገር ባህርይ በግሉ ሞገዶችን ከወስጡ ስምጦ ሲያስቀር ሌላን ደግሞ በማንጸባረቅ ያሳያል።
- ሶልፌጅዮ ትርጉሙ የጆሮ ማዳመጫ ችሎታ ሳይንስ ሆኖ ጆሮአችን እንዴት ምቱን ጠብቆ እንደሚጫወት የሚያገለብትና የሚስረዳ ትምህርት ነው።
- የሶልፌጅዮ ሚና/ድርሻ በሙዚቃ ሳይንስ ውስጥ ያለው ለሙዚቃ ችሎታ ትልቅ ድርሻ አለው።
- ቅኝት ስንል የድምጾች አደረጃጀት ከወፍራም ወደ ቀጭን ወይም ከቀጭን ወደ ወፍራም የተደረደሩ ማለት ነው።

- መጻፍ ማለት የትርጉሙን መጀመሪያ በመጠቀም መግለጽ ማለት ነው።
- በስነ-ትያትርና ስነ-ፊልም ማምረቻ ስራ ውስጥ የተወኔት ሃሳብ መጻፍ ዋና ነገር ነው።
- የስነ-ፊልም ተወኔት ትኩረቱ ካሜራ ላይ ሲሆን የስነ- ትያትር ደግሞ መድረክ ላይ ነው።

የምዕራፍ ሁለት መልመጃ

1. ከዚህ በታች ባሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ የሆነውን እውነት ትክክል ያልሆነውን ደግሞ ሃሰት በማለት መልስ/ሺ።

1. ለጥላ/ዣንጥላ መፈጠር ምክኒያት የሆነ የብርሃን ጨረር ተጠማዞ አለማለፍ ነው።
2. የብርሃን ጨረር ሁልጊዜ ከምንጩ ተነስቶ ሲሄድ እኩል በሆነ ፍጥነት ይሄዳል።
3. ረጅም/ትልቅ ሞገድ ያላቸው ቀለማት ነገሮችን ትናንሽ ሆነው እንዲታዩ ያደርጋል።
4. ሲር እሳክ ኒውቶን ብርሃን የሁሉ ቀለማት ምንጭ መሆኑን ያረጋግጣል፡፡
5. ብርሃን የቀለማት ሁሉ ምንጭ ነው።
6. ተቃራኒ ቀለማት ገጽ ለገጽ ያሉትን ካቀላቀልን ውብ የሆነ ቀለም ይሰጡናል።
7. ቀዝቃዛ የሆኑ ቀለማት በእጃችን ስንነከካ የሚቀዘቅዙብን ወይም የሚበርዱብን ማለት ነው።
8. የባቲ ቅኝት ስንሰራ 3ኛና 6ኛን ድምጽ እናወጣለን።

9. መብታዊ በመጫወት ውስጥ ሶልፌጂዮ ትልቁ የጀርባ አጥንት ነው።
10. ባቲ ማይነር በኦሮሚያ ክልል ውስጥ በአብዛኛው እንጠቀምበታለን።
11. ዲዛዊን ለማሳየት የባህል ልብስ ብቻ ያስፈልገናል።
12. መጻፍ ማለት ስነ-ትያትር በማቀናጀት ማቅረብ ማለት ነው።
13. ጥሩ ተወኔት ተወኔቱ በዚያ ጊዜ ስናነብ ማወቅ እንችላለን።
14. የስነ-ትያትር ተወኔት ትኩረቱ ካሜራ ላይ ነው።
15. ተወኔትን በሚንጽፍበጽ ጊዜ ውስጥ ማስተካከል የመጀመሪያ ስራ ነው።

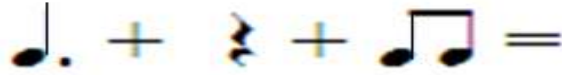
II. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጥ/ጩ

1. በድሮ ዘመን ዋሻ ላይ ያልተሰራበት ቀለም የትኛው ነው?
ሀ. ቀይ ለ.ቢጫ ሐ.አረንጓዴ መ.ጥቁር
2. በድሮ ዓመት የቀለም አቀባብ ስእሎች ውስጥ በይበልጥ በዋሻ ላይ እየተሰራ
የነበረ የየትኛው ቀለም አቀባብ ስእል ነው።
ሀ. ፈረስ ለ.አንበሳ ሐ.ጎሽ መ.ሁሉም መልስ ናቸው
3. ቀለም አቀባብን ስራ ለመስራት የሚወጥ የትኛው ነው?
ሀ. መቀቢያ/ብሩሽ ለ.ቢላዋ ሐ.ስፖንጅ መ.ሁሉም መልስ ናቸው
4. በቀለም አቀባብ ስራ ውስጥ ወሳኝ አካልና መተኪያ የሌለው የትኛው ነው?
ሀ.መስመር ለ.ቀለም ሐ.ቅርጽ መ.ቦታ
5. ከዚህ በታች ባሉት ውስጥ ብርሃንን ከወሰጡ የሚያሳልፍ እንደ ፕሪዝም የሚገለግል የቱ ነው?
ሀ. ቀስተ-ደመና ስንት ቀለሞች አሉት? ሀ.5 ለ.3 ሐ.7 መ.9
7. በአከባቢያች የሚታዩብን ቀለማት ለማየት ከዚህ በታች ባሉት ወሳኝ ያልሆነ የትኛው ነው?
ሀ. ብርሃን ለ.ገጽታ ሐ.ዐይን መ.መልስ አለተሰጠም
8. ሰው-ሰራሽ የሆኑትን ቀለማት ለማዘጋጀት የማያገለግል የትኛው ነው።
ሀ.ቅጠል ለ.ክሰል ሐ.አፈር መ.መልስ አለተሰጠም.

9. ከዚህ በታች ባሉት ውስጥ ሞቃታማ ቀለም ያልሆነ የቱ ነው?

ሀ. ሰማያዊ ለቀይ ሐ. ብርቱካን መቀይ-ብርቱካን

10. ከዚህ በታች ያሉትን ስንደመር ወጤታቸው ን ምረጥ/ጩ

11. ከዚህ በታች ከተዘረዘሩት ውስጥ ባቲ ሜጀር የትኛው ነው?

ሀ. A B C[#]E F[#] A

ለ. F A B^bC E F

ሐ. F A^b B^bC E^b F

መ. E^b F A^bB^b C^b E^b

12. C, D, E, G, A, C የተጻፈው የሙዚቃ ቅኝት ምን ይባላል?

ሀ. C ባቲ ማይነር ለ. C ባቲ ሐ. C ማይነር

መ. C ትዝታ ሜጀር

13. C, E^b, F, G, B^b, C የተጻፈው የሙዚቃ ቅኝት ምን ይባላል?

ሀ. C ባቲ ሜጀር ለ. C ትዝታ ማይነር

ሐ. C ባቲ ማይነር መ. C ትዝታ ሜጀር

14. ለስነ-ትያትርና ስነ-ፊልም መሰረተ ሃሳብ የሚሆነው ከየት ይገኛል?

ሀ. ከዘገባው ለ. ከተሌ ገጠመኞች

ሐ. ከተለያዩ መጽሐፍ መ.ሁሉም

15. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ ጥሩ የተወኔት ዘዴ መጻፍ ያልሆነ የትኛው ነው?

ሀ. ተራ ማስያዝ ለ.ዋና ሃሳብ ሐ.ሃሳብ ማስፋፋት መ.ሁሉም

III.ትክክለኛ መልስ የሆነውን ሰርተህ አሳይ/ዩ

ሀ. የዉሃ ወይም የዘይት ቀለም አቀባብ ቀለም ማግኘት የሚችሉትን

በመጠቀም ተለያዩ ስእሎችን በመሳል አሳይ፡፡

ለ. ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን የሙዝቃ ድምጾች መነሻ በማድረግ

ትዝታ ሜጀርና ማይነርን ሰርተህ አሳይ/ዩ

ሀ. D

ለ. E^b

ሐ. E

ሐ. ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን የሙዝቃ ድምጾች መነሻ በማድረግ ባቲ

ሜጀርና ማይነርን ሰርተህ አሳይ/ዩ

ሀ. G

ለ. A

ሐ. A^b

ምዕራፍ 3

የታሪክ እና የባህል ነባራዊ ሁኔታ

የዚህ ምዕራፍ ትምህርት ውጤት፤

በዚህ ትምህርት ምዕራፍ መጨረሻ ላይ፤

- የኦሮሞ መብቃ ታሪክ ትርጉም እና ጥቅም ትረዳለህ/ሽ።
- የኦሮሞ ብሄር ዘፋኞች እና ተወዛዋጦች ታውቃለህ/ሽ።
 - ✓ የቀለም አቀባብ መያ ምንነት እና ሃገር በቀል ፅሁፍ ታደንቃለህ።
 - ✓ የቀለም ቅብ አሰራር እን መልእክቶችን ታውቃለህ።
 - ✓ ሃገር በቀል እውቀት በስነ-ትያትር እና ስነ ፊልም ታሳያለህ።

መግቢያ

በሁለተኛ ምዕራፍ የምት አካሄድ፣ ትዝታ እና ባቲ ቅኝት በመብቃ መማር ውስጥ ያላቸውን ድርሻ ተምራችኋል። በዚህ ምዕራፍ ደግሞ የአንጋፋ ዘፋኞች እና ተወዛዋጦች ታሪክ ትማራለህ።

በጥንት ዘመን ሰዎች ቀለም በአካባቢያቸው ከሚገኙ ነገሮች በመጭመቅ ወይም በማድቀቅ እያዘጋጁ፤ ለረዥም አመታት እየተገለገሉበት ነበር። ለምሳሌ፡- በቀለም ቤታቸውን በማሳመር እና የቀለም አቀባብ ስራዎችን እየሰሩበት ነበር።

ማንኛውም ብሄር ከሌላ ብሄር የሚለየው የራሱ የሆነ የሙያ ባሕል አላቸው። ይህ ማለት በእውቀቱ እና በችሎታው የእለት ተእለት ኑሮ የሚያካሄድበት ነው። ይህ ደግሞ የአንድ ብሄረሰብ ሃገር በቀል እውቀት ይባላል። በዚህ ርዕስ የኦሮሞ ህዝብ ዋና እውቀት የምትማሩ እና ክንውን /አፈጻጸም/ ሁኔታ በስነ-ትያትር የምትዩ ይሆናል።

3.1 የኦሮሞ ዘፋኞች እና ተወዛዋጦች የሙዚቃ ታሪክ

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናጸፉ የሚገባ የመማር ብቃት፡

ከዚህ የትምህርት ርዕስ በኋላ፡

- ✓ የኦሮሞ ዘፋኞች ታሪክ ትገልጻላችሁ።
- ✓ ታዋቂ የኦሮሞ ዘፋኞች እና ተወዛዋጦች የሆኑትን ትዘረዝራላችሁ።

ድርጊት

ሀ. በአካባቢያችሁ የሚገኙ ታዋቂ ዘፋኞች እና ተወዛዋጦች አሉ?

ለ. የምታውቋቸውን ታዋቂ የሆኑ የኦሮሞ ዘፋኞችን ዘርዝሩ?

ሐ. ከነዚህ ዘፋኞች ሙዚቃ ውስጥ በመውሰድ በተግባር አሳዩ?

ኢትዮጵያ የረዥም አመት ታሪክ በለቤት የሆነች ሃገር ሲትሆን፤ የብሄር ብሄረሰቦቿ ታሪክ እና ባህል፣ሙዚቃ ያላቸው ናቸው።

ይሁን እንጂ የፖለቲካ ፣ማህበረሰብዊ እና ኢኮኖሚያዊ ቁጥጥር በአንድ ወገን የበላይነት ለረጅም ዓመታት ስለነበር ከዚህም የተነሳ ታሪክ እና እውነተኛ ሁኔታዎችን ለትውልድ ተጨባጭ እና ታማኝ የሆነ መረጃ ባለማስቀመጣቸው ብዙ ዋቢ/ማስረጃ የሆኑ/ መፅንፍቶች የሉም። በተጨማሪ በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉት ብሄርብሄረሰቦች እንደ ፍላጎታቸው እና ባህሪያቸው በተለያዩ ጊዜ በአስተዳደር ስርዓት፤

ማህበረሰብአዊ እና ባህላቸውን ለማበልጸግ ሙዚቃ በተለያዩ ሁኔታ እየተጠቀሙ እንደ ነበር ይነገራል፡፡

የኦሮሞ ሙዚቃ ታሪክ ከሌሎች ብሄር ዘፋኞች እና ተወዛዋጦች የተለየ አይደለም፡፡ የኦሮሞ ህዝብ ሰፊ፣ባህል ያለው እና የተለያዩ የአስተዳደር ስርዓቶች አልፈው እዚህ የደረሰ ነው፡፡ የሙዚቃው ታሪክ ከባህሉ ጋር የተያያዘ ሆኖ ከትውልድ ትውልድ እየተላለፈ እዚህ ደረሷል፡፡ ሙዚቃን መፍጠር፣ማሳደግ እና መንከባከብ ከትውልድ ወደ ትውልድ ማስተላለፍ ውስጥ የዘፋኞች እና የተወዛዋጦች ሚና ከፍተኛ ነው፡፡

ዘፋኞች የህዝብ ድምፅ ከመሆን አልፎ ህዝብ እንዲቀሰቅስ፣ባህሉን እንዲያጠናክር፣ልማድን እንዲያጠናክር እና ታሪኩን እንዲያስታውስ ይሰራሉ፡፡ የኦሮሞ ዘፋኞች እና ተወዛዋጦች የህዝብ ነቀፋ እና ቅሬታ በማነሳሳት አስመስለው በብሔረሰቡ በማድረስ ውስጥ ዋልታ እና ሀይል ሆነው እንደነበሩ ከታሪካቸው መረዳት ይቻላል፡፡ ዘፋኞች እና ተወዛዋጦች በኦሮሞ ሙዚቃ ታሪክ ውስጥ ከፍተኛ ሚና ያላቸውን ጥቂቶቹን እንያቸው፡-

ድምጻዊ ወሰኑ ዲዶ

በዘመናዊ የኢትዮጵያ ሙዚቃ ታሪክ ውስጥ ከነበሩት የኦሮሞ ድምጻውያን አንዱ ወሰኑ ዲዶ ነው፡፡ ይህ ድምጻዊ ከ1930 ዓ.ም. ጀምሮ ዘፋኞችን ማሲንቆን እየተጠቀመ በመዝፈን ይታወቃል፡፡ “በአፋን ኦሮሞ ከሚዘፍኑ ድምጻውያን ቀድሞ በሬድዮ ላይ የዘፈነ” በማለት የሚገልጹ አሉ፡፡ እሱም እየ ዘፈነ በነበረበት አመትም ዘፈኑ በሸክላ እየተቀዳ ነበር፡፡ “አለም መነረግስታቲ ብራ ዴሞና” የሚል እና ማሳን ጋማ ላፋን ባቱ“ የሚል ዘፈኑ የዘፈነው ወሰኑ ዲዶ ነው፡፡ በአገር ደረጃ ባህልን በማሳየት ውስጥ በሀገር ፍቅር ትያትር በአፋን ኦሮሞ እና በአማርኛ እየሰራ ነበር፡፡ ህዝብን እየቀሰቀሰ ከዘፈነው ዘፈኑ ውስጥ ጥቂቱ፡-

ሳንጋ አፋ ጄኖን አፍኔ ባና ሸገር
ካን ሻኒን ብታታ ኩን ሻንተማን ብታ ገሪኒ
አባንስ ዮ ዱኤ አልማ ጅሩ ሂን በዱ መቃን
ያ አላማ ቃዌ ታአን ቶላ ላማኒኒ
ላባኒን ኒ እያ ማሬ ዮ ዱኤ ጀባን ጋፋ ቢያ

በማለት አባት በአገር ግዜ ቢሞትም ልጅ እርሱን እንደ ሚተካ እና ትግልን እንደሚያስቀጥል በዘፈኑ እየገለጸ ነበር ከዚህም ሌላ ያ ማንሲቆ በማለት ከማሲንቆ ጋር እየተነጋገረዘፈነው ዘፈን በህዝብ ዘንድ ትልቅ ፍቅር አግኝቷል። አንጋፋው መሲንቆ በመጫወት የሚታወቀው ለገሰ አብዱ ወሰኑ ዲዶ ለእርሱ ተምሳሌት እንደሆነ ይናገራል።

ድምጻዊ ለገሰ አብዱ

ለገሰ አብዱ በ1931 እ.ኤ.አ. በሰሜን ሸዋ አቡቹ ወረዳ ያያ ቀጨማ የተወለደ ሲሆን ለኦሮሞ አርት እና በኢትዮጵያ ውስጥ ማሲንቆ በመጫወት ትልቅ ቦታ ያለው ሰው እና ታዋቂ የኦሮሞ ዘፋኝ ወይም ድምጻዊ ነው። ድምጻዊ ለገሰ አብዱ ከአባቱ ከአቶ አብዱ ዳዲ እና ከእናቱ ከወይዘሮ ፎሌ ጉደታ የተወለደ እና ብቸኛ ልጅ ነው። ለገሰ ለማሲንቆ ፍቅር ጨዋታ እድሜው በ20ኛዎቹ ቤት በነበረበት ጊዜ ወደ ሸገር በመሄድ በሀገር ፍቅር ትያትር መዝፈን ጀመረ። ሀገር ፍቅር ትያትር ፣ብሔራዊ ትያትር አዳራሽ መዘጋጃ ቤት ባህላዊ አዳራሽ፣ፖሊስ አርኬት ስራ፣ክቡር ዘበኛ እና በሌሎች ውስጥ ለረጅም ጊዜ ሰርቷል። ድምጻዊ ለገሰ አብዱ በዘፈኑ የሰውን ልብ የሚያነሳሳ በመባል ይታወቃል። በተጨማሪም በ1970 እ.ኤ.አ. ውስጥ ለጓደኞቹ እንደ ደምሴ ደስታ፣ለማ ገብረ ህይወት፣አየለ ይማሙ ጋር በመሆን በግላቸው የሀገር ባህል ሙዚቃ ቡድን የተባለ በመመስረት በሙዚቃ ለአርት እድገት ከፍተኛ ውስጥ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አበርክተዋል። በተለያየ

ግዜ በውጭ አገር እንደ ኬኒያ፣ሱዳን እና ደቡብ ኮሪያ በመሄድ የኦሮሞ ባህል እና ዘፋኞችን በማሳየት ከፍተኛ አድናቆት አግኝቷል፡፡

በአጠቃላይ ድምጻዊ ለገሰ አብዱ ከባድ ተጽእኖ በነበረበት እና በአፋን ኦሮሞ በተቀየረበት ጊዜ በዚህ ውስጥ በማለፉ ከስልሳ (60)አመት በላይ ለኦሮሞ አርት እድገት ከፍተኛ አስተዋጽኦ አበርክቷል፡፡

ድምጻዊ አሊ ሸቦ

ድምጻዊ አሊ ሸቦ ወደ ከተወዳጁ ኦሮሞ ድምጻውያን ከሆኑ ከአፍረን ቀሎ ልጆች አፈረን ቀሎን ከመሰረቱ ውስጥ ከፍተኛ ሚና የተጫወተ ነው፡፡ አሊ ሸቦ ለቋንቋችን እና ባህላችን እድገት ላይ ደክሞ የማያውቅ ለቋንቋ እና ባህል ትግል ከጀመረ ቀን እስከ አሁን ያለበት እና የኦሮሞን ዘፈን አቀናጅቶ የኦሮሞን ድምጻውያን በመርዳት ይታወቃል፡፡ የአፈረን ቀሎ ኪነት በመመስረት ላይ ከፍተኛ ተሳትፎ /ጥረት/ አድርጓል፡፡ አሊ ሸቦ በጓደኞቹ ዘንድ ከበሬታ እና ፍቅር በማግኘት እንዲሁም በኦሮሞ ህዝብ ዘንድ ከፍተኛ ቦታ አለው፡፡

ድምጻዊ አሊ ቢራ (ክቡር ዶክተር አሊ ቢራ)

አሊ መስከረም 29 1950 እ.ኤ.አ. በድሬ ደዋ ከተማ ረገአሬ ተብሎ በሚጠራ አካባቢ ተወለደ፡፡ አሊ ቢራ (አሊ መሀመድ ሙሳ) ዘፋኝ፣ ሙዚቀኛ፣ገጣሚ እና የኦሮሞ ህዝብ የሚኮራበት ነው፡፡ እድሜው 13 ሲሆን በአፈረን ቀሎ ኪነት የኦሮሞን ባህል ለማሳደግ በድብቅ ይሰራ ከነበረ ጋር ተቀላቀለ፡፡ ከዚህ የተነሳ አሊ ቢራ የሚል ስም አገኘ፡፡ የሀይለ ስላሴ መንግስት ይህንን ኪነት በ 1965 እ.ኤ.አ ዘግቶ የዚህን ኪነት አባሎች በክፍል እስር ቤት አስገባ፡፡ አሊን ተሰዶ ወደ ሸገር ገባ፡፡ አሊ ወደ ፊንፊኔ ከገባ በኋላ የተለያዩ የዘፈን ስራ መስራት ጀመረ፡፡ አፋን ኦሮሞን ጨምሮ አማርኛ ፣አረብኛ፣የሐረር ቋንቋ እና ሱማልኛን መዝፈን ይችል ነበር፡፡ ይህ ደግሞ በተለያዩ ሰዎች ዘንድ እንዲደነቅ

እና እንዲወደድ አደረገ። አሊ ከክብር ዘበኛ ቡድን ጋር በመቀላቀል በተለያዩ አካባቢዎች የመሄድ እድል አግኝቶ ችሎታውን ማሳየት ችሏል። በትልቅ መድረኮች እንደ አገር ፍቅር ትያትር እና ራስ ትያትር እየዘፈነ ነበር። አሊ በስራው በዘፋኝነት እና ሙዚቀኛነት በመቀጠል የመጀመሪያው አልበም 1971 እ.ኤ.አ. አወጣ። ይህም በኦሮሞ ዘፈን ታሪክ ውስጥ የመጀመሪያው ነበር። ከዚያ በኋላ ተወዳጅ ዘፈኖች እንደ “ህን ያድን፣አሳበላሆ፣አማሌሌ፣አባ ሬኔ ካና ና ገመቼ” አወጣ። አልበሙም የሱዳን ቋንቋ ዘፈኖች እንደ “አል ሀቢቢ ዌን” የአረሪ ዘፈን እንደ “ይደንቃል” ከውስጡ” ያለው ነበር። በ1988 እ.ኤ.አ. በሎስአንጀለስ አርትስ አካዳሚ ለመማር ወደ የኤስ. ኤ. ሄክ በ1990 እ.ኤ.አ. ከተመረቀ በኋላ በ1992 እ.ኤ.አ. ከኢትዮጵያ ውጪ በመሆን የመጀመሪያን ሁለት አልበም ለቀቀ። ይህም በአለም ላይ እንዲታወቅ አደረገው። አሊም ብዙ ኮንሰርቶችን በተለያዩ አገራት ውስጥ አካሂዷል፡

:

በ 1995 እ.ኤ.አ. ቶሮንቶ አፍሪካን ሜሪት ሽልማት (Toronto African Merits Award) አግኝቷል። በ 2010 እ.ኤ.አ ደግሞ ከጅማ ዩኒቨርሲቲ የክቡር ዶክተሬት አግኝቷል።

ድምጻዊት ሀሎ ዳዌ

ድምጻዊት ሀሎ ዳዌ በድሬ ደዋ ከተማ ተወልዳ አደገች። ድምጻዊት ሀሎ ዳዌ በ15 አመቷ ወደ አርት ስራ እንደገባች ይነገራል። ከ40(አርባ አመት) በኋላም የተለያዩ ዘፈኖችን ለግሏ 10 (አስር) ካሴት፣ከሰዎች ጋር ደግሞ 13 ካሴት በአጠቃላይ 23 ካሴት ዘፈኖችን ሰርታለች።በዚያን ጊዜ በድሬደዋ ከተማ አካፈረን ቀሎ በኋላ የተመሰረተው ቢፍቱ ቢየ ቴኛ የሚል ኪነት ውስጥ ዘፈን ጀመረች።

ባለፉት ስርዓቶች ውስጥ በኦሮሞ ብሄር እና አፋን ኦሮሞ ላይ ተጽእኖ ይደርስ በነበረበት ከመነሳት ሀሎ ደዌ በዚህ አርት ስራ ውስጥ እንድትገባ መነሳሳት እፍረት በነበረበት ግዜ ፊደሉ ይሰብራል ተብሎ በነበረበት በቋንቋዋ በመኩራት መድረክ ላይ ወጥታ የኦሮሞ ብሄር ማንነትን በማሳየት ውስጥ ትልቅ ሚና ተጫውታለች፡፡ ህይወቷን በሙሉ ለኦሮሞ እና በኦሮሙማ ጉዳይ ላይ እራሷን ሰጥታ እየሰራች ነበረች፡፡ ሀሎ ደዌ ዘፈኖችን እንደ ዋል ሆራ ዋራ ኬሳኒ ቴሱምት ጉዶን ሸገር፣ ባቡራ ያገጹን ዱፋ ና ኤግ ያ ሻማረማሪ በማለት ለተወዳጆቿ እና አድናቂዎቿ ተሰሚነት በማግኘት በብዙ አድማጮች ጆሮ ውስጥ አለች፡፡ ሌሎች ብዙ ዘፈኖች አሏት፡፡ ሀሎ በምስራቅ ኢትዮጵያ ብትኖርም በዘፈኖቿ በምእራብ ያሉትንም በማዜም ትታወቃለች፡፡

ድምጻዊት እልፍነሽ ቀኖ

ድምጻዊት እልፍነሽ ቀኖ በምእራብ ኦሮሚያ በምስራቅ ወለጋ ዞን በነቀምቴ ከታማ ሲኑጉቶ በሚባልበት ቦታ ተወለደች፡፡ አርቲስት እልፍነሽ ቀኖ በ1969 እ.ኤ.አ. ወደ ትግል ተቀላቀለች፡፡ ከዚያ በኋላ የአርትን ስራ እንደጀመረችው ይነገራል፡፡ በትግል ዘፈኖች የምትታወቀው እልፍነሽ ፍቅርን አስመስላ የህዝብን ጭቆና እየገለጸች ነበረች፡፡ ከዚያ በኋላ በደርግ መንግስት ከነቀምቴ ከተማ ተባርራ ወደ ፊንፊኔ ከተማ በመሄድ እዛው የዘፈን ትግሎችን ቀጠለች፡፡ በአርት ስራ ውስጥ ከባድ ተጽእኖ በእርሷ ላይ ይደርስ እንደነበር እና ጸጉሯን በተሰባበረ ጠርሙስ በመላጩት በእስር ቤት መንገላታት እና ዘፈንን የመዝፈን መብት እስከ ማጣት ድርሳለች፡፡ በዚያ ውስጥ በማለፍ እስከ አስር(10) ካሴት ማውጣት ችላለች፡፡ እልፍነሽ ጌረርሳ (ቀረርቶ) የምትወድ ሲሆን ከቀረርቶዋ መጀመሪያ ውስጥ ሴት ከወንድ ጋር እኩል መሆኗን የሚገልጽ ከዚህ በታች ተገልጿል፡-

ጌራር ጌራር ጄቱ
አን ማላን ጌራራ
ገረረ ጌረሪ ጄቱ
አኒ ማለን ገረራ
አኖ ሥዳን ይለላ
ጌረሬ ማል ናሆንፋ
ዮን ዲሴ ነን ኮልፋ
ዩን ገረረ ማል ቀባ
ኤሳ ኮቱ ሙዳ ቀባ
ገደር ጉባን ላፋሬ
ዱበርቱማን ፋፋሬ
ጭቴን ናማት ሀፋሬ
ጀዴን እት ደሬካ
ፎን ማዲቱ ና ፎሬካ
ዮ ድር ራፌ ካኤ
አናቱ ቴላት ሀፋሬ
ሜታ ካን ራጂ ራጃ
አንኩሮን ቡቄ ራጃ
ፋርሶን ድንቻ ራጃ
ላፍትካ ሀን እጃጁ
ካን ኦሮሚያን ራጃ
ናዴን ሀሬዳ ሀን በስቱ
ካን ሀደ ሬኤት ራጃ
ዱርብ ዱር ሀን ጌረርቱ
ካ እልፌ ቀኖ ራጃ

ድምጻዊት አልማዝ ተፈራ

ድምጻዊት አልማዝ ተፈራ ለረጅም ዓመታት በአፋን ኦሮሞ ዘፈን እንደነበረች በኦሮሞ ሙዚቃ ውስጥ ትልቅ ስራ በመስራት የምትታወቅ ነች። ከአፋን ቀሎ ባንድ ምስረታ ጀምሮ በኦሮሞ ሙዚቃ በኩል ትልቅ አስተዋጽኦ አድርጋለች። ድምጻዊት አልማዝ ተፈራ እንደ ኦሮሞ ድምጻውያን ትልቅ አስተዋጽኦ ከአደረጉት እንደ እነ አደም ሀሩን፣ከዲር ሰይድ፣አሊ ሽቦ፣ሀሎ ዳዌ ጋር ረጅም ታሪክ አላት።

ድሚጻዊ ኡስማየሁ ሙሳ

በ1967 እ.ኤ.አ. ከአባቱ ከሙሳ ከእናቱ ፋጡማ አብደላህ ተወለደ። በምስራቅ ኦሮሚያ አካባቢ በአረማያ ከተማ ተወለደ። ኡስማየሁ ሙሳ የነጻነት ታጋይ የኦሮሞ ዘፋኝ ሆኖ ለኦሮሞ ህዝብ ታጋይ ጀብዱነት እየፈጠረ ከነበሩት አንዱ ነው። ኡስማየሁ ከልጅነቱ ጀምሮ የሙዚቃ ፍቅር አለው። የመጀመሪያው አልበም በትግል/ነጻነት ላይ ያተኮረ ጅማሪ ሆኖ ይህ ዘፋኝ በትግል/ነጻነት ላይ ያተኮሩ ዘፈኖች በማውጣት ስም አግኝቷል።

በሀሳብ ላይ አቋም በመያዝ በአጠቃላይ ኡስማየሁ ሶስት አልበም ካወጣው “ቢሊሱማ ፈ አሟሟን፡ አ አ ፋ አጄቻን ድበት ኑሂን ዴቢሱ አሬ ኑተኢ ያ ረቢ ኑሞና ዩ ገምታን ጂራኔ” ከሚባሉት ውስጥ ጥቂቶቹ ናቸው። ድምጻዊ እና ገጣሙ ኡስማየሁ ሙሳ የአካል እና የአእምሮ ግፍና ጭቆና ይደረስበት እንደነበር እና በዘዋይ እስር ቤት ባህር ዳር 1999 እ.ኤ.አ አረፈ።

ድምጻዊ ሀይሉ ዲሳሳ

ድምጻዊ ሀይሉ ዲሳሳ በምዕራብ ኦሮሚያ ዞን ቀለም ወለጋ ተወለደ።

ሀይሉ ከዚህ አለም እስከተለየ ድረስ የኦሮሞ ባህል እና አርትን

እየአንጸባረቀ እና እየአደነቀ ሲጫወት ነበር። አፋን ኦሮሞ ለመጻፍ እና

በጥሩ ድምጽ እያቀነቃነ በመዝፈን የተለያዩ ድራመ፣ፊልም እና ትያትር በመስራት ታሪካዊ የሆነ ነገር እየሰራ ቆይቷል። ሀይሉ ይህን ሁሉ ሲሰራ የቆየ እና በኦሮሞነቱ ተጽእኖ ይደረግበት የነበረ ሲሆን ይህን ሁሉ ችሎ በመርታት ነበር ህይወቱ እስከ መጨረሻ ይገልጻል።

የሀይሉ ዲሳሳ ከሚታወቅበት ዘፈን ውስጥ የተወሰነው “ጌረርሳ (ቀረርቶ) ያ ወረ በዳ ያ ፈነኮ ነጋዴን ያደበርቱ ያደመ ኮ አመ ያ መሪ ሸጌ ቲያ” እና የመሳሰሉት ናቸው።

ድምጻዊ ኤቢሳ አዱኛ

ድምጻዊ ኤቢሳ አዱኛ በምስራቅ ኦሮሚያ ዞን በቄለም ወለጋ ከተማ በደንቢ ዶሎ ተወለደ። ኤቢሳ አዱኛ ዘመናዊ የሙዚቃ መሳሪያ የሆነ ጋታት በመጫወት ባህላዊ የአፋን ኦሮሞ በማስተማር ይታወቃል። ይህ ድምጻዊ ህዝቡን ለትግል እና ለነጻነት የሚያነሳ ነው። እሱ የሚያምንበት የፖለቲካ ደረጃ አገር ከወጣ በኋላ አገር ውስጥ የነበረ እና ይህ ድምጻዊ በዚያን ጊዜ በዘፈኑ የጦርነት ትግልን የሚደግፍ እያወጣ መዝፈኑን ቀጠለ። በዚህ ምክንያት ለአዳጋ በመጋለጥ ነሐሴ 24 በ1988 እ.ኤ.አ. በፊንፊኔ ከታማ ሽሮ ሜዳ በሚባል ቦታ ከጓደኞቹ ጋር በመሆን ተገደለ። ድምጻዊ ኤቢሳ አዱኛ ደፋር (ጀግና) ርህሩህ ሰው የሚያምነውን የሚናገር እና የማይፈራ እንደነበር ይነገራል።

ድምጻዊ ሃጫሉ ሁንዴሳ

ድምጻዊ ሃጫሉ ሁንዴሳ በአጭር ጊዜ ውስጥ ተወዳጅ እና ትልቅ ስምን ከአተረፉ ውስጥ አንዱ ነው። ሃጫሉ ኦሮሞ እንደሌሎች የኦሮሞ ድምጻውያን የህዝቡን ጥያቄ በሚመለከተው ላይ ግጥም እና ዜማን በማቀናጀት በህዝብ ጆሮ ዘንድ መታወቅ ችሏል። ይህ የራሱ ስራ በሌሎች ብሄረሰቦች ዘንድ ቶሎ ብሎ ከመታወቅ አልፎ ከዘፈኑ ውጪ ብርቱና በድፍረት መናገር ባለበት ሁሉ ስለ ኦሮሞ ህዝብ በግልጽ

በመናገር ይታወቃል፡፡ ከተወሰኑ ቀናት ከመገደሉ በፊት ከህዝብ ዘንድ ፍቅር እና እውቅና ባለው ለመግለጽ “አን ኦሮሞ ፍቅረኛ” ትርጉሙም እኔ ለኦሮሞ ውድ ነኝ ብሎ ገለጸ ነበር፡፡ ሶስተኛውን አልበም እየሰራ እያለ ሰኔ 29 በ 2020 እ.ኤ.አ. በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ ተገደለ፡፡ ሀጪሉ ለእውነተኛ ትግል እና ነጻነት ከሚደረጉት ውጪ ኦሮሞን ለማጠንከር የአደረገው አስተዋጽኦ ከፍተኛ ነው፡፡

ከዚህ በላይ ቀዳሚያን አርቲስቶች የኦሮሞ ባህል እና ሙዚቃ በማሳደግ ውስጥ ትልቅ ዋጋ እስከ ህይወት መሰዋህትነት የወጡ እና ዛሬም ያሉ ብዙ ናቸው፡፡

ድርጊት 2

ሀ. የኦሮሚያ ክልል ተወዛዋጦች ታሪክን በማጥናት ለክፍል አቅርቡ፡፡
ለ. ከዚህ በላይ ካሉት የአንድ የሙዚቃ ድምጻዊ ዘፋኝ በመምረጥ በተግባር አሳይ፡፡

ሐ. የአካባቢያችሁን ባህላዊ ውዝዋዜ በቡድን በመለማመድ ለክፍላችሁ አቅርቡ፡፡

3.2 ባህላዊ ጌጣጌጦች

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናጸፉት የሚገባቸው የመማር ብቃት ከዚህ ትምህርት ርዕስ በስተመጨረሻ፡

- የተወሰኑ የኦሮሞ ነግሣብረሰብ ባህላዊ ጌጣጌጦችን ትገልጻላችሁ፡፡
- የባህላዊ ጌጣጌጦችን ጥቅም ትለያላችሁ፡፡
- ባህላዊ ጌጣጌጦች ጥቅም ላይ የሚውሉበትን ጊዜ ትለያላችሁ፡፡

ውይይት 3

ባህላዊ ዕቃዎች ምንድን ናቸው? ምን ምን እንደሆኑ ዘርዝሩ፡፡

ባህላዊ መሳሪያዎች ለምን አገልግሎት ይውላሉ

የኦሮሞ ማህበረሰብ ባህሉን ለማስተዋወቅ የተለያዩ ባህላዊ ዕቃዎችን ይጠቀማል፡፡ ስለሆነም በተለያዩ ጊዜ የኦሮሞ ማህበረሰብ ስጠቀምባቸው የኖረ ባህላዊ መሳሪያዎች ብዙ ቢሆኑም ዋና ዋናዎቹ ከሌሎቹ፣ ቦኩ፣ ጫጩ፣ ስንቄና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

1. ቦኩ

ቦኩ በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ ያሉ ህገ ደንቦችን ተግባራዊ ለማድረግ የሚጠቀሙበት ባህላዊ መሳሪያ ነው፡፡ ቦኩ ቅርፁ የሰው ልጅ የእርባታ አካላትን የሚመስል ነው፡፡ በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ ከቦኩ ጠቀሜታዎች የተወሰኑት የሚከተሉት ናቸው፡፡

- ህጎችን ለማስከበር
- አለመስማማትን ለመፍታት

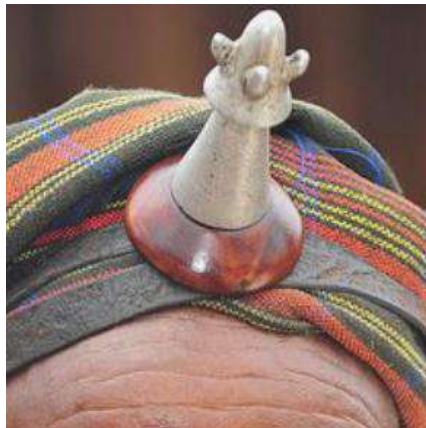

ስዕል 3.1. የቦኩ ስዕል

2. ከለቻ

ከለቻ በግንባር ላይ የሚታሠር ሆኖ የሚሰሩትም ወንዶች ናቸው። በኦሮሞ ማህበረሰብ ዘንድ ህግን መጣስ ወይም የማይወደድ ነገር መስራት በጣም አስነዋሪ ነው። ስለሆነም ይህ አይነት ድርጊት በሚፈፀምበት ጊዜ ይህን ባህላዊ ዕቃ በማውጣት አምላክን ይለምናሉ።

ስዕል 3.2: የከለቻ ስዕል

ልምምድ 2

ከላይ ያለውን የክለቻ ስዕል በመመልከት በአካባቢያችሁ ከሚገኙ ነገሮች አስመስላችሁ በመስራት ለክፍል አቅርቡ፡፡

3. ስንቁ

በአሮሞ ማህበረሰብ ዘንድ ስንቁ ህግን ለማስፈጸም ይተቅማል፡፡ ስንቁ የሚሰራው ከቀጭን የእንጨት ዘንግ ነው፡፡ ስንቁ የሚያዘው በሴቶች ሲሆን ለሴቶች ሊሰጥ የሚገባውን አክብሮት ያሳያል፡፡

ስዕል 3.3፡ የስንቁ ስዕል

ተግባር 3

ስንቁ መቼ እንደሚያዝ፣ በማናንና ለምን እንደሚያዝ ተላላቆችን በመጠየቅ በቡድን ሆናችሁ ለክፍል አቅርቡ፡፡

4. ጫጩ

ጫጩን የሚጠቀሙት ሴቶች ሲሆኑ ቅርፁም የሴቶች የእርባታ የሰውነት ክፍል ይመስላል። በመሆኑም በወንዶች ጥቅም ላይ አይውልም። ነገሩ በኩል ጫጩ የአቴቴ ስነስርዓት ከሚተገበርባቸው መሳሪያዎች አንዱ ነው።

ስዕል 3.4. የጫጩ ስዕል

ተግባር 4

ጫጩ መቼ እንደሚያገዝ በማናንና ለምን እንደሚያገዝ ተላላቆችን በመጠየቅ በቡድን ሆናችሁ ለክፍል አቅርቡ።

3.3 በሀገር በቀል እውቀት ስነ-ትያትር እና ስነ-

ፊልምን ማሳየት

መግቢያ

ማንኛውም ማህበረሰብ ከሌላኛው ማህበረሰብ የሚለየው ነገር ይኖረዋል፡፡ ይህ ማለት አንድ ማህበረሰብ ለአኗኗሩ አመች የሆኑ እውቀት እና ችሎታ ፈጥሮ ኑሮውን ለመግፋት የሚጠቀመው እምቅ ዘዴ አለው ማለት ነው፡፡ ታዲያ ይህ ችሎታው አገር በቀል እውቀት እንዲኖረው ያደርገዋል፡፡ ይሁን እና በአንድ አገር ውስጥ የተለያዩ ብሄሮች በማህበረሰቡ ውስጥ ይገኛሉ፡፡ ስለሆነም በዚህ ርዕስ ውስጥ አገር በቀል የኦሮሞ ብሄር ስነ-ትያትር እና ስነ ፊልም አሰራር ዘዴውን ትማረላችሁ፡፡ ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናጸፉት የሚገባቸው የመማር ብቃት

ከዚህ የትምህርት ርዕስ መጨረሻ :-

- የሀገር በቀል እውቀት ምንነትን ትገልጻላችሁ
- በኦሮሞ ሀገር በቀል ስነ ትያትር እና ስነ-ፊልም እውቀቶችን ታሳያላችሁ
- የማህበረሰብህ አገር በቀል እውቀት ውስጥ ያለውን ድርሻ ትገልጻለህ

የግንዛቤ ጥያቄ 4.

1. ሀገር በቀል እውቀት ማለት ምን ማለት ነው ከክፍል ጓደኞቻችሁ ጋር ተወያይበት፡፡
2. የኦሮሞ ብሄረሰብ ያለውን ሀገር በቀል እውቀት እርስ በእርስ ተነጋገሩበት፡፡

ሀገር በቀል እውቀት ማለት :- አንድ ማህበረሰብ የአኗኗር ዘዴ ለመምራት ስንጠቀምበት የቆየ እና አሁንም የምንጠቀምበት

እውቀት ነው። ይህ ማለት የአንድ ማህበረሰት ፈጠራ እንደ ሰው አኗኗር ውስብስብ ስለሆነ ይህ ነው ብለን የምንለው አይደለም። የእለት ተእለት የሰው ልጅ አኗኗር የሚገናኝ ስለሆነ ከህብረተሰብ እንቅስቃሴ ለይተን ማየት የምንችል አይደለም እንዲሁም ኑሮአቸውን ለማከናወን የሚጠቀሙበት ፈጠራ ወይም የተስማሙበት ነገር እንደ የቤተሰብ መመሪያ፣የህል፣በአሎች፣የባህል ቁሳቁስ (እቃዎች)፣ የቤት አሰራር ፣የአለባበስ ዘይቤ፣የምንጠቀምበት የምግብ አይነቶች እና አንድ ማህበረሰብ ያለውን መልካም እሴት ያቀፈ ነው።

እነዚህ ፈጠራዎች በአይን በማይታዩ ደረጃግን በተግባር የምናውቃቸው ሲሆኑ ወይም የማህበረሰብ ፈጠራዊ እንደ የባህል ምግብ፣ባህላዊ ልብሶች፣ ስነ ህንጻ፣የተለያዩ የቤት እቃዎች፣የማህበረሰቡ እሴቶች፣የባህል አካባቢ እና የመሳሰሉት ማህበረሰብ አብሮ ማህበረሰብአዊ አኗኗሩን የሚያሳይበት ነው። በተጨማሪም ማህበረሰቡ፣በደስታው፣በሀዘኑ፣ እንደህብረተሰቡ ስፋት እና ጥበት የሚጠቀምበት አካላዊ እንቅስቃሴ ለምሳሌ፡- በሸጎዬ፣ጌሎ፣ቀረርቶ፣(ጌረርሳ)፣ጥፈራ፣ረገዳ፣ትሪና የትኛውም ባህላዊ እንቅስቃሴ ለይ የሚታዩትን የያዘ ነው።

የኦሮሞ ብሄር የሚተዳደርበት ስርአቶች፣ገዳ ስርአት፣የዋቄፈና እምነት፣ከባህሎች መሀል እሬቻ፣እንደዚሁም የጋብቻ ስርዓት ጨምሮ የተለያዩ ቁሳቁሶች ይጠቀሙበት የነበረ እና አሁን ድረስ እየተጠቀሙበት ያለ ነው። በዚህ ርዕስ ውስጥ እንዲታወቅ የተረለገው ሀገር በቀል እውቀት ምንነት ላይ በማተኮር የማህበረሰቡን ስነ-ትያትር ፈጠራን በመጠቀም እየተዘናናን እንድናስተምር። ተማሪዎች ሀገር በቀል እውቀት ብቃት ከኦሮሞ ብሄረሰብ ከተማሩ በኋላ የእውቀት ውስጥ የራሳቸውን ድርሻ እንዲያበረክቱ ወይም እንድትወጡ ነው።

ከአሮሞ ሀገር በቀል እውቀቶች መካከል አንዱ ደግሞ የኢሬቻ በዓልን ወደ ትያትር በመቀየር እናያለን።

ኢሬቻ

በአገራችን ውስጥ የሚከበሩ ብዙ አመታዊ ክብረ በአሎች አሉ። ኢሬቻ ደግሞ ከአሮሞ አመታዊ ክብረ በአሎች አንዱ እና ትልቁ ነው። ኢሬቻ ከትንሽ እስከ ትልቅ እርጥብ ሳር እና አበባ በመያዝ ተራራ እና ወንዝ (መልካ እና ቱሉ) ላይ በመገናኘት ዝናብን የምታዘንብ አምላክ፣ በሰላም እንኳን ከክረምት ወደ ጸደይ አወጣህ አገራችንን ሰላም አድርግልን በማለት አምላክን በማመስገን እና እንዲደረግላቸው የሚፈልጉትን ደግሞ ከአምላክ የሚጠይቁበት አመታዊ ክብረ በአል ነው። ይህ አመታዊ ክብረ በአል እጅግ በጣም በብሄሩ፣በአገራችን እና በአለም አቀፍ ደረጃ ብዙ ተከታታይ እና እውቅናን ያተረፈ ነው።

ለዚህ የኢሬቻ ስነ-ስርዓት ከቤታቸው ወጥተው ወደ ሚመለከው (ወንዝ) ሲሄዱ የራስ ስነ ምግባር እን አካሄድ ያለው ነው። ይህን ስርዓታዊ አካሄድ በትያትራዊ መልኩ ሲቀርብ ከዚህ በታች የተጻፈውን የመስላል።

የኢሬቻ የተውኔት ትዕይንት

ኢሬቻ የሚሄዱ ሰዎች በማለዳ ተነስተው የባህል ልብሳቸውን በመልበስ፣ በተለያዩ ማጌጫዎች በመዋብ ለምለም ሳር እና አበባዎች ይዘው በመሰባሰብ ሲጓዙ ይታያሉ። እናቶች እና ኮረዳዎች ከፊት ለፊት፣የአገር ሽማግሌዎች በመከተል እና ወጣቶች ደግሞ ከጀርባቸው በመከተል ወደ መልካው ይወርዳሉ።

ሴቶች

ኢ.....ያ መሬሆ.....መሬሆ (2)

መሬሆ.....መሬሆ (2)

ያ ዋቀ አማ ሁንዳ መሬህ
 አሳ.....ያ መሬህ
 መሬህ..... መሬህ (2)
 ያ ዋቀ ለፈ አምቴ መሬህ
 አ..... ያ መሬህ
 መሬህ.....መሬህ(2)
 ያ ዋቀ መልካ አምቴ መሬህ
 አ.....ያ መሬህ
 መሬህ.....መሬህ (2)
 ያ ዋቀ አዳ አምቴ መሬህ
 አ-----ያ መሬህ
 መሬህመሬህ(2)
 ያ ዋቅ አዳ ሮባ መሬህ
 አ----ያ መሬህ
 መሬህ----መሬህ (2)
 ያ ዋቅ አዳ ብሉቅ መሬህ
 አ.....ያ መሬህ
 መሬህ -----መሬህ(2)
 ያ ዋቅ አዳ ቢስል መሬህ
 አያ መሬህ
 መሬህ.....መሬህ (2)
 ያ ዋቅ አዳ ቡልቱም መሬህ
 አያ መሬህ
 መሬህ.....መሬህ (2)
 ያ ዋቅ አዳ ነሜ መሬህ

አያ መሬህ
መሬህ.....መሬህ (2)
ያ ዋቅ ነመ አምቴ መሬህ
አያ መሬህ
መሬህ.....መሬህ (2)
ያ ዋቅ ቱሉ አምቴ መሬህ
አያ መሬህ
መሬህ.....መሬህ (2)
መርጋ ቀበኔሲ ከዳኔ መሬህ
አያ መሬህ
መሬህ.....መሬህ (2)
መልካ ቡኔ ሲከደኔ
አያ መሬህ
መሬህ.....መሬህ (2)
ጂዳ ቀበኔ ሲከደኔ መሬህ
መሬህ.....መሬህ (2)
አፊቻ አፊ ኬኛ
አ.....ያ መሬህ
መሬህ.....መሬህ (2)
አባቶች (አባቲ)
ገቢሳ ሆሆ
ሮቤ ቢያ ገቢሴ
ገቢሳሉ ሆ ሆ
ሮቤ ቢያ ገቢሴ
አሮሞ ኮረማ ቀሌ

ኮርማ ቢያ ፎሌ

ሮባ ቢያ ገቢሴ

ገሲሳዩ ሆሆ

ሮባ ቢያ ገቢሴ

አዳ ሮባ ያ ቱማ ኮ

ነ ቱምሲ ሜ

አዳ ሮባ ያ ቱማኮ

ነ ቱምሲ ሜ

አዳ ሮባ ያ ቱማኮ

ነ ቱምሲ ሜ

ከለቻፋ ጫጩሌያ ቱ ማኮ

ነ ቱምሲ ሜ

ሀዩ ብያ ያ ቱማ ኮ

ነ ቱምሲ ሜ

የወጣቶች

ያ አሮሞ ሲፋ ገልቴ አዳቴ

ኬሳቴ አባቴ ጀ ቤፋታኦ ያዳን

ያአባ ቢያ ሲፋ ገልቴ አዳቴ

ኬሳቴ አባቴ ጀቤፋታን የዳን

መልካ ኤርጋ ገሀኒ ቦዳ ጃርሶሌ ኒ ኤቢሳ

የሽማግሌዎች ምረቃት ሀዩ ያዋቃ

ዋቃ ኡማ ዋቃ ኡመማ

ቶከቻ ዋቃ ዲባ

ሌም ገረ ተሊላ

አባ ዱባ ፈ ጃላላ

ከን ሲ ኡሜ ሂንጅሩ
ከን ሲ መሌ ኡመሜ ሂንጅሩ
መን ነጋን ኑ ቡልቼ ነጋንኑ አልቻ
ከስፒ የሚቀበሉት አልቻ ዋቃ
የሽማግሌዎች ምረቃትሀማ ኑራ ቀቢ
ከስር የሚቀበሉትቶላ ኑራ ቀቢ
ከስር የሚቀበሉትቀቢ ዋቃ
የሽማግሌዎች ምረቃትሀማ ኑራ ቀቢ
ከስር የሚቀበሉትቀቢ ዋቃ
የሽማግሌዎች ምረቃትከን በረናን ኑ ጌሴ በረ ዱፋን ኑ ገሂ
ከስር የሚቀበሉትገሂ ዋቃ
ወደ መልከው (አንዙ) ከደረሱ በኋላ አባ ገዳዎች አስቀድመው
ይመርቃሉ፡፡ ከዝያም ሁሉም በቅደም ተከተል የኢፌዴሪውን ስነ-ስርዓት
በማከናወን እየአዜሙ ይመለሳሉ፡፡

የኢትዮጵያ ትያትር፣የፊልም በለሙያዎች እና ሥራዎቻቸው

በተለያዩ ሀገራት ውስጥ የትያትር ጥበብ መነሻው የማህበረሰቡ ሥነ-ቃል እና የማህበረሰቡ አኗኗር ዘዴ ላይ በመመስረት እያደገ መጣ፡፡ በሀገራችን ኢትዮጵያ የትያትር ጥበብ እድገት እንደ ሌሎቹ የአለም ሀገራት (እንደነ ግሪክ እና ሮም) በቀጥታ የማህበረሰቡ ሥነ-ቃል ላይ የተመሰረተ አጀማመር ባይኖረውም የወደኋላ እድገቱ የማህበረሰቡ የዕለት ተዕለት የሕይወት ውጤት ነው፡፡ በዚህ ጊዜ የኢትዮጵያ ዘመናዊ ትያትር በውጭ ሐገር በቆዩት ኢትዮጵያዊ በጅሮንድ ተክለሐዋሪያት ተክለማሪያም በተባሉ በ1913 ዓ.ም. የአውሬዎች ታሪክ

ላይ የተመሰረተ “የአውሬዎች ኮሚዲያ መሳለቂያ” (ፋቡላ) የተሰኘ ተውኔት በማዘጋጀት ቀረበ። በማስቀጠል የኢትዮጵያ የትያትር ጥበብ በተፈሪ መኮነን እና በዳግማዊ ምኒልክ ት/ቤት ተጀመረ። በ 1917 ዓ.ም. ከውጭ ሀገር በመጡ መምህራኖች በተጠቀሱ ትምህርት ቤቶች የትያትር ጥበብን በማስተማር ማሰራት ጀመሩ። በዚህ ጊዜ እንደነ የፍታሔ ንጉሴ ፤ መላኩ በጎሰውና ሌሎች የትያትር ጥበብን ማስፋፋት ጀመሩ።

የትያትር ቤቶች መከፈት ለትያትር ጥበብ እድገት ትልቅ መሰረት የጣለ ነበር። ከነዚህ ትያትር ቤቶች መካከል ሐገር ፍቅር በ 1941፤ ብሔራዊ ትያትር 1956፤ ራስ ትያትር እና የሕፃናትና ወጣቶች በመከፈት ትያትርና ፊልሞች መታየት ጀመሩ። በዚህ መሰረት በርካታ ሰዎች ሞያውን እየተቀላቀሉ መጡ።

በዚህ ሂደት እንደነ ጠጋዬ ገብረመድህን (ጠጋዬ ሮበል ቀዌላ)፤ መንግስቱ፤ ለማ፤ መላኩ አሻግራ፤ ደበበ እሼቱ፤ ወጋዬሁ ንጋቱ፤ ሓይማኖት አለሙ የመሳሰሉ ባለሞያዎች ለሀገራችን የትያትርና ፊልም እድገት ከፍተኛ ሚና ተጫውተዋል።

በተጨማሪም የትያትር ጥበብ ትምህርት ክፍል በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በ1970 በመከፈት የትያትር ጥበብ በለሙያዎችን በማፍራት የትያትር ጥበብ ሙያዊ እዉቅና እንዲያገኝ ሆነ።

በተያያዘ ሁኔታ ከኃይለስላሴ ዘመን ጀምሮ የአፋን ኦሮሞ ትያትር ጥበብ በተወሰኑ የኦሮሞ ታጋይ ወጣቶች በ 1958 ዓ. ም. ተፅፎ መታየት ተጀመረ። በኃይለስላሴ ጊዜ ከተመደረከ ተውኔት አንዱ “ትምህርት” የተሰኘ በ ማሞ መዘምር የተፃፈ ነበር። በደርግ ዘመን ደግሞ “በረ

ቢራን በሪተ” የተሰኘ ተውኔት 1967 ዓ.ም. በ ኃይሌ ፊዳ የተፃፈ ሲሆን ቀስ በቀስ የአፋን ኦሮሞ ተውኔቶች እያደገ መጣ፡፡

በ 1983 ዓ. ም. መጨረሻዎቹ ቆረኖ የተሰኘ ተውኔት ከእንግሊዝኛ ወደ አማሪኛ በ አቦነህ አሻግሬ ተተርጉሞ በ ዲማ አበራ ደግሞ ወደ አፋን ኦሮሞ ተተረጎመ፡፡ ይህ ተውኔት በሞቱማ አሰፋ፤ ማርታ ስለሺና ዲማ አበራ ተመድርኳል፡፡ በ 1984 ዱከናን ዱብ የተሰኘ ተውኔትን ጀናን በ ዳባ ወዴሳ ተፅፎ በ ተስፋዬ መኮንን ተዘጋጅቶ ለተመልካች ቀርቧል፡፡ በ 1985 ጂልቢቤ የተሰኘ ተውኔት እንዲሁም ለክሊክሳና ጉሌ ቡላ በ ፈይሳ ያደሳ ተፅፈውና ተዘጋጅተው ለህዝብ ቀርበዋል፡፡ በ1986 ሁሉቆ የተሰኘ በ አብዱናስር ሀጂ፤ በ 1987 ዳዊቲ ጂሬኛ በሙሉጌታ ነጋሳ ተፅፎ በ ዲማ አበራ የተዘጋጀ፤ በ 1992 ጉማ የተሰኘ በ ሙሉጌታ ነጋሳና ዲማ አበራ፤ ፋንዶፍቲቸ ገዶ በ ህንሴኔ መኩሪያ፤ ሞርኪ በ ሞቱማ አሰፋና አባ መኮ የተሰኘ በ 2010 በ ሉባባ ጀማል ተፅፎ በመዘጋጀት በተላያዩ መድረኮች ቀርበዋል፡፡ በዚህ 2010 ጎዶ ጢቂ የተሰኘ ከአማሪኛ ባቢሎን በሳሎን ከተሰኘ ተውኔት በ ከበደ ዉድነህ ተተርጉሞ በ ፍቅር አምሳሉ ተዘጋጅቶ ለተመልካች ቀርቧል፡፡ እንደዚሁም በ 2014 ሚሊ በከር የተሰኘ በ ወቢ በርኬሳ ተፅፎ ለህዝብ በመቅረቡ የአፋን ኦሮሞ ትያትር ጥበብ እየተስፋፋ መምጣት ችሏል ፡፡

በፊልም እድገት ደግሞ ሰንመለከት ሂሩት አባቷ ማነዉ የተሰኘ ፊልም በ ኢላላ ኢብሳ እና ጉማ ተፅፎ ለመታየት በቅቷል፡፡

እንዲሁም የአፋን ኦሮሞ ፊልም እያደገ በማምጣቱ ለምሳሌ፡ ኤላ የተሰኘ በአብራሃም ጃለታ ፣ሚጡ በቢቅላ አስፋው፤ ለፋሬ ለፌ በጂማ ገለታ፤ ጋዲ ሂሬ በሜላል ገመቹ፤ ዋዳ በአንድነት አለሙ፤ አሳንቲ በኬይሪያት ዩሱፍ፤ዳንዲ ወልመራ በአማኑኤል አባገሮ፤ ሐቀ ደበ

በገመቹ ደጉሼ፣ጃተኒ ጅሬኛ በዩይስ ብሩ፡ ከሌ ኢሰ ከሌሳ በኤሊያስ ክፍሉ፣ጢቂ በሴና ሰለሞን፣ራዊ በገለተሳ ነገሪ፣ሞኦ በቤኪ ሁማ፣ሳመሎ በያዲ ብርሃኑ፣ ሚዳመ በሂርኮ ሁንዴ፣ሚልኪ በቶለሳ ድንገታ፣ጨንጨለ ጃለላ በዳዲ ሃይለ፣ለፌ ሐርሜ በደጀኔ፣አማና በገመዶ እና የመሳሰሉ የፊልም በለሙያዎችና ሥራዎቻቸው በጥቂት የተጠቀሱ ሲሆን ሌሎችም የአፋን ኦሮሞ ፊልሞች እየተሰሩ ይገኛሉ፡፡ በዚህ መሰረት የፊልም በለሙያዎች ሙያውንም በመቀላቀል የፊልም ጥበብ በእድገት ጎዳና ላይ ነው፡፡

የትወና ጥበብን በማስተዋወቅ በማህበረሰብ እውቅና እያገኙ የመጡ አንጋፋ በለሙያዎችን ስንመለከት ጥቂቶቹ፣ ሙሉጌታ ባልቻ፣ ታደሰ ጩኬ፣ ብርሃኑ አድማሱ፣ አበበች አጀማ፣ የሺ ረጋሳ፣ ሁምኔቻ አሰፋ፣ ኦሊ ነጋ፣ ዳዲ ቱፋ፣ ታምራት ከበደ፣ ጂማ ገለታ፣ ምንትዋብ ሀይለ፣ ሀዊ ሀይለ፣ አባቦ ወርቂና፣ ፍቅር አምሳሉ፣ ዳባ ገርበባ፣ ቀልቤሳ መገርሳና ሌሎች የመሳሰሉት ናቸው፡፡ በ አሁኑ ጊዜ የፊልምና ትያትር ጥበብ ባለሞያዎች በተለያዩ አካባቢዎች ጥበቡን እያሳደጉ ይገናሉ፡፡

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል ከሆኑ እውነት ትክክል ካልሆነ ሐሰት በማለት መልሱ

1. የትያትር እድገት መሰረት እምነትና ስነ-ቃል ላይ የተመሰረተ አይደለም፡፡ ሐ
2. የትያትር ጥበብ ታሪክ መነሻው ኢትዮጵያ ነው፡፡ ሐ
3. የኢትዮጵያ ዘመናዊ ትያትር በበጅሮንድ ተክለሐዋሪያት ተክለማሪያም ተጀመረ፡፡ እ
4. በ አፋን ኦሮሞ የተፃፈ የመጀመሪያው የትያትር ተውኔት ጉማ ይባላል፡፡ ሐ

5. በማሞ መዘምር የተፃፈ የትያትር ተውኔት በረ ቢራን በሪተ ይባላል፡፡ ሐ

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ከተሰጡት ምርጫዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ

1. ኤላ የተሰኘ የአፋን ኦሮሞ ፊልም በማን ተፃፈ?

ሀ. ገመዶ ለ. አብርሃም ጃለታ ሐ. ጂማ ገለታ መ. ሁሉም

2. በ ሜላል ገመቹ የተፃፈ ፊልም የትኛው ነው?

ሀ. ለፋፍ ለፌ ለ. መቲውን ሐ. ኃዲ ሂሬ መ. ጢቂ

3. ከሚከተሉት የሴት ተዋኪያን አንጋፋ የሚበሉት የቶቹ ናቸው?

ሀ. አባቦ ወርቂና ለ. የሺ ረጋሳ ሐ. አበበች አጀማ

መ. ለ እና ሐ

ምዕራፍ 3 ማጠቃለያ

- የኦሮሞ ህዝብ ቅልቅል ባህል ያለውና የተለያዩ ስርአቶች ውስጥ ያለፈ እና የደረሰ ነው፡፡ ከዚህ ላይ በመነሳት ባህል እና ጥበብ በኦሮሞ ብሄር ለብዙ ዘመናት ሲጨቁን ነበር፡፡
- ዘፋኞች እና ጨፋሪዎች በሙዚቃ ስርዐት በኦሮሞ ባህል ውስጥ ትልቅ ቦታ ያለው እና ከጥንት ዘመን ጀምሮ የሚገልፅ ነው፡፡ አርትሲቶች እና ጨፋሪዎችን በጥቂቱ ልንገልጽ እንችላለን፡፡
- የኦሮሞ ዘፋኞች ትላልቆች እና ታዋቂዎች የምንላቸው እንደ፡- ዌሊሶ ዲልቦ፣ለገሰ አብዲ፣አሊቢራ፣ሀሎ ዳዌ፣እልፍነሽ ቃኖ፣

አስማየሁ መሳሪያዎች ዲሳሳይኒሲን አዲሽ እና ሀጫሉ ሁንዴሳ የመሳሰሉት ናቸው፡፡

እነዚህ የኦሮሞ ዘፋኞች (መብቀኞች) የራሳቸው ብሄር፣ባህል እና እሴት ለማሳወቅ እና ለማሳደግ ትልቅ ዋጋ ከፍለዋል፡፡

- በጥንት ዘመን ሰዎች ቤታቸው ውስጥ የሚገኙ ቁሳቁሶች እንደ ጋሻ እና ጦር የመሳሰሉት የተለያዩ ቀለማት በመቀባት (ያሸበርቁበት) ያሳምሩበት ነበር፡፡
- ከጥንት ዘመን ቀለም በመነሳት በእምነት ቤቶች ውስጥ የቀለም ቅብን ስራ እየተጠቀምንበት ነበር፡፡ ወይን ጠጅ፣ቢጫ፣ቀይ፣ አረንጓዴ፣ነጭ እና ከሰል ነው፡፡
- ከጥንት ዘመን ጀምሮ ሰዎች ቀለምን ለማዘጋጀት ከአካባቢያቸው ውስጥ የሚገኙትን በመጭመቅ ወይም ፈጭተው በማዘጋጀት ለብዙ ዘመናት ሲጠቀሙበት ነበር፡፡

የምዕራፉ መልመጃ

1. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በማንበብ ሀሳባቸውን ትክክል ከሆነ እውነት ትክክለኛ ካልሆነ ደግሞ ሀሰት በማለት በጽሁፍ መልስ፡፡

1. በቆዳ ላይ የሚጻፍ ጥበብ በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ ብዙ አመታት ያለው ነው፡፡
2. ከጥንት ዘመን ጀምሮ የሰው ልጅ ከአካባቢው በሚገኙ እጽዋቶች በመጭመቅ አዘጋጅ ሲጠቀም ነበር፡፡
3. በሀገራችን ውስጥ ቀለም ሀይማኖታዊ መልዕክት ለማስተላለፍ ያገለግል ነበር፡፡
4. የስነ-ቅብ ጥበብ ከሀገራችን ስነ-ጥበባት መካከል ያልቆየ ነው፡፡
5. ሀሎ ዳዌ ከኦሮሞ አንጋፋ ዘፋኞች አንዷ ናት፡፡

1. ከዚህ በታች ካሉት ምርጫዎች አንዱ በደረ ዘመን ቀለም
ለማምረት ሲጠቀሙ የነበሩት የትኛው ነው?

ሀ. ክሶል	ሐ. የኖራ ድንጋይ
ለ. አበቦች	መ. ሁሉም መልስ ነው
2. በሰሜን ኢትዮጵያ ከጥንት ዘመን ጀምሮ ሲተቀሙበት የነበረው
ቀለም የትኛው ነው?

ሀ. ከሰል ሐ. የኖራ ድንጋይ
ለ. አበቦች መ. ሁሉም መልስ ነው

2. በሰሜን ኢትዮጵያ ከጥንት ዘመን ጀምሮ ሲተቀሙበት የነበረው ቀለም የትኛው ነው?

ሀ. ሰማያዊ ሐ. ከሰል(ጥቁር)
ለ. ብጫ መ. ሁሉም መልስ ናቸው፡፡

3. በጥንት ዘመን በቀለም ቅብ የሳሊትን ስዕል እንዳይፈነዳ እና እንዳይታጠብ ምን ሲጠቀሙ ነበር?

ሀ. የነጭ ሽንኩርት ሐ. ማጣበቂያ
ለ. ስኳር መ. ዘይት

4. የዶሮ እንቁላል በቤቴ እምነት ስነ-ስዕል ውስጥ ያለው ጠቀሜታ ምንድን ነው?

ሀ. እንዲያብረቀርቅ ሐ. በውሃ እንዳይታጠብ ያደርጋል
ለ. እዳይፈነዳዳ ያደርጋል መ. ሁሊም መልስ ናቸው፡፡

5. ዶክተር አሊ በፊር አፍረን ቀሎ የተቀላቀለበት አመተ ምህረት የትኛው ነው?

0. 1963 2. 9. 2000
 1. 1971 2. 9. 2000
 2. 1950 2. 9. 2000
 3. 1965 2. 9. 2000

6. አርቲስት እልፍነሽ ቀኖ የትኛው ዞን ውስጥ ተወለደች

ሀ. ምዕራብ አርሲ ለ. ባሌ ሐ. ምስራቅ ወለጋ
መ. ምዕራብ ወለጋ

7. አቦሌሲ ጋሪን ሲ አሌ ገለታ የሚለው ሙዚቃ በማን ተዘፈነ

ሀ. እልፍነሽ ቀኖ ለ. አሊ ሽቦ ሐ. ሃሎ ዳዊ መ. አሊ ቢራ

III. ከዚህ በታች በተሰጡት ባዶ ቦታ ላይ ሙላ/ዪ

1. _____ በ1988

ሀምሌ 24 እ.ኤ.አ አቆጣጠር በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ ሽሮ
ሜዳ ቦታ ላይ ተገድሏል፡፡

2. _____ በ 1967

በኢ.አ. አቆጣጠር ምስራቅ ኦሮሚያ ክልል ውስጥ በሀረማያ
ከተማ ተወልዷል፡፡

3. _____ ኢትዮጵያ

ውስጥ የማስንቆ ሲጫወት ይታወቅ ነበር፡፡

4. _____ በ 1930

በኢትዮጵያ አቆጣጠር ጀምሮ የማስንቆ ዜማን በመጠቀም
በመዝፈን ይታወቃል፡፡

5. _____ በ1950

የድሬደዋ ከተማ ለገ-ሀር በሚባል ስፍራ ተወልዷል፡፡

ምዕራፍ 4

የሥነ-ጥበባት መስዕቦች

የዚህ ምዕራፍ ትምህርት ጠቀሜታው፡-

ተማሪዎች የዚህን ትምህርት ክፍል ሲያጠናቅቁ

- በአካባቢያችሁ የሚገኙ ነገሮች ላይ ቀለሞችን በማዘጋጀት ለይታችሁ ታደንቃላችሁ፡፡
- በአካባቢያችሁ የተዘጋጁ ቀለሞች ስለ አቀባባቸው ትረዳላችሁ
- የተግባር ትምህርት ያለው ጠቀሜታ ትረዳላችሁ
- ሀገር በቀል እውቀት ስራ በስነ-ጥበባት ውስጥ የህብረተሰብ ጠቀሜታ ታውቃላችሁ
- ሀገር በቀል እውቀት በስነ-ጥበባት ስራዎችን ትረዳላችሁ

መግቢያ

ከጥንት ዘመን ጀምሮ የሰው ልጅ የባህል ቀለሞች በማዘጋጀት ሲጠቀሙበት የነበረ ነው፡፡ ቀለም ለማዘጋጀት የነበሩት፡- የአካባቢያቸው ለማስመር እና የራሳቸው ተፈጥሮ በመቀባት የሚያሳምሩበት ነው፡፡ በምዕራፍ ሶስት ውስጥ የኦሮሞ ዘፋኞች እና ጨፋሪዎች ታሪክ ተምረሃል፡፡ እንዲሁም በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ሀገር በቀል እውቀት እና ስነ-ጥበባት ትማራላችሁ፡፡

4.1 የስነ-ጥበባት ስራ ጥቅም በተግባር ማሳየት

ተግባር 1. በስነ-ጥበባት ስራ ውስጥ አንዱን በመምረጥ ከአዘጋጃችሁ በኋላ በቡድን ሆናችሁ ለክፍል ተማሪዎች አቅርቡ

ስነ-ጥበብ በህብረተሰብ ውስጥ ያለው ድርሻና ጥቅም የህብረተሰብን በህል ለማሳወቅ ያለው ትልቅ ነው። ይሁን እና ከዚህ ውስጥ ትላልቅ ስራዎች እንደ ቀጥተኛ ስርጭት፣የተለያዩ ስብሰባዎች፣የተሌቪዢን ስርጭት፣ የትያትር ዝግጅት፣የዘፈን ቅጅ፣ማህበራዊ ጉዳይ፣በስነ ጥበብ ውስጥ መድረክን ማሳመር፣መሀከለኛ መዝናኛ እና ዘፈን እና ውዝዋዜ የስነ-ጥበብ ውጤቶች ናቸው። እንደዚሁም በስነ ጥበባት ውስጥ ተከታታይ ግንኙነቶች የምናጠናክርበት፣የምንገልጽበት እና የአኗኗሮች የምናጠናክርበት ነው።

4.2 ሀገር በቀል ስነ-ጥበባት ስራዎች

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናጸፉት የሚገባቸው የመማር ብቃት ከዚህ ትምህርት ርዕስ በስተ መጨረሻ፡-

- በአካባቢያቸው ያሉት ነገሮች ላይ ቀለሞችን በማዘጋጀት ትገልጻላችሁ።
- በአካባቢያችሁ ያሉት ቀለሞች የተዘጋጀበት ጠቀሜታን ትገልጻላችሁ።

ውይይት 1 ያለህበት ህብረተሰብ በራሳቸው መንገድ አዘጋጅተው የሚጠቀሙት ቀለም አለ አይተህ የምታውቅ ከሆነ ምን አይነት መልኮች (ቀለም) እና ከምን ላይ የተሰሩ ናቸው።

ያዘጋጃችሁት ቀለም ለምን ለምን ይጠቅሙታል እንደ አቀማመጣችሁ በቡድን ተወያዩ እና ለክፍል ተማሪዎች አቅርቡ፡፡

የሰው ልጆች ከጥንት ጀምሮ በቴክኖሎጂ መታገዝ ሳይጀመሩ በፊት በራሱ መንገድ የተለያዩ ቀለማትን በቀላል ዘዴ በማምረት የቀለም ቅብ ስራን እንሚሰሩ ታሪክ ያመለክታል፡፡ እኚህን ቀለማትም ከቅጠሎች፣ አበቦች፣ ስራስር፣ የእጽዋት ግንድ፣ መልክ ያላቸው አፍሮዎች፣ ኖራ ድንጋይ፣ ከሰል እና የመሳሰሉትን በማዘጋጀት ለቀለም ቅብ ስራ ይጠቀሙ እንደነበር ይታወቃል፡፡ መሃበረሰባችን ከላይ የተጠቀሱትን ቀለሞች በተለያዩ ሁኔታዎች እና ስፍራዎች ላይ ቤታቸውን ለማሳመር ብሎም የተለያዩ ውበቶችን ለመፍጠር እና ሰውነታቸውን ማስዋብ ሲሉ ቀለሞችን አዘጋጅተው ይጠቀሙ ነበር፡፡

በተጨማሪም፡- በተለያዩ ስፍራዎች የቤተ እምነት ስዕሎች፣ ጽሁፎች እና የተለያዩ እምነታዊ መልዕክት ያላቸውን በጣሪያ፣ ምሰሶ እና ሌላ የተለያዩ ስፍራዎች ላይ ቀለማትን አዘጋጅተው ይሰሩ ነበር፡፡ ይህን በቀለም ቅብ ከሰሩ በኋላ ደግሞ እንዳይሰነጣጠቅ ወይም በውሃ እንዳይታጠብ የእንቁላል ነጩን ፍሳሽ (ከቅርፊቱ እና አስኳሉ መሀል ያለው) ከተጨቀጨቀ ነጭ ሽንኩርት ውሃ ጋር በማደባለቅ የስዕሉን ውጫዊ ገጽታ ይቀቡት ነበር፡፡ ይህም የስዕሉን ውበት እና ቆይታ ይጨምራል ማለት ነው፡፡

በአጠቃላይ አካባቢያችን በሚገኙ የተለያዩ ቁሳቁሶች በመጠቀም ቀለማት አምርተን የተለያዩ ጉዳዮች መጠቀም ይቻላል፡፡ ማህበረሰባችንም ከዚህ በታች ያሉትን ቀለማት በማዘጋጀት ስንጠቀምበት ነበር፡፡ እኛም ቀለማትን እንዴት እና በምን ቅድመ ተከተል ሲያዘጋጅ እንደነበረ ከዚህ በታች እንመልከት፡-

ቀይ ቀለም

ቀይ ቀለም በሁለት (2) ነገሮች ይዘጋጃል፡፡ እነርሱም፡-

1. ከቀይ አበባ ላይ ይዘጋጃል
2. ከቀይ አፈር ከሆነ ላይ ይዘጋጃል

ሀ. ቀይ ቀለም ብሩ ቀይ አበባ ከሆነ ላይ ለማዘጋጀት የሚያስፈልጉን ቁሳቁሶች (እቃዎች)

- የአበባ ማስቀመጫ
- ውሃ
- ኩባያ
- ማንኪያ

አዘገጃጀቱ

ከቀይ አበባ

የአበባው ማስቀመጫ ውስጥ አበባውን በደንብ ማሸት

የተፈለገውን ብርሃን ማገናኘት አለበት

ሁለት ኩባያ ቀይ አበባ ውስጥ አምስት የሻይ ማንኪያ ውሃ መጨመር፡፡

ይህ ማለት እንደ አስፈላጊነቱ ውሃውን መጨመር ወይም መቀነስ እንችላለን፡፡

ከዛ በኋላ የአበባ ቀለም እስከሚይዝ መጨመር ለሦስት ቀን ያህል

በማሸግ ቤት ውስጥ ማስቀመጥ

ከሶስት ቀን በኋላ ስዕሉን ማስመሰል ይቻላል፡፡

ለ. ቀይ ቀለም ከቀይ አፈር ላይ ለማዘጋጀት የሚያስፈልጉ ነገሮች

- የተመረጠ ቀይ አፈር
- ውሃ የምናፈላበት
- ስኳር
- ቀይ አፈሩ የሚፈጭበጥ ነገር (መጅ)

- መጥረቢያ
- ወንፊት

አዘገጃጀቱ

1. የተመረጠ ቀይ አፈር መሆኑን ማረጋገጥ አለብን፡፡
 2. ቀይ አፈርን አንድ ላይ በምናደባልቅበት ጊዜ ሌላ አፈር እንዳይደባልቅበት መጠንቀቅ ወይም ሳርና ከሰል ከውስጡ ማጽዳት
 3. ተቆፍሮ የወጣውን አፈር በሙቀጫ መውቀጥ ወይም በወፍጮ ድንጋይ ላይ በመጅ በመፍጨት ማድቀቅ
 4. የተፈጨውን ወይም የደቀቀውን አፈር በወንፊት መንፋት ትንሽ ጠጠሮች ከውስጡ ማጽዳት
 5. በተገኘው እቃ ወይም ብረተማ ነገሮች እንደ በረትድስት እና ማንቆርቆሪያ በመሳሰሉት ውሃውን ማፍላት
 6. የደቀቀውን ወይም የተፈጨውን አፈር ንጹህ መሆኑን ከአረጋገጣችሁ በኋላ የተዘጋጀውን ንጹህ አፈር የፈላወን ውሃ ቀስ ብለን በማርከፍከፍ ማዳረስ
 7. አፈር እና ውሃውን ከአደባባቅን በኋላ ስኳር እንጨምራለን፡፡
 8. 1 ኪ.ግራም አፈር እና ሁለት ማንኪያ ስኳር እንጨምራለን፡፡
 9. ስኳሩን እና አፈሩን አብረን ካብላላን /ከደባለቅን/ በኋላ እናቦካዋለን
 10. ቀዝቀዝ ያለ ቦታ ውስጥ ከ 24 እስከ 48 ሰዓት እንዲቀመጥ /እንዲቀዘቀዝ/ ማድረግ
 11. ከዚህ በኋላ በደንብ ማብላላት እንዲዋሀድ ማድረግ እና የውሃውን ቀለም በመጨመር መጠቀም እንችላለን፡፡
2. ጥቁር ቀለም

ጥቁር ቀለም፡- ማዘጋጀት የምንችለው ነገሮች እነደ ከሰል፣ምጣድ፣ ሸክላ፣ እና የኩራዝ ጥላሽት የመሳሰሉትን በማዋሃድ ማዘጋጀት እንችላለን፡፡

ጥቁር ቀለም ለመስራት የሚያስፈልጉ ቁሳቁሶች /እቃዎች/ በእንጨት ማማሰል

- ቆርቆሮ
- ኩባያ
- ማንኪያ
- ስኳር
- ውሃ

አዘገጃጀቱ

1. የምጣድ ጥላሽት፣ኩራዝ እና ጀበና /የብረት ምጣድ፣ኩራዝ እና ጀበና ከመሳሰሉት ላይ በሹል እንጨት እየፈቀፈቃችሁ ሲኒ ውስጥ አስቀምጡ፡፡
2. አንድ ላይ የተቀመጠውን /የተደረገውን/ ከሰል ውሃ በትንሽ ትንሽ መጨመር በእንጨት ማሸት
3. ግማሽ ኩባያ ሻይ ላይ ሰባት ማንኪያ ውሃ መጨመር
4. በደንብ የተብላላውን ከሰል የጸሀይ ብርሃን ላይ ማስቀመጥ፡፡ ምክንያቱም በውስጡ የያዘውን ውሃ እንዲፈላ ይረዳዋል፡፡
5. አሁንም ሁለት ግዜ ትንሽ ውሃ በመጨመር ጸሀይ ብርሃን የሚያገኝበት ቦታ ላይ ማስቀመጥ፡፡
6. በሶስተኛው ቀን መልሰን እዛው ማስቀመጥ አለብን፡፡
7. በሶስተኛው ቀን ውሃ እንጨምራለን፡፡ ከጨመርንም በኋላ በደንብ ማሸት ከአሸን በኋላ አንድ ማንኪያ ስኳር መጨመር ከዛን በደንብ

ስኳሩን ከውሃ ጋር ካሸን በኋላ ወደ ፀሀይ ብርሃን የሚገኝበት ቦታ ላይ ማስቀመጥ፡፡

8. ከዚያም በኋላ በውሃ በማቅጠን መጠቀም ይቻላል፡፡ ቀለሙም ሲደርቅ እንኳን ውሃ በመጨመር ለሳምንት እና ከዚያም በላይ መተቀም ይቻላል፡፡

ጥቁር ቀለምን የምናዘጋጅባቸው ነገሮች እንደ ከሳል፣አሻሮ፣የእጽዋቶች ስራ ስር እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

ተግባር 1

ከላይ የተዘረዘሩትን ቀደም ተከተል መከተል ጥቁር ቀለምን መግኘት ከምትችሉት ነገር ላይ በቤታችሁ በማዘጋጀት ለመምህራችሁ አቅርቡ፡፡

3. ቢጫ ቀለም

ቢጫ ቀለም ከእርድ ስራ ስሮች ላይ ለማዘጋጀት የሚያስፈልጉን ነገሮች

- ቢላ፣ከተር ወይም መጥረቢያ
- ቆረቆሮ እና ውሃ
- ሙቀጫ ወይም መጅ

አዘገጃጀትነቱ

1. የአንድ ስር እንደ ድንች ስሮች ስለሆኑ ከመሬት ውስጥ በማውጣት በደንብ ማጽዳት፡፡
2. በደንብ ከአጠባችሁ በኋላ የድንቹን ልጣጭ በቢላ መፋቅ
3. የእርድ ስር እንደ ድንች ስሮች ስለሆነ ከመሬት ውስጥ በማውጣት በደንብ ማጽዳት
4. በደንብ ከአጠባችሁ/ከአጸዳችሁ/ በኋላ የድንቹን ልጣጭ በቢላ መፋቅ ከዚያ በኋላ እንደ ሽንኩርት መቁረጥ እና የጸሀይ ብርሃን ያለበት

ቦታ ማስቀመጥ እስከ (3) ቀን የጸሀይ ብርሃን ሲያገኝ የነበረውን በአራተኛ (4) ቀን መውቀጥ ወይም መፍጨት፡፡

5. እርድ (መመቆ) ስሮች በደንብ ከወቀጣችሁ ወይም ከአደቀቃችሁ በኋላ በወንፊት መንፋት ከነፋችሁ በኋላ ልጣጩን፣ጸጉሩን እና ስር ያልተፈለጉ ነገሮችን ማጽዳት፡፡

ውሃውን በደንብ ማፍላት በኋላ የተፈጨውን እርድ (መመቆ) ቀስ በቀስ እንደ ሽሮ በመጨመር እና እንዳይጓጉል በደንብ ማማሰል ወይም ማየት፡፡

6. ቀለም እንዳይቀጥን እና እንዳይወፍር በማየት ውሃውን ቀስ በቀስ ከጨመርን በኋላ በማውታት እንዲቀዘቅዝ ማድረግ፡፡

7. ከዚህ በላይ ያሉትን ቅደም ተከተል ካለፍን በኋላ የቀለም ቅብ ስራ መጠቀም እንችላለን፡፡

4 . አረንጓዴ ቀለም

አረንጓዴ ቀለም ከብሳና ቅጠል ወይም የአጸ ፋሪስ ቅጠል ላይ ለማዘጋጀት የሚያስፈልጉ ነገሮች፡-

- የድንጋይ ወፍጮ መፍጫ መጅ ወይም ሙቀጫ
- ጎርጓዳ ሳህን
- ኩባያ

አዘገጃጀት

- የብሳና ቅጠል ወይም የ አጸፋሪስ ቅጠል በአንድ ላይ ማድረግ መውቀጥ
- የተወቀጠውን ቅጠል ጎርጓዳ ሳህን ውስጥ ማስቀመጥ ቀስ በቀስ ውሃውን በመጨመር መጭመቅ
- የብሳና ቅጠል ግማሹን የሻይ ኩባያ ውስጥ ኑስ ውሃ በመጨመር መጠቀም እንችላለን፡፡

ማሳሰቢያ:- ይህ ቀለም ከጥቂት ጊዜ በኋላ አረንጓዴ መልክ የያዘ ሲሆን ለመጻፍ ስማይችል መልኩን ወደ አፈር ስለሚቀይር ለመጻፍ አይሆንም፡፡ ይሁን እንጂ፡- ከረጋ በኋላም ውሃ በመጨመር ስዕል ልንስልበት እንችላለን፡፡ ከዚህም ውጪ አረንጓዴ ቀለምን ከቅጠላ ቅጠሎች፣ ስራ ስሮች፣ ከዛፍ ፍሬዎች፣ እና የመሳሰሉት ላይ ማዘጋጀት ይቻላል፡፡ ነገር ብን አንዳንድ እጽዋቶች በጣም መርዛማ ስለሆኑ መቅመስም ሆነ ወደ አይናችን እና ቆዳችን ማምጣት ላይ ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ በአጭሩ፣ ሰዎች ከዱሮ ዘመን ጀምረው ከላይ ለመጥቀስ እንደተሞከረው ከአካባቢያቸው በቀላሉ ማግኘት ከሚችሉት ነገሮች ተጠቀመው ብዙ ቀለማትን ፈጥረው (አዘጋጅተው) ይጠቀሙ ነበር፡፡ ይሁን እንጂ አሁንም ቢሆን አንዳንድ ቦታዎች ላይ የሚጠቀሙት ነው፡፡ ለምሳሌ፡- ቤታቸውን፣ አበባዎች እና ጥላሽትን በመጠቀም የተለያዩ ፓተርን (ድግግሞሽ) ሰርተው ያሳምራሉ፡፡

ተግባር 2

ቀይ ቀለም፣ ቢጫ፣ ሰማያዊ፣ አረንጓዴ እና የመሳሰሉትን ቀለማትን በአካባቢያችሁ ማግኘት ከምትችሉበት ነገሮች ላይ አዘጋጁና በክፍላችሁ ውስጥ ለሙሉ ተማሪዎች አሳዩ፡፡ በተጨማሪም የዘጋጃቸውን ቅደም ተከተል እና የተጎናጸፋችሁን እውቀት አቀናብሩና ለክፍላችሁ አቅርቡ፡፡

4.2.2. ሀገር በቀል የሆኑ የሙዚቃ ስራዎች

ሀ. ሀገር በቀል ሙዚቃ እና ውዝዋዜ ለህብረተሰቡ ለማቆየት ምን አይነት ጥበቀና እንክብካቤ ሊደረግላቸው ይገባል፡፡

ለ. የሀገር በቀል ሙዚቃ በአካባቢያችሁ ያለውን ከጻፋችሁ በኋላ በተግባረ አሳዩ

እድገት እና ስልጣኔ በአደገ መጠን የሀገር በቀል ሙዚቃ እንዲጠፋና የህብረተሰቡ ትኩረት እንዲቀንስ ያደርጋል፡፡ ሙዚቃ እና ውዝዋዜ በሀገር በቀል የአንድ ህብረተሰብ ግንኙነትን የሚያሳይ እና የሚያሳድግ ስለሆነ በቂ ጥበቃ እና እንክብካቤ መደረግ አለበት፡፡ በተረፈ ሙዚቃ እና ውዝዋዜ የአንድ ህብረተሰብ ማንነት የሚጠብቅ፣ የሚያሳድግ እና ከትውልድ ወደ ትውልድ ከማስተላለፍም አልፎበአንድ ብሔር ስሜት መካከል ያውን ለማስተላለፍ እና በማጠናከር ላይ ትልቅ ቦታ አለው፡፡

4.2.3. የሀገር በቀል የትያትር ስራዎች

የሀገር በቀል እውቀት የህብረተሰብ የባህል አይነት ሲሆን በዓል እና ክብረ በዓላት ላይ ተረት፣ትረካ፣ወግ እና የህብረተሰብ አኗኗር ሁኔታ ካለፈው እና አሁን ካለው የሚያስተዋውቅ ነው፡፡ የሀገር በቀል የእውቀት ክዋኔ በቀላሉ የድሮ እና የአሁን (ዘመናዊ) በመባል መመደብ አይችልም፡፡ ግን ሀገር በቀል እውቀት ባህላዊ ልማዶችን መሰረት በማድረግ በሚኖሩበት ህብረተሰብ ከትውልድ ወደ ትውልድ እየተላለፈ የመጣ ነው፡፡

የሀገር በቀል እውቀት ክዋኔ ከዚህ በታች ባለው መግለጽ ይቻላል፡፡ አነሱም፡-

- ጭውውት
- ውዝዋዜ
- ክዋኔ
- ዝግጅት

የሀገር በቀል እውቀት ክንዋኔ ፎርምና ድራማ ዝግጅት ሁኔታ ከውስጡ አለው፡፡ እነርሱም ፡-

የመንገድ ላይ ትያትር

- ጽሁፍ
- ክብረ በዓል
- የውዝዋዜ ክወና
- የድራማ ክወና
- ፌስቲ ቫል /በዓል/

በአጠቃላይ የሀገር በቀል እውቀት ክዋኔ የተለያዩ ባለሞያዎችን

በማሳተፍ የሚሰራ ነው፡፡

የሀገር በቀል ክወና ማሳያ ከስነ ጥበባት አይነት በብዛት በውስጡ ይይዛል፡፡ ከእነረሱም ውስጥ መብረታተቀናጀ ተውኔት እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

የሀገር በቀል ዕውቀት ክዋኔ ባህሪ

የሀገር በቀል እውቀት ማሳያ ሀገራት እና በተለያዩ ብሄረሰብ ውስጥ በመሰራጨት አንድ የህብረተሰብ ባህል በማስተዋወቅ እና በማስፋፋት ውስጥ ትልቅ ቦታ አለው፡፡

ትላልቅ የሀገር በቀል እውቀት ማሳያ ሀገራት እና በተለያዩ ብሄረሰብ ውስጥ በመሰራጨት የአንድን ህብረተሰብ ባህል በማስተዋወቅ እና በማስፋፋት ውስጥ ትልቅ ሚና አለው፡፡ ትላልቅ የሀገር በቀል እውቀት ክዋኔ ባህሪያት በመባል የሚታወቁ፡-

- ባህል እና ህገ-መንግስት ማሳደስ እና ማስተማር
- ክብረ በአላት
- ትረካ ወግ /ተረት/
- የአንድ ህብረተሰብ ቋንቋን ማሳደግ
- ማዝናናት
- የግለሰቦችን ልምድ ማቆየት /መቅረጽ/ እና ማሳየት፡፡

- ከሀገር በቀል እውቀት ልምድ ጋር አብሮ መቆየት እና ግልጽ ማድረግ፡፡
- የአንድ ህብረተሰብ የሀገር በቀል እውቀት ለሰፊው ህዝብ ማሳየት፡፡

የሀገር በቀል እውቀት ክዋኔ የባህል ቅርሶች ከነበረው እና ወደ ፊት መምጣት የሚችሉትን የምናሳይበት ዘዴ ነው፡፡ የሀገር በቀል እውቀት ክዋኔ በተለያየ ቦታ ሊካሄድ የሚችል ሲሆን በትያትር አዳራሽ እና በመንገድ ላይ ሊታይ የችላል፡፡

ባለፉት ክፍል ውስጥ እንደተማራችሁት የሀገር በቀል ክወና የባህል ድራማ በመባል ይታወቃል፡፡ ስለኢህ ይህ የባህል ድራማ የባህል ቅርሶች እንደ ዜማ/መዝሙር፣ውዝዋዜ፣ትረካ ወይም በአንድ አይነት ላይ የተመሰረት መተረክ እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

በመሰረታዊ መመዘኛ ላይ የተመሰረተ የባህል ቅርሶች መጠበቅ ይቻላል፡፡

እነዚህ መመዘኛዎችም፡-

- የሀገር በቀል ጥበቃ
- ማብራሪያ፣መጠነት፣እውነተኛነት
- በራስ ምስጢር መተማመን
- ባህርይ
- የጠፋን ባህል መመለስ
- የባህል ቀጣይነት

ከዚህ በመቀጠል አንዳንድ መሰረታዊ ከዚህ ስር የቅርሶች ተጠቀሚነት የባህል መሳሪያዎች እና የተዋንያን ግንኙነት ፕሮፋይልን የሀገር በቀል እውቀት እና በህብረተሰብ ማካከል ያለውን እንመለከታለን፡፡

ከበሬታ

ማንኛውም በሀገር በቀል እውቀት ላይ የሚሠራ ሰው የባህል ቅርስ መሳሪያዎች እና የህብረተሰቡን እውቀት ማክበር አስፈላጊ ነው። ስለዚህ ከበሬታ የሚባለው መመዘኛ መከተል አለበት። ሌላኛው የሀገር በቀል እውቀት በዚያ ሀገር ውስጥ ያለውን በመውሰድ መስጠት ያስፈልጋል። በባህል ፣በፌሰቲካል ወይም ማሳያ በማዘጋጀት በአቀድነው ግዜ የሀገር ሽማግሌ ማንነት ወይም ልዩ ችሎታ ያላቸውን ማግኘት አለብን።

ማንነትን ካገኘን በኋላ በሚታይ ቦታ እና በሚፈጸምበት ቦታ ሁሉ ለሀገራቱ የባህል ዕውቀት ያላቸውን ሰዎች እውቅና መስጠት ያስፈልጋል።

የሀገር በቀል ባህል አስፈላጊነት የሀገር በቀል እውቀት መተካት ይቻላል። የባህል ልዩነት በመውሰድ እና በማክበር የሀገር በቀል እውቀት ማሳያ ውስጥ ትልቅ ቦታ አለው።

የሀገር በቀል እውቀት ጥበቃ

አንድ ህብረተሰብ ባህል እና የባህል ቅርሶች መሳሪያ ላይ ለመወሰን ሙሉ መብት አለው። በድራማ እድገት እና ስራ ውስጥ የህብረተሰቡ መብት የሚከበሩበት ዘዴዎች ብዙ ናቸው። ይህም በድራማ ስራ ውስጥ ማን ነው የሚተካው ብለው መለየት፣በትክክል እውቀት ያላቸውን መለየት፣መረጃ በመሰብሰብ የባህል ቅርሶች፣መሳሪያዎች የተለያየ ትርጉም ስላላቸው በማሳያ ውስጥ የምንጠቀምባቸው መለየት እና የመሳሰሉት ናቸው።

የባህላዊ ድራማ ክወና

በባህላዊ ድራማ ማሳያ ወይም የሀገር በቀል እውቀት ለስራው እውነተኛነት እና ሙሉነት ትልቅ ቦታ አለው። ለምሳሌ፡- ዜማ በሚዜምበት ግዜ ወይም በሀገር በቀል እውቀት ሲታይ በህብረተሰቡ

ቋንቋ እና ባህል መሆኑ የዜማ ባህርይ ወይም ባህሉ እንደለው ማቅረብ፤ ለማስተላለፍ የተፈለገው መልእክት እንደየ አገባባቸው ማስተላለፍ ትልቅ ቦታ አለው፡፡

የሀገር በቀል ዕውቀት አስፈላጊነት

የሀገር በቀል ዕውቀት በኢኮኖሚ ፣ ማህበረሰብአዊነት እና በባህላዊ ዘርፍ ትልቅ ጥቅም አለው፡፡ የሀገር በቀል ዕውቀት ክወና ቲያትር በሚቀየርበት ጊዜ ከዚህ በላይ በተጠቀሱት ጥቅሞች በትክክል መግለጽ ይቻላል፡፡

ሀ. የሀገር በቀል እውቀት በኢኮኖሚ ውስጥ ያለው ትቅም

የሀገር በቀል ዕውቀት በትያትር በማሳየት፤ እንደ ስነ-ጥበባት ሌላ ገቢ ማግኘት ይቻላል፡፡ የሚገኘው ገቢ ከግለሰብ ጥቅም ጀምሮ ከመነሳት ህብረተሰብ እና በሀገር ኢኮኖሚ ውስጥ ትልቅ ቦታ አለው፡፡

ለ. የሀገር በቀል እውቀት ማሳያ የሆኑ የህዝብ ግንኙነት እና ማህበረሰብ መካከል ያለውን ያጠናክራል፡፡

ከዚህም ሌላ የሀገር በቀል ዕውቀት ባለሙያ (የባህሉ ባለቤት የሆኑትን) በማገናኘት ብንኙነትን ያጠናክራል፡፡

አንዱ ህብረተሰብ ሌላውን እንዲያከብር ትልቅ ሚና/ድርሻ አለው፡፡

የስነ-ጥበባት ሥራ ሰው በሰውነቱ እኩል አድርጎ ስለሚያሳትፍ በሀገር በቀል ዕውቀት ክወና ውስጥ አካል ጉዳተኞች፣ሴቶች፣ወጣቶች፣ሕጻናት እና ሽማግሌዎች ሁሉ በእኩልነት ውስጥ ይሳተፋሉ፡፡ ስለዚህ ያደገ ማህበረሰባዊነት፣እኩልነት በመንግስት ውስጥ ትልቅ ሚና አለው፡፡

ሐ. የሀገር በቀል ዕውቀት በባህል ውስጥ ያው ጥቅም

የሀገር በቀል ስራዎች እንደአየናቸው በአጠቃላይ በህብረተሰብ ባህል ላይ የመሰረታል፡፡ ስለዚህ አንድ የህብረተሰብ ባህል በመድረክ ላይ

ማሳየት የህብረተሰቡን ባህል እና እውቀት ለዓለም ማሳየት እና ማሳደግ ውስጥ ትልቅ ሚና/ድርሻ አለው፡፡

ምዕራፍ አራት ማጠቀለያ

- ለረጅም ዓመት የቀለም አቀባብ ስራ እየሰሩ የነበሩ የተለያዩ የራሳቸው ቀለም ከአካባቢያቸው በቀላሉ ከሚገኙ ነገሮች ላይ በማዘጋጀት ይሰሩ እንደነበር ታሪክ ይገልጻል፡፡
- የቀለም አቀባብ ለእምነት ወይም ሀይማኖት ጉዳይ በጥንት አመት ውስጥ እንዳይሰነጠቅ እንቁላል እና ነጭ ሽንኩርት በመጨቅጨቅ ከውሃ ጋር በመደባለቅ በድጋሚ ቀለም ይቀቡ ነበር፡፡
- ከአካባቢያችን ከሚገኙ ለይ በተለያዩ ሁኔታ ቀለምን በማዘጋጀት ለተለያዩ ነገሮች መጠቀም ይቻላል፡፡
- ቀይን ቀለም ከቀይ አፈር ማዘጋጀት ይቻላል፡፡
- ጥቁርን አፈር የተለያዩ ከሰሎችን እንደ ምጣድ፣ማሰሮ እና ከኩረዝ ጭስ ማዘጋጀት ይቻላል፡፡
- የሀገር በቀል እውቀት ከህብረተሰብ የባህል አይነት አንዱ ነው፡፡
- የሀገር በቀል ማሳያ እና ክወና ብዙ የስነ-ጥበባት ዓይነቶች በውስጡ አለው፡፡
- የባህልን ልዩነት መውሰድ እና ማክበር በሀገር በቀል እውቀት ማሳያ ውስጥ ትልቅ ቦታ አለው፡፡

የምዕራፍ አራት መልማጃ

1. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች ትክክል ከሆነ እውነት ትክክል ካልሆነ ሐሰት በማለት መልሱ፡፡
 1. ቀይን ቀለም ከሁሉም አበባዎች ማዘጋጀት ይቻላል፡፡
 2. ብጫን ቀለም ከመቅመቆ ሥር ማዘጋጀት ይቻላል፡፡

3. አረንጓዴን ቀለም ከብሳና ቅጥል ከአጸፋሪስ ማዘጋጀት አይቻልም፡፡
4. የሀገር በቀል ዕውቀት ስነ-ትያትር ጋር ግንኙነት አለው፡፡
5. እሬቻ የሁሉም ህዝብ ሀገር በቀል እውቀት ነው፡፡

II. ከዚህ በታች ያሉትን ጥቃቂዎች ትክክለኛ የሆነውን መልስ በመምረጥ መልሱ፡፡

1. ቀለማትን ለማዘጋጀት የሚያገለግለው የቱ ነው?
ሀ. አበባ ለ. የእጽዋት ስር ሐ. አፈር መ. መልስ አልተሰጠም
2. ቀይ ቀለምን በባህላዊ ዘዴ ለማዘጋጀት የሚያገለግል የትኛው ነው?
ሀ. ከሰል ለ. አፈር ሐ. ቅጥል መ. አበባ እና አመድ
3. ጥቁርን ቀለም ለማዘጋጀት ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ የሚያገለግል የትኛው ነው?
ሀ. ምጣድ ለ. ማሰሮ ሐ. ጭስ መ. ሁሉም
4. የሀገር በቀል እውቀት ክወና በምን ሁኔታ መግለጽ ይቻላል፡፡
ሀ. በተውኔት ለ. በውዝዋዜ ሐ. በክወና መ. ሁሉም
5. የቱ የስነ -ትያትር የሀገር በቀል ዕውቀት ጥቅም አይደለም
ሀ. ኢኮኖሚን ማሳደግ ለ. የህዝብ ባህል ማስፋፋት ሐ. የህብረተሰብ ፖለቲካ መግለጽ መ. የአንድን ህብረተሰብ እሴት ማሳት
6. ሀገር በቀል እውቀት ትወና ባህርይ የሆነው የቱ ነው?
ሀ. ክብረ በአላት ሐ. ማዝናናት
ለ. የአንድን ህብረተሰብ ቋንቋ ማሳደግ መ. ሁሉም

ምእራፍ አምስት

የስነ - ጥበባት ትስስር

የዚህ ትምህርት ምዕራፍ ውጤት

በዚህ ትምህርት ምዕራፍ መጨረሻ

- የስነ-ውበት ሙያ ይለዩ
- ከሸክላ አፈር የተለያዩ ነገሮችን ይሰራሉ።
- የስነ-ጥበባት ግንኙነት ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለውን ይረዳሉ።

በግቢያ

የሸክላ አፈር የተለያዩ አይነት አለው። በዓይነቱ ላይ በመመስረት ጥቀሙንና የስራው ቅደም ተከተል መጠቀምን ይይዛል። በተጨማሪም የተለያዩ ጥንካሬ ደረጃ ስላላቸው የሚውሉበት አገልግሎት የተለያዩ ነው። እንዲሁም ከስነ-ጥበባት ትምህርት ጋር ያለው ግንኙነት በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ተጠቅሷል።

5.1 የሸክላ ስራና ማሳመሪያ ሙያ ቅደም ተከተል

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናጸፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት

በዚህ ትምህርት ርዕስ መጨረሻ

- ለሸክላ አፈር ስራ ዓይነቶች የሚውሉትን ይረዳሉ።
- የሸክላ አፈር ስራ ማምረቻ ሁኔታ እና ማሳመሪያ ይናገራሉ።

5.1.1.የስነ-ጥበብ ጌጣ ጌጥ /Decoration/

የሥነ-ጥበብ ጌጥ ከስነ-ጥበብ የስራ አይነት ዲዛይን እና ማስዋወቂያ መሳሪያዎች ጋር ትስስር ያለው ሆኖ በተለይ እነኚህ የጌጣ ጌጥ እቃዎች ያላቸው ጥራት በይበልጥ ጥቅም ያላቸው እና ዋጋ ያላቸው የሆኑ ማለት ነው፡፡

የጌጣ ጌጥ ስነ-ጥበባት የስነ-ጥበብ ወይም የእጅ ስራ መሳሪያዎች ዲዛይን እና ለጌጣ ጌጥ ማምረቻ የሚያገለግሉ በሆኑ ላይ የሚያተኩር ነው፡፡ የጌጣ ጌጥ ስነ-ጥበብ በህንጻ ውስጥ እና ውጪ ያሉ የተለያዩ ዲዛይኖች በማስዋወቅ/በማስጌጥ መስራት ነው፡፡ ለህንጻ መሳሪያ ማስዋወቂያ ለተለያዩ ዲዛይኖች የሚውሉ እንደ የሸክላ ስራ፣የብረታ ብረት ስራ፣የእንጨት ስራ፣የተለያዩ ጌጣ ጌጦች ስራ፣የሽመና ስራ እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

5.1.1.1. የሸክላ ማምረቻ ማስዋወቂያ

ለሥነ-ጥበብ ማስዋወቂያ /ማሳመሪያ/ ማምረቻ የሆኑ ነገሮች በሁለት መንገድ የሚሰሩ ነው፡፡ ሌላው አንዱ ከሸክላ የተሰሩ በእሳት ሳይሟሹ እና ከተሟሹ በኋላ የሚሰሩ ነው፡፡ ስለዚህ ለሸክላ ስራ ማምረቻ የሆኑ እንደ ልዩነታቸው መዋብ ይችላሉ ማለት ነው፡፡ ከማስዋወቂያ ቅደም ተከተሎች ውስጥ ጥቂቶቹ፡-

- ቀለም መቀባት
- ማብረቅረቅ
- ማለስለስ
- ቫርንሽ መቀባት

ሀ. ቀለም መቀባት

ቀለምን በመጠቀም ከሸክላ አፈር መሳሪያዎች የተሰሩ በማስዋብ በታሪክ መጀመሪያ ዓመት እየተሰራ የነበረ እና በጣም የታወቀ ነው፡፡

በመጀመሪያ መሳሪያው በእሳት ከተሟሸ በኋላ ቀለምን በመጠቀም የተለያዩ ነገሮች በላዩ ከተሰራ እና ከተዋበ በኋላ እንዲያብረቀርቅ ይደረጋል፡፡ በዚህ ሂደት ውስጥ የተለያዩ ቀለማት መቀየር ይቻላል፡፡

ለ. ማብረቅረቅ

የሸክላ አፈር ማስዋቢያ ዘዴ የሚሠራበት አንዱ እና የተለመደ ነው፡፡ በእሳት ስለሚሟሸ በጣም ከመጨማደዱ ውሃን በስውስጡ መምጣት ስለማይችል ከሸክላ መሳሪያ ከሚሠሩ በቀላሉ እንዳይሰበር ያደርጋል፡፡

ሐ. ማለስለስ

ቢላዋ እና ቀለል ያሉትን የተለያዩ መሳሪያዎች በመጠቀም ከሸክላ አፈር የተሰሩትን በማለስለስ የተለያዩ ዲዛይን መስራት፣ ማሳመር ይቻላል፡፡ በይበልጥ ይህ ዘዴ ከሸክላ አፈር ላይ የተሰራ እና ያልደረቀ ቢሆን ጥሩ ይሆናል፡፡

መ. ቫርኒሽ መቀባት

በመጀመሪያ በእሳት ከተሟሸ በኋላ የሚያስፈልጉትን ነገሮች በሚሰራበት ጊዜ በመስሪያው ላይ ያለው ድንጋይ፣እንጨት እና ብረት በመታገዝ በትክክል ካለሰለሰን ወይም ከፈገፈግን በኋላ ቫርኒሽ ይቀባል፡፡

5.2 የስነ-ትያትር ትምህርት ክሌሎች ጋር ያለው ግንኙነት

ውይይት 1

የስነ-ጥበብ ትምህርት ክሌሎች ትምህርት ጋር ያለውን ግንኙነት እና ጥቅም በየቡድናችሁ ተወያዩበት። የስነ ጥበብ ትምህርት ክሌሎች ትምህርት ጋር ያለው ትስስር ማለት የስነ-ጥበባት ግንኙነት (ሙዚቃ፣ ውዝዋዜ፣ ስነ-ጥበብ እና የመሳሰሉት) ክሌሎች የትምህርት አይነት ማለትም ሂሳብ፣የተፈጥሮ ሳይንስ፣የህብረተሰብ ሳይንስ ቋንቋ እና ከመሳሰሉት ጋር ያለው ነው።

የስነ-ጥበብ ትምህርት ጥቅም ክሌሎች የትምህርት አይነት መማሪያ ሆነ ማስተማሪያ ወስጥ ያለው ብዙ እንደሆነ ተምራችኋል። በአንደኛ ትምህርት ደረጃጀምሮ እስከ ከፍተኛ የትምህርት ደረጃ ባለው ውጤታማ በማድረግ ውስጥ ከፍተኛ ድርሻ /ሚና/ አለው። የስነ ጥበብ ጥቅም ክሌሎች የትምህርት አይነት ማስተማር ውስጥ ያለው ለምሳሌ የተፈጥሮ ሳይንስ ትምህርት እና የህብረተሰብ ሳይንስ በማስተማር ውስጥ ምሳሌ ወስደን እንመልከት።

በአካባቢ ሳይንስ ትምህርት ይዘት ውስጥ

ለምሳሌ በአካባቢ ሳይንስ ትምህርት ከ1-4 ክፍል የሚማሩበት ይዘት ትምህርት ውስጥ አንዱ ስለ ሰውነት ህዋሳት ነው። ይህን የዘት ተማሪዎችን ለማስረዳት የሰውነት ህዋሳትን የሚያሳይ ስዕል በማሳየት የተማሪዎቹን ስለሰውነታቸው ህዋሳት እና የሰውነት ህዋሳት ጥቅም ያለውን ማስረዳት ይቻላል።

በተጨማሪም አጠቀላይ ሳይንስ ውስጥ ስለ ምግብ ስርዓት ማብላያ አካል መዋቀር፣የሰው ልጅ አጥንት መዋቀር፣የሰው ልብ መዋቀር፣የሳንባ

መዋቀር፣የኩላሊት መዋቀር፣የአእምሮ መዋቀር እና የመሳሰሉት በማስተማር በቃል ብቻ በመጠቀም የምናስተምር ከሆነ ሊከብድ ይችላል። ይህም እየአንዳንዱን በስእል ላይ በመመልከት በሚማሩበት ጊዜ በቀላሉ መረዳት ይችላሉ።

እንደ አካባቢ ሳይንስ ከ 1-4 ክፍል በሚማሩበት ውስጥ ስለ አካባቢያቸው ማወቅ ነው። አካባቢያቸውን ማወቅ ስንል ቀበሌ፣ወረዳ እና ክልል እያሉ ደረጃቸው ይሄዳል። በዚህ ውስጥ ስዕል ወይም ካርታን በመጠቀም ተማሪዎች እንደ የቦታ ግኝት ወይም ወረዳ፣ዞን እና ክልላቸውን እንዲረዱ በማድረግ ተማሪዎች በይበልጥ አካባቢያቸውን እንዲሁም የወረዳዎች አቅጣጫ፣ዞን እና ክልሎች ከሌሎች ትምህርት ቤት ካሉት በላይ መረዳት እንችላለን። በአጠቃላይ የሳይንስ ትምህርት ከአምስተኛ ክፍል ጀምሮ የተማሪዎች የትምህርት ይዘት እየጠነከረ የሚሄድ እና ከአካባቢያቸው የሚገናኝ ወይም አዲስ ነገር ለመማር የሚካሄድ እና የተለያየ ስዕልን እና ካርታዎች መጠቀም በጣም አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ፡- የአየር ብክለት፣የአለም፣የመሬት ክፍሎች፣የውሃ ገጽታ የአፍሪካ ሕብረት እና መዓድን የመሳሰሉትን ለመምህራችሁ በማስረዳት ስዕል ወይም ካርታ በመጠቀም በስነ-ጥበብ ውስጥ ከሌላ ትምህርት በላይ ለማሳደግ ያለው ድርሻ ትልቅ ነው።

ስነ-ጥበብ ከሌላ ትምህርት አይነት ጋር ያለውን ነገር ምን ብለህ ትገልጻለህ?

ተግባር

የሙዚቃ ትምህርት ድርሻ ከሌላው ትምህርት ጋር ያለውን ነገር በማያያዝ እና ምሳሌዎችን በመውሰድ ለክፍል ተማሪዎች አቅርቡ

ሀ. የሂሳብ እና ሙዚቃ

ለ. የቋንቋ እና ሙዚቃ

ሐ. የአካባቢ ሳይንስ እና ሙዚቃ

መ. ስፖርት እና ሙዚቃ

ሰ. ሳይንስ እና ሙዚቃ

5.3 ትያትር ከጤና እና ሰውነት ማሳልመሻ ትምህርት ጋር ያለው ትስስር

ስነ-ጥበባት ከብዙ ትምህርት አይነቶች ጋር ህብረት አላቸው፡፡ ይህ ማለት ስነ-ጥበባትን በመጠቀም እያዝናናን ማንንም ሳይሰለች ማስትማር እንችላለን፡፡ ስለዚህ በዚህ ርዕስ ስር ትያትር ከጤና እና ሰውነት ማሳልመሻ ጋር ያለውን ግንኙነት እንመረምራለን፡፡ አንድ የትያትር-ተውኔት ጽሁፍ ተጽፎ ለተዋናይ ከተሰጠ በኋላ ለተመልካች ለመድረስ ብዙ ውጣ ውረድ ውስጥ ያልፋል፡፡ በልምምድ ሂደት ውስጥ መድረክ ላይ ከመውጣት በፊት ሰውነታቸውን ቅድሚያ ያሟሙቃሉ፡፡ ሰውነታቸውን ከአሟሟቁ በኋላ ድምጻቸው ጠርቶ እንዲሰማ የሰውነት እንቅስቃሴ እና የድምጽ ልምምድ መስራት አለባቸው፡፡ በፊልም እና የትያትር

ልምምድ ስራ ውስጥ ተዋናዮች ወደ መተወን ከመግባታቸው በፊት ሰውነታቸውን ያጠናክራሉ፤ ያፍታታሉ፤ እንደ ፍላጎት ሰውነታቸውን ለማዟዟት ሲባል እንቅስቃሴን ያደርጋሉ፡፡

አንድ ተዋንያን ገጸ ባህሪን ለመተካት በሰውነቱ፤ ድምጹ እና ሁሉንም የሚተውነውን ገጸ-ባህሪን መስሎ (ሆኖ) ለመገኘት የሰውነት እንቅስቃሴ ማድረግ አለበት፡፡ ስለዚህ ተዋንያኖች እንቅስቃሴን ማድረግ አለባቸው፡፡ ፡ ይህም እንደፈለጉ የተረለገውን ገጸ-ባህሪ እንዲጫወቱ ይረዳል፡፡

ሰውነት ማሟሟት

መሰረታዊ እንቅስቃሴን ከመጀመራችን በፊት ሰውነት ማሟሟት በጣም አስፈላጊ ነው፡፡ ምክንያቱም ሰውነት ሳይሟሟ እንቅስቃሴን በከባድ ሁኔታ መጀመር አካላዊ ጉዳት እና ሰውነት በሚፈልገው ልክ በተግባሩ እናዳይወጣ ያደርገዋል እንደ ማለት ነው፡፡ ስለዚህም የሰውነት ማሟሟቂያ እንቅስቃሴን ማድረግ የተለያዩ ጠቀሜታ አሉት፡፡ እነሱም፡-

- የሰውነት ሙቀት መጨመር ሰውነታችን እንዲታዘዝ ያደርጋል
 - ቀጥሎ ለሚመጣው (ለሚቀጥለው) ድርጊት በሰውነትም ሆነ በአእምሮ እንዲዘጋጅ ያደርጋል፡፡
 - ሰውነት ጉልበትን የሚያዘጋጅበትን ፍጥነት ይጨምራል (Energy Production)
 - የሰውነታችን ጡንቻዎች ስራን የማስፈፀም አቅማቸው ይጨምራል፡፡
 - የልብ ምትን በመጨመር ለሰውነታች ክፍሎች የሚያደርሰውን የደም መጠን በመጨመር ሰውነታችን የመስራት ሀይልን ያጎለብታል፡፡
- ሰውነታችን እንዲፍታታና ከፍተኛ መነሳሳት እንዲኖረው በማድረግ የትወና ፍላጎት እና አቅምን ይጨምራል፡፡

✓ በአጠቃላይ የሰውነት እንቅስቃሴዎችን ለተዋንያን

✓ ድምጽን ያጠራል (ቅላጼን ያሳምራል)

- ✓ ጡንቻን ያፍታታል
- ✓ ጡንቻን ያጠነክራል
- ✓ በደስታ እንዲተውኑ ያደርጋል
- ✓ ሰውነታቸው እንዲነቃቃ በማድረግ ወደ ፍላጎት እንዲንቀሳቀሱ ያደርጋል
- ✓ የአእምሮ ጭንቀትን ያስቀራል፡፡
- ✓ የሰውነት ፍላጎታቸውን እንዲገልጹ ያደርጋል
- ✓ የሰውነታቸውን ሚዛን እንዲጠብቁ ይረዳል
- ✓ ሰውነታቸው ጤናማ፣የተረጋጋ እና የሚታዘዝ እንዲሆን ያደርጋል፡፡
- ✓ ሰውነት እንዳይጎዳ ያደርጋል

ማጠቃለያ:- ጭንቅላት (አእምሮ)፣አይን፣እጅ፣እግር፣ሳንባ፣ድምጽ፣ጀርባ፣ አንገት፣ጭንቅላት፣ምላስ፣አገጭ(መንጋጋ) እና የመሳሰሉት ሁሉ የትያትር ጨዋታዎች ትልቅ ስለሆነ የሰውነት እንቅስቃሴ ማሰራት የተሻለ ነው፡፡